

หลักเกณฑ์และสภาพปัญหาของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเกี่ยวกับสินค้า อุตสาหกรรมในเขตการค้าเสรีอาเซียน

การวิเคราะห์ในเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน จำเป็นต้องศึกษาหลักการพื้นฐานของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ทั้งหลักการทั่วไปของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าและหลักการเฉพาะของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า และหลักเกณฑ์ตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันในเขตการค้าเสรีอาเซียน เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดทั่วไป ขอบเขตและวัตถุประสงค์หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการศุลกากรในการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการที่เกี่ยวกับการคืนอากร องค์กรกำกับดูแล มาตรการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มาตรการการระงับข้อพิพาท มาตรการทบทวนกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องวิเคราะห์กระบวนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า และอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยที่อาจมีปัญหาในการได้แหล่งกำเนิดสินค้า โดยวิธีการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญา (Local Content) ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิต เช่น แหล่งที่มาของวัตถุดิบ สัดส่วนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต กระบวนการผลิตแต่ละขั้นตอนที่สำคัญต่อการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้า เพื่อพิจารณาถึงการกำหนดหลักเกณฑ์และอัตราส่วนที่เหมาะสมของอุตสาหกรรมทั้งสองประเภทดังกล่าว เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถใช้และได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนได้อย่างสูงสุด

2.1 วิวัฒนาการและแนวความคิดทั่วไปของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

2.1.1 วิวัฒนาการของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

แนวความคิดเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าในกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ ได้เกิดขึ้นนับตั้งแต่มีการร่างกฎบัตรขององค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization : ITO) ที่กรุงเจนีวาในปี ค.ศ.1947 ซึ่งได้มีการร่างความตกลงเกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับการร่างกฎบัตร ITO โดยในการร่างความตกลงนั้นที่ประชุมมุ่งหวังที่จะให้เป็นความตกลงที่สรุปผลการเจรจาของ

ที่ประชุมพหุภาคีเพื่อลดกำแพงภาษี โดยมีได้คิดว่าจะตั้งองค์กรใดๆ ขึ้นมา¹ แต่ในความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ.1947 หรือเกณฑ์ตามข้อ IX เรื่องเครื่องหมายแสดงแหล่งกำเนิดได้กำหนดหลักการและแนวคิดทั่วไปไว้อย่างกว้างๆ เท่านั้น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- ภาคีสัญญาแต่ละฝ่ายจะให้การปฏิบัติต่อสินค้าของภาคีสัญญาอื่นในส่วนที่เกี่ยวกับข้อกำหนดเรื่องเครื่องหมายไม่ด้อยไปกว่าการปฏิบัติที่ให้แก่อินค้าที่เหมือนกันของประเทศอื่นๆ²

- ในการออกและบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับเครื่องหมายแสดงแหล่งกำเนิด ภาคีสัญญาขอรับว่า ความยุ่งยากและความไม่สะดวกซึ่งมาตรการเหล่านั้นอาจก่อให้เกิดขึ้นแก่พาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรมของประเทศผู้ส่งออกควรจะลดให้เหลือน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการฉ้อฉลหรือการฉ้อฉลที่ทำให้เกิดการเข้าใจผิด³

- เมื่อเป็นที่ปฏิบัติได้ในทางบริหาร ภาคีสัญญาควรอนุญาตให้มีการติดเครื่องหมายแสดงแหล่งกำเนิดที่กำหนดไว้เมื่อมีการนำเข้า⁴

- กฎหมายและข้อบังคับของภาคีสัญญาเกี่ยวกับเครื่องหมายของสินค้านำเข้าจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ให้มีการปฏิบัติตามได้โดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสินค้า หรือลดมูลค่าของสินค้านั้นอย่างมากหรือเป็นการเพิ่มต้นทุนโดยไม่จำเป็น⁵

¹ สุรเกียรติ์ เสถียรไทย , กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ : การควบคุมการค้าระหว่างประเทศโดยรัฐ. (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 10.

² GATT 1947 Article IX paragraph 1 “Each Contracting party shall accord to the product of the territories of other contracting parties treatment with regard to making requirement no less favourable than the treatment accorded to like products of any third country.”

³ GATT 1947 Article IX paragraph 2 “The contracting parties recognize that , in adopting and enforcing law and regulations relating to marks of origin, the difficulties and inconveniences which such measures may cause to commerce and industry of exporting countries should be reduced to a minimum , due regard being had to the necessity of protecting consumers against fraudulent or misleading indications.”

⁴ GATT 1947 Article IX paragraph 3 “Whenever it is administratively practicable to do so, contracting parties should permit required marks of origin to be affixed at the time of importation.”

⁵ GATT 1947 Article IX paragraph 4 “The law and regulations of contracting parties relating to the marking of imported products, or materially reducing their value, or unreasonably increasing their cost.”

- โดยหลักทั่วไป ภาคีสัญญาจะไม่เรียกเก็บอากรพิเศษหรือกำหนดโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในเรื่องเครื่องหมายก่อนการนำเข้า เว้นแต่การแก้ไขให้ถูกต้อง มีความล่าช้าอย่างไม่มีเหตุผลสมควร หรือได้มีการติดเครื่องหมายหลอกหลวงหรือละเว้นการไม่ติดเครื่องหมายที่กำหนดไว้โดยเจตนา⁶

- ภาคีสัญญาจะให้ความร่วมมือกันเพื่อป้องกันการใช้ชื่อทางการค้าในลักษณะที่ทำให้เข้าใจผิดถึงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้านั้น หรือทำให้เสียหายต่อชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันของสินค้าแห่งอาณาเขตของภาคีสัญญาซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของตน ภาคีสัญญาจะให้การพิจารณาอย่างเต็มที่และอย่างเห็นอกเห็นใจแก่คำร้องขอหรือคำชี้แจงมายังตน โดยภาคีสัญญาอื่น⁷

หลังจากนั้น ในช่วงการเจรจาจัดทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า ประเด็นเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จึงไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ในความตกลงฯ เท่ากับเป็นการเปิดให้ประเทศผู้นำเข้าตรวจสอบและกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าตามกฎหมายของตนว่าสินค้านั้นมาจากประเทศใด และควรจะได้รับ การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) หรือไม่ กฎระเบียบของประเทศต่างๆ ในด้านนี้แตกต่างกันไปตามที่แต่ละประเทศเห็นว่าเหมาะสม และในบางกรณีก็นับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าสู่ตลาด ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการใช้กฎเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าบ่อยๆ ทวีความรุนแรงขึ้นและเป็นแรงผลักดันให้มีการจัดทำกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าขึ้นภายใต้ GATT

---

⁶ GATT 1947 Article IX paragraph 5 “As a general rule, no special duty or penalty should be imposed by any contracting party for failure to comply with marking requirements prior to importation unless corrective marking is unreasonably delay or deceptive marks have been affixed or the required marking has been intentionally omitted.”

⁷ GATT 1947 Article IX paragraph 6 “The contracting parties shall co-operate with each other with a view to prevention the use of trade names in such manner as to misrepresent the true origin of product, to the detriment of such distinctive regional or geographical names of products of the territory of a contracting party as are protected by its legislation. Each contracting party shall accord full and sympathetic consideration to such requests or representations as may be made by any other contracting party regarding the application of the undertaking set forth in the preceding sentence to names of products which have been communicated to it by other contracting party,”

นอกจากเกดต์แล้ว UNCTAD (United Nation Conference on Trade and Development) ก็ได้พยายามที่จะกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษภายใต้โครงการ GSP แต่เนื่องจากการให้ GSP เป็นมาตรการฝ่ายเดียว ประเทศผู้ให้สิทธิ GSP จึงมีสิทธิที่จะคงระบบของตนไว้ ในขณะที่เดียวกัน องค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization : WCO) ก็พยายามที่จะจัดทำกฎเกณฑ์ และเสริมสร้างแนวความคิดเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้า ให้เข้มแข็งขึ้นด้วยการจัดทำสนธิสัญญาเกียวโต (the Kyoto Convention: Specific Annex K) ในปี 2516 เพื่อจัดทำกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า แต่สนธิสัญญาดังกล่าวก็เป็นเพียงแค่หลักการและแนวคิดอย่างกว้างๆ เท่านั้น ไม่มีรายละเอียดเพียงพอและเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกใช้วิธีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าในรูปแบบต่างๆ ต่อไปได้

ในช่วงเวลาปลายทศวรรษที่ 1980 ถึงต้นทศวรรษที่ 1990 ปัญหาการโต้แย้งเรื่องแหล่งกำเนิดของสินค้าเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ แหล่งกำเนิดสินค้าถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าชนิดที่มีใช้รูปภาษี (NTB) ทำให้สินค้าได้รับการปฏิบัติหรือใช้มาตรการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแหล่งกำเนิดที่ต่างกัน อัตราอากรและข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าอาจเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับแหล่งกำเนิดของสินค้าที่นำเข้า และการนำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านำเข้าของประเทศผู้นำเข้า

กฎเกณฑ์ทางการค้าระหว่างประเทศต่างๆ ที่อยู่ภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (The General Agreement on Tariffs and Trade:GATT) ไม่ทันสมัยพอที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ได้ จึงทำให้ต้องมีการเปิดเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย (The Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations) เพื่อความมุ่งหมายให้การค้าของโลกมีความเสรีและขยายตัวมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเพิ่มบทบาทให้เกดต์สามารถตอบสนองต่อสภาวะทางเศรษฐกิจของโลกที่กำลังวิวัฒนาการไป ปัญหาความไม่แน่นอนและนำไปใช้ในทางที่ผิดในเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจึงถูกนำเข้าพิจารณาและจัดสร้างขึ้นในการประชุมรอบอุรุกวัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหานี้

ผลของการเจรจารอบอุรุกวัย คือ มีการลงนามในความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก (The Agreement Establishing the World Trade Organization : WTO Agreement) เพื่อให้มีองค์กร ที่จะรองรับการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกติกาทางการค้าระหว่างประเทศที่สร้างขึ้นจากการเจรจา โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 และ “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า” (Rules of Origin) เป็นความตกลงหนึ่งที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้ความตกลงองค์การการค้าโลก ซึ่งมีผลผูกพันต่อประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกที่จะต้องนำมาปฏิบัติ หากคณะมนตรีทั่วไปขององค์การการค้าโลก (The General Council of the World Trade Organization) ได้รับรองและประกาศใช้ โดยเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าที่จัดสร้างเสร็จจะถูกนำเข้าผนวกเป็นส่วนหนึ่งของ “ความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิด” (Agreement on Rules of Origin) ด้วยเหตุที่กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้เป็นกฎซึ่งร่วมกันจัดสร้างโดยสมาชิกองค์การการค้าโลก ด้วยความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคจากองค์การ

ศุลกากรโลก จึงเป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีมาตรฐานสากล และจะนำไปใช้กับทุกประเทศ สมาชิกองค์การการค้าโลก และประเทศอื่นๆ ในเวลาต่อไป กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่สร้างขึ้นใหม่นี้จึงถูกเรียกว่า “Harmonized Non-preferential Rules of Origin”

ในปัจจุบันกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องมาจากเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการ คือ^๑

- การเพิ่มขึ้นของความตกลงที่ให้สิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษทางการค้ารวมทั้งการรวมกลุ่มทางการค้าในระดับภูมิภาคที่เพิ่มมากขึ้น แม้กระทั่งในความตกลงการค้าเสรีระดับทวิภาคี (Bilateral Free Trade Agreement : BFTA) ซึ่งแต่ละประเทศหรือการรวมกลุ่มทางการค้าในระดับภูมิภาคได้กำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นเงื่อนไขในการได้สิทธิประโยชน์ซึ่งจะกำหนดแตกต่างกันไม่มีลักษณะที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ผู้ประกอบการต้องเรียนรู้หรือทำความเข้าใจกับเงื่อนไขการได้แหล่งกำเนิดสินค้าที่แตกต่างกันเพื่อนำมาวางแผนการผลิตให้ได้แหล่งกำเนิดสินค้าในทุกๆ กรณี

- การเพิ่มขึ้นของข้อพิพาทในเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโควตาสินค้า อย่างเช่น ข้อตกลงว่าด้วยการค้าสิ่งทอระหว่างประเทศ (Multi-fiber Agreement : MFA) กับการพิสูจน์แหล่งกำเนิดสินค้าที่ถูกต้อง และที่เกี่ยวข้องกับมาตรการจำกัดการส่งออกเหล็กโดยสมัครใจ (the voluntary steel export restraints)

- กฎหมายเกี่ยวกับการตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-Dumping Law) ถูกนำมาใช้มากขึ้นและการกล่าวหาการหลบเลี่ยงต่อการถูกเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด (Circumvention of Anti-Dumping Duties) โดยการส่งสินค้าผ่านประเทศที่สาม

2.1.2 แนวความคิดทั่วไปของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

ผลจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลกส่งผลให้เกิดโลกโลกาภิวัตน์ ความเสมอภาคในด้านการรับส่งข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นและสามารถทำธุรกรรมทางการค้าได้รวดเร็วขึ้น การแข่งขันทางการค้าเพิ่มสูงขึ้น และในเวลาเดียวกันการกีดกันทางการค้ารูปแบบใหม่ๆ ได้ถูกนำมาใช้ และจากการที่ประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นคู่ค้าในการค้าระหว่างประเทศมักจะดำเนินนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศตามนโยบายซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประเทศของตน ดังนั้น แต่ละประเทศจึงต้องแสวงหาและขยายตลาดสินค้าของตัวเองในต่างประเทศโดยมีการพัฒนาและปรับปรุงกลไก

---

^๑ นิลสุวรรณ ลีลาธรรม, เอกสารประกอบการบรรยายทางวิชาการ เรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin), วันที่ 10 มกราคม 2548 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 1. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อเปิดตลาดให้แก่สินค้าของประเทศตนหรือให้ความช่วยเหลือในหลายรูปแบบ เพื่อให้มีโอกาสที่จะแข่งขันทางการค้ากับประเทศต่างๆ⁹ และด้วยสาเหตุจากปัญหาการค้าที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทำให้ประเทศต่างๆ หันมาใช้มาตรการฝ่ายเดียว (Unilateral action) ในการแก้ปัญหา¹⁰

ดังนั้น จากแนวความคิดในการขยายตลาดสินค้าของประเทศตนไปยังตลาดต่างประเทศนี้ จึงก่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าและการกีดกันทางการค้าที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ โดยในการนำเข้าและส่งออกสินค้ากฎเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งซึ่งถูกนำมาใช้ คือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือที่ประเทศผู้นำเข้าใช้บริหารทางศุลกากรในรูปแบบต่างๆ เช่น การกำหนดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าขาเข้า การกำหนดปริมาณโควตา การให้สิทธิประโยชน์ทางการค้า ทั้งในรูปการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศกำลังพัฒนา (General System of Preferences : GSP) และการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศสมาชิกในเขตการค้าเสรีเดียวกัน (Free Trade Area : FTA) การเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาดหรือภาษีตอบโต้การอุดหนุน การใช้มาตรการปกป้อง การจัดซื้อโดยรัฐ เป็นต้น

2.1.2.1 ความสำคัญของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

(1) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า มีความสำคัญในการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีต่างๆ เนื่องจากประเทศสมาชิกของเขตการค้าเสรีไม่ต้องการให้ผู้ที่มีได้ผลิตสินค้าในประเทศสมาชิกได้รับสิทธิประโยชน์ของการเจรจาในการลดอุปสรรคทางภาษีระหว่างประเทศ¹¹ ดังนั้น กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจึงกำหนดขึ้นมาเพื่อสร้างความมั่นใจว่าสิทธิพิเศษทางการค้าจะตกแก่ประเทศสมาชิกเท่านั้น

(2) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นการป้องกันการเบี่ยงเบนทางการค้า ซึ่งอาจเกิดขึ้นเมื่อสินค้าจากประเทศได้ถูกดัดแปลงเพียงเล็กน้อย หรือถูกบรรจุหีบห่อใหม่ ซึ่งมีอุปสรรคทางการค้าต่อประเทศนอกกลุ่มต่ำกว่าประเทศสมาชิกอื่นในเขตการค้าเสรีนั้น (ประเทศ A)

⁹ อนันต์ จันทโรภากร, "ความรู้เบื้องต้นบางประการเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ," วารสารนิติศาสตร์ 22 (มิถุนายน 2535) :196.

¹⁰ สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, "สิทธิพิเศษในทางการค้าภายใต้ระบบเศรษฐกิจแผนใหม่ระหว่างประเทศ ปัญหาของหลักไม่ต่างตอบแทน," วารสารกฎหมาย (เมษายน 2534) : 156.

¹¹ Frederic P. Contin & Andreas F. Lowenfeld, "Rule of Origin, The Canada- US.FTA and the Honda Case," American Journal of International Law 87 (1993).

โดยสินค้าที่ถูกตัดแปลงหรือบรรจุหีบห่อใหม่จะถูกส่งออกไปยังสมาชิกอื่นๆ ในเขตการค้าเสรี (ประเทศ B และ C) ซึ่งมีอุปสรรคทางการค้าต่อประเทศนอกกลุ่มสูงกว่าประเทศในเขตการค้าเสรีนั้น (ประเทศ A) โดยสินค้านี้สามารถเลี่ยงอุปสรรคทางการค้าเสรีที่สูงของประเทศสมาชิกบางประเทศ โดยการขนส่งสินค้าผ่านประเทศสมาชิกในเขตการค้าเสรีที่มีอุปสรรคทางการค้าต่อประเทศนอกกลุ่มต่ำกว่าประเทศสมาชิกอื่น¹² ปัญหาดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นหากในเขตการค้าเสรีได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าไว้อย่างชัดเจน

(3) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นเครื่องมือทางการค้าที่สำคัญในเขตการค้าเสรี กล่าวคือ หากไม่มีกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า จุดมุ่งหมายของเขตการค้าเสรีจะถูกทำลายโดยการเบี่ยงเบนทางการค้า¹³ ในการกำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรี จะต้องมีการกำหนดความหมายของสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในอาณาเขต และจุดนี้จะทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมาย 3 ประการ คือ¹⁴

(3.1) การกำหนดปริมาณทางการค้าที่ประเทศสมาชิกต้องการเปิดเสรี เช่น ต้องการให้หลักเกณฑ์กับสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดทั้งหมดในประเทศสมาชิก

(3.2) การกำหนดสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศขั้นต่ำ ซึ่งสินค้าจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ได้คุณสมบัติในการได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในเขตการค้าเสรี

(3.3) ปัญหาในการบัญญัติกฎหมาย กล่าวคือ กลไกที่มีประสิทธิภาพและหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยวิธีการและกระบวนการที่สามารถปฏิบัติได้โดยให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในเรื่องแหล่งกำเนิดของสินค้าที่จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง

แนวทางนี้ อาจจะเป็นเครื่องมือตัดสินความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโครงการเขตการค้าเสรีทั้งหมด ถ้าหลักเกณฑ์ในเรื่องคุณสมบัติของสินค้าที่จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรและกระบวนการในการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งกำเนิดสินค้านี้มีความยุ่งยากซับซ้อน อาจทำให้จุดมุ่งหมายของการกำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสิ้นผล¹⁵

(4) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้หน้าที คือ ทำให้การให้สิทธิพิเศษทางการค้าหรือนโยบายทางพาณิชย์บรรลุผล แต่ในทางปฏิบัติกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าไม่ได้เป็น

¹² Ibid.

¹³ Jaques Pelkmans , Peal Imada and Seiji Naya eds. International Requirement of ASEAN with Special Reference. in AFTA. in AFTA The way Ahead (Singapore : Nation Printer,1992)

¹⁴ John S.Lambrendis, The Structure, Function and Law of a Free Trade Area. The Europe Free Trade Association (London : Steven & Sons, 1965), p.92.

¹⁵ Ibid., p. 92-93.

เครื่องมือในทางการค้าที่เป็นกลาง แต่กลับกลายเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองด้วยการการ
เบี่ยงเบนทางการค้าและการลงทุน ดังนั้น กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจึงไม่ควรใช้ในฐานะเป็น

(4.1) มาตรการคุ้มครองที่ไม่โปร่งใสด้วยการปิดบังต้นทุนที่ซ่อนอยู่ต่อ
ภายนอกหรือสาธารณชน

(4.2) นโยบายด้านอุตสาหกรรม เพื่อป้องกันภาคอุตสาหกรรมที่ดีจาก
การแข่งขันภายนอก

(4.3) กฎการให้สิทธิพิเศษในข้อตกลงทางการค้าระดับภูมิภาคที่เป็นการ
กีดกันที่มากเกินไป ซับซ้อนและเป็นการเลือกปฏิบัติ

ดังนั้น การเลือกกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าควรจะอยู่บนพื้นฐานที่เป็น
อุปสรรคทางการค้าหรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด และมีความเป็นกลางมากที่สุด ในผลทางการค้า และ
มีความสอดคล้องในการใช้บังคับกฎดังกล่าว¹⁶

(5) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ามีความสำคัญในการค้าระหว่างประเทศ
กล่าวคือ ในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มที่หลายประเทศหันมาเจรจาทำความตกลงเปิดเสรี
ทางการค้ากันมากขึ้น มีผลทำให้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ามีบทบาทที่สำคัญมากในการค้าระหว่าง
ประเทศ ในขณะที่ตามจารีตประเพณีแล้วกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นเพียงเรื่องทางเทคนิคเท่านั้น
และสงวนรักษาไว้เฉพาะเจ้าหน้าที่ศุลกากรผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถ แต่ในปัจจุบันกฎว่าด้วย
แหล่งกำเนิดสินค้าได้ถูกนำมาใช้เป็นการสร้างปริมาณทางการค้า (to create trade openings)
หรือไม่ก็ถูกนำมาใช้เป็นการกีดกันทางการค้า และเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายทางการค้า¹⁷

¹⁶ Stephensen Sherry M. and James, William E., "Rule of Origin and the Asia-Pacific Economic Co-operation" *Journal of World Trade* 29 (1995): 94.

* การสร้างปริมาณทางการค้า (Trade Creation) เป็นผลทางเศรษฐกิจลักษณะหนึ่งที่จะเกิดขึ้น
เมื่อมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ "การสร้างปริมาณทางการค้า" หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกประเทศ
หนึ่งสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งด้วยต้นทุนต่ำกว่าอีกประเทศสมาชิกหนึ่ง จึงรับหน้าที่ในการผลิตสินค้านั้น
และส่งไปขายยังประเทศสมาชิกอื่น ส่วนประเทศที่เคยผลิตสินค้านั้นด้วยต้นทุนสูงกว่าก็ลดหรือหยุด
การผลิตสินค้านั้นแล้วนำทรัพยากรไปผลิตสินค้าอื่น ถ้าประเทศสมาชิกทั้งหลายมีการใช้ทรัพยากรในการ
ผลิตอย่างเต็มที่ทั้งก่อนและหลังการรวมกลุ่ม การแบ่งงานกันข้างต้นจะมีผลให้สวัสดิการของประเทศ
สมาชิกดีขึ้นเพราะมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ยกตัวอย่าง ประเทศ A ผลิตสินค้า X
โดยมีต้นทุนเฉลี่ยหน่วยละ 70 บาท แต่ประเทศ B ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันด้วยต้นทุนเพียง 50 บาท
ก่อนที่จะมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ถ้าประเทศ A เก็บภาษีนำเข้าสินค้า X ในอัตราร้อยละ 50 ของ
มูลค่าสินค้า สินค้า X ที่ผลิตขึ้นเองภายในประเทศจะขายได้ในราคาหน่วยละ 70 บาท แต่สินค้า X ที่

(6) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าถูกนำไปใช้เป็นมาตรการทางการค้าที่เลือกปฏิบัติโดยเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อทำให้การค้าที่ไม่เป็นธรรมให้ถูกต้องขึ้น หรือเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ รวมถึงนำไปใช้ในการบริหารนโยบายการจัดซื้อของรัฐบาล และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเปิดตลาด โดยใช้เป็นหลักต่างตอบแทนสำหรับการเข้าสู่ตลาด สุดท้ายนำไปใช้ขยายนโยบายทางการเมือง โดยการแทรกแซงของรัฐบาล¹⁸

2.1.2.2 ความหมายของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า หมายถึง กฎระเบียบหรือข้อบังคับ รวมถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการบริหารการใช้กฎแหล่งกำเนิดสินค้าหรือบริการ ในการกำหนดหรือพิสูจน์ทราบประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้าหรือการบริการ เพื่อประโยชน์ในทางการค้าระหว่างประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การกำหนดหรือหาสัญชาติของสินค้าหรือบริการ (To determine the nationality of goods or services)¹⁹ แต่ในการศึกษานี้จะพิจารณาเฉพาะแหล่งกำเนิดของสินค้าเท่านั้น ไม่รวมถึงแหล่งกำเนิดของการบริการ ตัวอย่างเช่น การบริการต่างๆ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การแพร่ภาพทางโทรทัศน์ ไฟ อากาศ ความเป็นมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ถูกจำแนกอยู่ในการจำแนกพิกัดและรหัสสินค้าตามระบบฮาร์โมนิซ (Harmonized System) หรือเป็นกฎการได้สัญชาติของสินค้าจากการผลิต

นำเข้าจากประเทศ B จะต้องขายในราคา (บวกภาษีด้วย) หน่วยละ 75 บาท เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าที่ผลิตเองในประเทศ และไม่ซื้อสินค้านำเข้าจากประเทศ B (หากสินค้านั้นเหมือนกันทุกประการ) เมื่อมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ A กับประเทศ B และมีการยกเลิกเก็บภาษีสินค้านำเข้าจากประเทศ B ก็จะสามารถขายในประเทศ A ในราคาเพียง 50 บาท จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น ทำให้มีการนำเข้าสินค้า X จากประเทศ B ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าเข้ามาทดแทนสินค้า X ที่ประเทศ A เคยผลิตได้ด้วยต้นทุนสูงกว่า ผู้บริโภคในประเทศ A จะมีสวัสดิการสูงขึ้นจากการที่มีโอกาสบริโภคสินค้า X มากขึ้นเพราะราคาสินค้า X ต่ำลง นอกจากนี้ประเทศ A ยังสามารถนำทรัพยากรที่เคยใช้ผลิตสินค้า X ไปใช้ในการผลิตสินค้าอื่นที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอันเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ และคณะ, พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์, หน้า 280.)

¹⁷ Edwin Vermulst, “Keynote Speech for the ADB Intensive Course on Rules of Origin” (Bangkok Thailand, 6 September 2004), p.1.

¹⁸ Edwin Vermulst, Paul Wear & Jacques Bourgeois eds, Rules of Origin in International Trade : A Comparative Study (Michigan :The University of Michigan Press ,1994), p.10.

¹⁹ Hiroshi Imagawa, “Rules of Origin and Customs in the globalised trading system,” p.9.

2.1.2.3 วัตถุประสงค์ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

(1) เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ซึ่งสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในที่นี้ คือ การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่ให้แก่สินค้าที่นำเข้าโดยได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีศุลกากรหรือได้รับลดหย่อนภาษีศุลกากร สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในลักษณะดังกล่าวสามารถแบ่งแยกได้เป็น 4 ประเภท คือ

(1.1) การให้สิทธิพิเศษตามระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preferences : GSP) ซึ่งเป็นระบบที่ประเทศพัฒนาแล้วให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่สินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้เพื่อช่วยประเทศกำลังพัฒนาให้มีความสามารถที่จะส่งสินค้าที่ตนผลิตได้ออกไปแข่งขันในตลาดโลกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

(1.2) การให้สิทธิพิเศษที่ประเทศพัฒนาแล้วให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาหรือพัฒนาน้อยที่สุดเป็นการเฉพาะบางกลุ่ม เช่น สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่สหภาพยุโรปให้แก่สินค้าที่นำเข้าจากกลุ่มประเทศ African Caribbean and Pacific : ACP เป็นต้น

(1.3) การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (The Global System of Trade Preferences among Developing Country : GSTP) เป็นความตกลงระหว่างประเทศสมาชิกกลุ่ม 77 จำนวน 48 ประเทศ ที่ลงนามในข้อตกลงเพื่อแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษระหว่างกัน

(1.4) การแลกเปลี่ยนสิทธิพิเศษระหว่างประเทศสมาชิกของเขตการค้าเสรีซึ่งเป็นการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีศุลกากรระหว่างสมาชิกของประเทศในกลุ่มเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ด้วยกัน เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ เป็นต้น

(2) เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ นอกเหนือจากการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงแกดด์หรือองค์การการค้าโลก ซึ่งเป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ซึ่งใช้กับนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศเฉพาะสินค้านอกกรอบสิทธิพิเศษทางการค้า (Non-preferential Trade) และให้รวมถึงบรรดากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าทั้งปวงซึ่งใช้เป็นเครื่องมือของนโยบายทางพาณิชย์ที่ไม่ใช่การให้สิทธิพิเศษระหว่างกัน ได้แก่

(2.1) นโยบายทางการค้า (Trade Policy)

(2.1.1) การได้รับการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most - Favoured Nation Treatment : MFN) หมายถึง การปฏิบัติต่อประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกอย่างเท่าเทียมกันในทุกกรณีโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ใดกับประเทศสมาชิกหนึ่งแล้วก็จะต้องให้สิทธิประโยชน์อย่างเดียวกันนั้นกับประเทศสมาชิกอื่นภายใต้เงื่อนไขและคุณสมบัติอย่างเดียวกัน ในกรณีของการใช้เงื่อนไขการได้แหล่งกำเนิดจากประเทศที่ผลิตสินค้าก็จะต้องใช้เงื่อนไขเดียวกัน (ภายใต้มาตรา 1, 2, 3, 11 และ 13 แห่งข้อตกลงแกดด์ 1994)

(2.1.2) การใช้มาตรการเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาดหรือการตอบโต้การอุดหนุน (Anti-dumping and Countervailing Duties) หมายถึง กระบวนการเยียวยาความเสียหายด้วยการตอบโต้ของประเทศผู้นำเข้าด้วยการขึ้นภาษีตอบโต้การลดราคาสินค้าจากประเทศส่งออกอย่างไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดความเสียหายทางการค้าในตลาดประเทศนำเข้า ทั้งนี้จำนวนภาษีที่กำหนดจะต้องไม่มากไปกว่ามูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นและสินค้าที่ลดราคาจากประเทศที่ทุ่มตลาด (โดยการใช้แหล่งกำเนิด) จะถูกขึ้นภาษีตอบโต้ได้ ซึ่งจะทราบว่าเป็นประเทศใดสามารถใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าตรวจสอบได้ (ภายใต้มาตรา 6 แห่งข้อตกลงแกตต์ 1994)

(2.1.3) การใช้มาตรการปกป้อง (Safeguard Measures) หมายถึง มาตรการปกป้องหรือหยุดยั้งการนำเข้าสินค้าที่มีปริมาณนำเข้ามากผิดปกติจนอาจเกิดความเสียหายต่อสินค้าที่ผลิตในประเทศได้ด้วยการขึ้นอากรขาเข้าเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะทราบที่มาหรือแหล่งกำเนิด ซึ่งกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจะช่วยให้สามารถแยกแยะประเทศที่ส่งออกสินค้าที่มีปริมาณมากผิดปกติและสามารถใช้มาตรการปกป้องนี้แก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง (ภายใต้มาตรา 19 แห่งข้อตกลงแกตต์ 1994)

(2.1.4) การใช้ข้อจำกัดในทางปริมาณใดๆ หรือโควตาภาษีศุลกากรที่เป็นการเลือกปฏิบัติ (Discriminatory Quantitative Restriction or Tariff Quotas) หมายถึง การกำหนดปริมาณนำเข้าสินค้าที่เข้าข่ายมาตรการปกป้อง (ในข้อ 2.1.3) โดยสินค้าที่ได้แหล่งกำเนิดก็จะได้รับสิทธิในโควตาภายใต้การใช้มาตรการนี้

(2.2) การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)

(2.2.1) การใช้ข้อกำหนดว่าด้วยเครื่องหมายแสดงแหล่งกำเนิดสินค้า (Origin Marking Requirements) หมายถึง การแสดงแหล่งกำเนิดสินค้าที่เป็นจริงของผู้ผลิต ซึ่งจะป้องกันการแอบอ้างแหล่งกำเนิดที่มีชื่อเสียงมาใช้ในการค้าโดยมิได้เป็นผู้ผลิตที่แท้จริง ในประเด็นนี้ ก็คือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายขององค์การการค้าโลกนั่นเอง (ภายใต้มาตรา 9 แห่งข้อตกลงแกตต์ 1994)

(2.2.2) การใช้ข้อกำหนดสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Requirement) หมายถึง การใช้มาตรการใดๆ ที่ขัดกับวัตถุประสงค์ของแกตต์ได้ หากเป็นการใช้เนื่องจากความจำเป็นในการคุ้มครองชีวิตหรือสุขอนามัยของมนุษย์ สัตว์หรือพืช²⁰ (ภายใต้มาตรา 20 (b) แห่งข้อตกลงแกตต์ 1947)

²⁰ ทัชชมัย ฤกษ์สุด, แกตต์และองค์การการค้าโลก (WTO) (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2544), หน้า 90.

(2.3) ความปลอดภัยแห่งชาติ (National Security)

กล่าวคือ กรณีที่มีนโยบายการห้ามทำการค้ากับบางประเทศ (Implementation of Trade Embargo)

(2.4) เรื่องอื่นๆ

(2.4.1) การจัดซื้อหรือจัดหาสินค้าที่ได้แหล่งกำเนิดโดยรัฐบาล (Government Procurements) หมายถึง การจัดซื้อจัดจ้างโดยภาครัฐของประเทศสมาชิกซึ่งจะต้องเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกอื่นได้มีสิทธิเสนอขายอย่างเท่าเทียมกันและเท่าเทียมกับผู้ขายในประเทศนั้นด้วย แหล่งกำเนิดสินค้าจะเป็นเงื่อนไขในการจัดซื้อจัดจ้างที่สำคัญควบคู่กับคุณภาพและราคาสินค้าที่ได้แหล่งกำเนิดจากประเทศผู้ผลิตนั้น

(2.4.2) การใช้ข้อมูลทางสถิติทางการค้าของสินค้าที่ได้แหล่งกำเนิด (Trade Statistics) หมายถึง การใช้หรือเข้าถึงข้อมูลนำเข้าส่งออกที่จัดแบ่งตามแหล่งกำเนิดสินค้าของประเทศผู้ผลิตจริง โดยจะจัดทำเป็นสถิติทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้ข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือเพราะจัดทำเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด

(2.4.3) การได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างและเป็นพิเศษของประเทศสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา (Special and Differential Treatment of Developing Country Members)

(2.4.4) ในเรื่องเสรีภาพในการผ่านแดน (Freedom on Transit)

การขนส่งสินค้าผ่านแดน (Transit) หมายถึง การดำเนินการขนส่งสินค้าจากประเทศภาคีผ่านทางผ่านแดนของประเทศภาคีประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศเพื่อไปยังประเทศภาคีปลายทาง โดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะนำสินค้าที่ขนส่งผ่านแดนนั้นเข้ามาบริโภคในประเทศภาคีที่ถูกผ่านแดน²¹

(2.4.5) การคืนอากร (Duty drawback)

โดยทั่วไปการคืนอากร แบ่งได้เป็น 2 ประเภท²² คือ

(ก) การคืนอากรทั่วไป หมายถึง การคืนเงินอากรสำหรับสินค้าที่ส่งกลับในสภาพเดิมที่นำเข้า (Re-export) หรือการคืนเงินอากรอื่นใดที่ไม่ใช่การคืนเงินอากรกรณีนำวัตถุดิบเข้ามาเพื่อผลิตและส่งออก

²¹ พิพัฒน์ จันทร์เมฆมา , " มาตรการศุลกากรของอาเซียนสำหรับการขนส่งสินค้าผ่านแดน ศึกษาเฉพาะกรณีการขนส่งทางบกของประเทศในกลุ่มอินโดจีน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2545), หน้า 13.

²² มาโนช รอดสม, "ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร" (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

(ข) การขอคืนอากรการผลิตเพื่อส่งออก หมายถึง การคืนเงินอากรขาเข้าแก่วัตถุดิบที่นำเข้ามาผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุสินค้าส่งออก ซึ่งเป็นมาตรการทางภาษีอากรที่เป็นการสนับสนุนการส่งออกอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการลดต้นทุนสินค้าที่ส่งออกโดยการคืนค่าภาษีอากรสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้ามาและชำระอากรไว้แล้ว เมื่อได้นำไปผลิตสินค้าส่งออกภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงจะมีสิทธิขอคืนเงินอากรได้

2.1.2.4 ประเภทของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

ในการเจรจาจัดทำความตกลงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ารอบอุรุกวัยขององค์การการค้าโลก ได้แบ่งกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า (Non-preferential Rules of Origin) หมายถึง “กฎหมาย ข้อบังคับ และคำวินิจฉัยที่ออกโดยฝ่ายบริหารที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ซึ่งบรรดาประเทศสมาชิกใดๆ ได้ใช้พิจารณากำหนดประเทศแหล่งกำเนิดของสินค้าภายใต้เงื่อนไขว่า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้จะต้องไม่เกี่ยวข้องกับระบบทางการค้าที่เกิดขึ้นตามสัญญาหรือที่เป็นอิสระเอกเทศซึ่งนำไปสู่การให้สิทธิพิเศษภาษีศุลกากรแก่กัน อันเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือการใช้บังคับของมาตรา 1 วรรค 1 แห่งแกตต์ 1994”²³ กล่าวคือ เป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าอย่างเท่าเทียมกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน หรือประเทศผู้นำเข้าใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับการพิจารณาในกรอบนโยบายทางการค้าของแกตต์ และไม่อยู่ภายใต้บังคับหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) ตามมาตรา 1 แห่งแกตต์ 1994

(2) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า (Preferential Rules of Origin) หมายถึง “กฎหมาย ข้อบังคับ และคำวินิจฉัยที่ออกโดยฝ่ายบริหารที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป ซึ่งประเทศสมาชิกใดๆ ได้ใช้ในการตัดสินว่าสินค้านั้นมีคุณสมบัติที่จะได้รับสิทธิพิเศษ

²³ WTO Agreement on Rules of origin article 1 “ For the purpose of Part I to IV of this Agreement, rules of origin shall be defined as those laws, regulations and administrative determinations of general application applied by any Member to determine the country of origin of goods provided such rules of origin are not related to contractual or autonomous trade regimes leading to the granting of tariff preferences going beyond the application of paragraph 1 of Article 1 of GATT 1994.”

ภายใต้ระบอบทางการค้าตามสัญญาหรือที่เป็นอิสระเอกเทศหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือการใช้มาตรา 1 วรรค 1 แห่งแกตต์ 1994²⁴ กล่าวคือ เป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่กำหนดขึ้นมาเพื่อให้ประเทศสมาชิกนำไปใช้ในการพิจารณา กำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อการขอรับสิทธิพิเศษภายใต้สนธิสัญญาหรือนโยบายทางการค้า ซึ่งจะนำไปสู่การให้สิทธิพิเศษทางภาษีต่อกัน โดยใช้มาตรการให้สิทธิพิเศษทางการค้าเพื่อให้เกิดความสะดวกในทางการค้า และไม่อยู่ภายใต้บังคับหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) ตามมาตรา 1 แห่งแกตต์ 1994 ซึ่งประเทศที่นำเข้าสินค้าใช้กฎประเภทนี้ในการพิจารณา กำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าที่อยู่ภายใต้ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรต่างๆ เช่น ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแบบทั่วไป (GSP) ระบบสิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (GSTP) ระบบสิทธิพิเศษภายใต้เขตการค้าเสรี (FTA) โดยมีประโยชน์เฉพาะที่ชัดเจน กล่าวคือ ใช้ในการพิจารณาให้สิทธิพิเศษแก่สินค้า โดยการที่สินค้านั้นจะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรใดๆ ในรูปของการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีขาเข้า สินค้านั้นจะต้องเป็นสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดและส่งออกจากประเทศผู้รับสิทธิพิเศษจริง จึงจะได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าว

ดังนั้น จึงถือได้ว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียนที่ศึกษานี้ เป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า

2.1.2.5 หลักการพื้นฐานของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

โดยทั่วไปการกำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า จะต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งแบ่งออกเป็นหลักการทั่วไปของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าและหลักการเฉพาะของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ซึ่งมีหลักการดังนี้

2.1.2.5.1 หลักการทั่วไปของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

หลักการทั่วไปของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้เป็นหลักการที่เป็นพื้นฐานของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าทั้งกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่ให้สิทธิพิเศษ

---

²⁴ WTO Agreement on Rules of origin Annex 2 : Common Declaration with regard to Preferential Rules of Origin article 2 “ For the purpose of Common Declaration , preferential rules of origin shall be defined as those laws, regulations and administrative determinations of general application applied by any Member to determine whether goods qualify for preferential treatment under contractual or autonomous trade regimes leading to the granting of tariff preferences going beyond the application of paragraph 1 of Article 1 of GATT 1994.”

ทางการค้าและที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ซึ่งหลักการทั่วไปนั้นมาจากความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก (WTO)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าได้ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปิดเสรีทางการค้าและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายทางการค้า ในการกำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า จึงมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ คือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า โดยตัวของกฎเองจะต้องไม่สร้างอุปสรรคที่ไม่จำเป็นต่อการค้าและไม่ก่อให้เกิดผลต่อการค้าระหว่างประเทศในทางที่เป็นการกีดกัน บิดเบือน หรือทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ ซึ่งหลักการพื้นฐานที่สำคัญของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าไม่ว่าจะเป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าและที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า มีดังนี้

(1) หลักการเปิดเสรีทางการค้า (Liberalization of Trade Principle)

หลักการเปิดเสรีทางการค้า ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกในย่อหน้าที่ 1 ว่า “เมื่อวันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 1986 บรรดารัฐมนตรีได้ตกลงกันว่า การเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยมีความมุ่งหมายที่จะ “ทำให้การค้าโลกมีความเป็นเสรีและขยายตัวยิ่งขึ้น” “ทำให้เกิดมีบทบาทที่เข้มแข็งขึ้น” และ “ทำให้ระบบเกดต์เพิ่มการตอบสนองต่อสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่กำลังวิวัฒนาการไป”²⁵

แต่ในกรณีที่มีการทำข้อตกลงหรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ประเทศภาคีเกดต์อาจมีการปฏิบัติที่แตกต่างระหว่างประเทศที่เป็นภาคีเกดต์ที่เป็นประเทศในกลุ่มกับประเทศภาคีเกดต์อื่นหรือประเทศนอกกลุ่ม เนื่องจากเชื่อว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีหรือสหภาพศุลกากรซึ่งเป็นการร่วมมือกันขจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศในกลุ่ม คือ ก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การเปิดเสรีทางการค้าซึ่งจะขยายไปยังประเทศภาคีอื่นและเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโลกโดยรวมในที่สุด ดังนั้นเกดต์จึงยินยอมให้ประเทศภาคีกระทำได้ทราบเท่าที่ไม่สร้างความเสียหายให้กับการค้าของประเทศนอกกลุ่ม (ทั้งนี้ตามมาตรา 24 ของเกดต์ 1994 เป็นการอนุญาตให้ประเทศภาคีเกดต์ยกเว้นหลักการปฏิบัติเชิงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง MFN ได้

²⁵ Preamble of WTO Agreement on Rules of origin Paragraph 1 “Noting that Ministers on 20 september 1986 agreed that the Uruguay Round of Multilateral trade Negotiations shall aim to “bring about further liberalization and expansion of world trade”, “strengthen the role of GATT” and “increase the responsiveness of the GATT system to the evolving international economic environment”

เมื่อมีการทำข้อตกลงหรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ)²⁶ และในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีนี้ ประเทศต่างๆ มักจะใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปิดเสรีทางการค้า กล่าวคือ จะใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นตัวกำหนดว่าสินค้านั้นมีสัญชาติในประเทศภาคีสมาชิกหรือไม่ เพื่อจะได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าหรือทางภาษีศุลกากรเพราะผู้ที่จะได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าวในเขตการค้าเสรี คือ ประเทศสมาชิกเท่านั้น

(2) หลักการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Facilitation of Trade Principle)

หลักการอำนวยความสะดวกทางการค้า ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกในย่อหน้าที่ 3 ว่า “ การรับรองว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าต้องมีความชัดเจนและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้และการปรับใช้กฎที่มีลักษณะดังกล่าว จะช่วยอำนวยความสะดวกทำให้เกิดความคล่องตัวของการค้าระหว่างประเทศ”²⁷ และในย่อหน้า 4 ว่า “ความปรารถนาที่จะทำให้มั่นใจได้ว่า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า โดยในตัวเองจะต้องไม่สร้างอุปสรรคที่ไม่จำเป็นต่อการค้า”²⁸ กล่าวคือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้รวมถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพิสูจน์แหล่งกำเนิดสินค้า จะต้องไม่วางข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่เคร่งครัดเกินไปจนกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้รูปภายใน

(3) หลักความชัดเจน (Clear Principle)

หลักความชัดเจน ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกในย่อหน้าที่ 3 ว่า “ การรับรองว่า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าต้องมีความชัดเจนและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้...”²⁹ และตามภาคผนวก 2 : ปฏิญญาร่วมกันว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ข้อ 3 (เอ) กำหนดว่า

²⁶ ทักษิณ ฤกษ์สุด, แกตต์และองค์การการค้าโลก (WTO) (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2544), หน้า 39.

²⁷ Preamble of WTO Agreement on Rules of origin Paragraph 3 “ Recognizing that clear and predictable rules of origin and their application facilitate the flow of international trade”

²⁸ Preamble of WTO Agreement on Rules of origin Paragraph 4 “ Desiring to ensure that rules of origin themselves do not create unnecessary obstacles to trade ”

²⁹ Preamble of WTO Agreement on Rules of origin Paragraph 3 “ Recognizing that clear and predictable rules of origin...”

เมื่อประเทศสมาชิกของ WTO ออกคำวินิจฉัยของฝ่ายบริหารที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป ประเทศสมาชิกจะต้องระบุข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (1) ในกรณีที่ใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากร กฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้กับระบบการให้สิทธิพิเศษดังกล่าวและข้อยกเว้นของกฎนั้น จะต้องระบุถึงประเภทย่อยหรือประเภทของพิกัดอัตราศุลกากรที่กฎได้กำหนดไว้ (2) ในกรณีที่ใช้เกณฑ์การกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม จะต้องแสดงถึงวิธีการคำนวณเปอร์เซ็นต์ไว้ในกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้กับระบบการให้สิทธิพิเศษ (3) ในกรณีที่ใช้เกณฑ์การปฏิบัติการของการผลิตหรือการผ่านกระบวนการ จะต้องระบุถึงการปฏิบัติการที่จะได้แหล่งกำเนิดสินค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษอย่างชัดเจน³⁰ กล่าวคือ เกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ แสดงถึงวิธีการหรือเงื่อนไขการได้แหล่งกำเนิดอย่างชัดเจน

(4) หลักความแน่นอน (Consistent Principle)

หลักความแน่นอน ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกในย่อหน้าที่ 7 ว่า “ ความปรารถนาที่จะทำให้แน่ใจได้ว่าการเตรียมการและการปรับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจะเป็นไปในลักษณะที่มีความแน่นอน...”³¹ และมาตรา 2 (จ) ของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกว่า “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ประเทศสมาชิกจะต้องบริหารจัดการกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในลักษณะแน่นอน เป็นเอกภาพ ไม่ลำเอียงและสมเหตุสมผล”³² กล่าวคือ การได้แหล่งกำเนิดสินค้าจะต้องมีความแน่นอน โดยแหล่งกำเนิดของสินค้าไม่ควรจะเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยแวดล้อมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการผ่านกระบวนการ อย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ราคาวัตถุดิบ ราคาขาย กำไร เป็นต้น และจะต้องสอดคล้องกับกระบวนการผลิตจริงด้วย

(5) หลักการคาดการณ์ล่วงหน้าได้ (Predictable Principle)

หลักการคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกในย่อหน้าที่ 3 ว่า “ การรับรองว่า กฎว่า

³⁰ WTO Agreement on Rules of origin Annex 2 : Common Declaration with regard to Preferential Rules of Origin) ข้อ 3 (a) (ดูภาคผนวก จ)

³¹ Preamble of WTO Agreement on Rules of origin Paragraph 7 “ Desiring to ensure that rules of origin are prepared and applied in consistent manner...”

³² WTO Agreement on Rules of origin article 2 (e) “ their rules of origin are administered in a consistent, uniform, impartial and reasonable manner”

ด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าต้องมีความชัดเจนและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้...” ย่อหน้าที่ 7 ว่า “ความปรารถนาที่จะทำให้แน่ใจได้ว่าการเตรียมการและการปรับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจะเป็นไปในลักษณะที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้...” กล่าวคือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ดีจะต้องทำให้ผู้ส่งออก ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าสินค้าจะมีแหล่งกำเนิดในประเทศใด เพื่อวางแผนการผลิตหรือพัฒนาปรับปรุงเทคนิคกระบวนการผลิตให้ได้มาซึ่งแหล่งกำเนิดสินค้า

(6) หลักความเป็นกลาง (Neutral Principle)

หลักความเป็นกลาง ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกในย่อหน้าที่ 7 ว่า “ความปรารถนาที่จะทำให้แน่ใจได้ว่าการเตรียมการและการปรับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจะเป็นไปในลักษณะที่เป็นกลาง...” กล่าวคือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าต้องมีความเป็นกลางและไม่เลือกปฏิบัติ เมื่อนำไปใช้กับประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนาก็ตาม

(7) หลักความโปร่งใส (Transparent Principle)

หลักความโปร่งใส ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก ในย่อหน้า 6 ว่า “การรับรองว่า ต้องมีการจัดหรือกำหนดกฎหมาย ข้อบังคับ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าให้มีความโปร่งใส”³³ รวมถึงในย่อหน้าที่ 7 ว่า “ความปรารถนาที่จะทำให้แน่ใจได้ว่าการเตรียมการและการปรับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจะเป็นไปในลักษณะที่โปร่งใส...” และในภาคผนวก 2 : ปฏิญญาร่วมกันว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ข้อ 3 (ซี) ว่า “กฎหมาย ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล และคำวินิจฉัยของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปอันเกี่ยวข้องกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า จะต้องได้รับการพิมพ์เผยแพร่เสมือนว่า กฎหมาย ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล และคำวินิจฉัยของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองเหล่านั้นอยู่ภายใต้บังคับและเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 10 วรรค 1 ของแอกต์ 1994”³⁴ กล่าวคือ การกำหนดและการปรับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

³³ Preamble of WTO Agreement on Rules of origin Paragraph 6 “Recognizing that it is desirable to provide transparency of law ,regulation, and practices regarding rules of origin”

ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล และคำวินิจฉัยของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าต้องอยู่บนหลักความโปร่งใส โดยจะต้องมีการประกาศใช้หรือพิมพ์เผยแพร่ให้ทราบทั่วกัน รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของสาธารณชน

(8) หลักการทบทวน (Review Principle)

หลักการทบทวน คือกระบวนการทบทวนแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าได้ โดยกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่นี้จะต้องไม่มีผลย้อนหลัง ปรากฏในความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก ข้อ 2 (ไอ) ว่า “เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการบังคับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าหรือมีการออกกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าฉบับใหม่ ส่วนที่เปลี่ยนแปลงนั้นประเทศสมาชิกจะต้องไม่ใช้ย้อนหลังและปราศจากอคติต่อกฎหมายหรือข้อบังคับของตน”³⁴ และในข้อ 2 (เจ) ความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก ว่า “การกระทำในทางบริหารหรือทางปกครองใดๆ ซึ่งประเทศสมาชิกได้กระทำไปอันเกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยแหล่งกำเนิดสินค้าสามารถนำมาพิจารณาทบทวนได้โดยพลัน โดยศาลยุติธรรม อนุญาโตตุลาการ หรือศาลปกครองหรือโดยกระบวนการต่างๆ ที่เป็นอิสระจากอำนาจการบังคับบัญชาของผู้ออกคำวินิจฉัยนั้น โดยในการพิจารณาทบทวนดังกล่าวสามารถส่งผลให้เกิดการแก้ไขหรือกลับคำวินิจฉัยเดิมได้”³⁶ ประเด็นสำคัญ คือ จะต้องให้สิทธิการทบทวนหรือการอุทธรณ์แก่ผู้ที่ถูกปฏิเสธสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่เกี่ยวกับกฎแหล่งกำเนิดสินค้าด้วย

(9) หลักการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Principle)

หลักการระงับข้อพิพาท ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกในย่อหน้าที่ 8 ว่า “การรับรองว่า จะต้องมิ

³⁴ WTO Agreement on Rules of origin Annex 2 : Common Declaration with regard to Preferential Rules of Origin) ข้อ 3 (c) (ดูภาคผนวก จ)

³⁵ WTO Agreement on Rules of origin article 2 (i) “when introducing change to their rules of origin or new rules of origin, they shall not apply such changes retroactively as defined in, and without prejudice to, their law or regulations;”

³⁶ WTO Agreement on Rules of origin article 2 (j) “any administrative action which they take in relation to the determination of preferential of origin is reviewable promptly by judicial, arbitral or administrative tribals or procedures, independent of the authority issuing the determination, which can effect the modification or reversal of the determination”

กลไกและกระบวนการเกี่ยวกับการปรึกษาหารือที่มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และมีความเป็นธรรม สำหรับการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายใต้ความตกลงนี้”³⁷ กล่าวคือ หากเกิดข้อพิพาทขึ้นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดสินค้า จะต้องมีการปรึกษาหารือที่มีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรม และมีความโปร่งใส

2.1.2.5.2 หลักการเฉพาะของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า

หลักการเฉพาะของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้านี้เป็นหลักการพื้นฐานที่ใช้เฉพาะกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ซึ่งมีหลักการ ดังนี้

(1) หลักการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากร (Reducing/Exemption of Tariff Principle)

หลักการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากร ปรากฏในการจัดทำความตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีหรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยจะใช้หลักการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากรหรือขจัดอัตราภาษีศุลกากร (Tariff Elimination) ให้แก่ประเทศสมาชิกหรือประเทศคู่สัญญาซึ่งเป็นการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรอันเป็นไปตามหลักต่างตอบแทน (Reciprocity) เพื่อก่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกและประเทศสมาชิกจะได้รับสิทธิพิเศษในการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากรดังกล่าว ก็ต่อเมื่อสินค้านั้นได้รับการพิจารณาว่ามีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิก โดยมีใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้ามาแสดง

(2) หลักดินแดน (Territorial Principle)

ตามความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง “หลักดินแดน” หมายถึง รัฐย่อมมีอำนาจที่จะออกกฎหมายและใช้บังคับกฎหมายเหนือบุคคลทรัพย์สิน และเหตุการณ์ที่อยู่หรือเกิดขึ้นในดินแดนของตนได้ โดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติของรัฐนั้นหรือไม่ หรือไม่จำกัดว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของคนชาติหรือไม่”³⁸

³⁷ Preamble of WTO Agreement on Rules of origin Paragraph 3 “ Recognizing the availability of a consultation mechanism and procedures for the speedy, effective and equitable resolution of disputes arising under this Agreement”

³⁸ จุมพต สายสุนทร, กฎหมายระหว่างประเทศ (Public International Law), (กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2539), หน้า 244.

แต่หลักคินแดน ในความหมายของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิด
สินค้านั้น มีนัย 2 ประการ คือ

(2.1) การผ่านกระบวนการผลิตต้องกระทำในดินแดนของ
ประเทศภาคีสมาชิก และ

(2.2) กฎว่าด้วยการตราส่งหรือขนส่งโดยตรง (Direct
Consignment /Transport Rule) คือ จะต้องมีการส่งสินค้าจากประเทศภาคีสมาชิกผู้ส่งออก
(ผู้ขอรับสิทธิ) ไปยังประเทศภาคีสมาชิก ผู้นำเข้า (ผู้ให้สิทธิ) โดยตรง โดยไม่ผ่านอาณาเขตของ
ประเทศที่สามที่มีใช่เป็นประเทศภาคีสมาชิกใดเลย เว้นแต่มีความจำเป็นหรือเหตุผลในทาง
ภูมิศาสตร์ (geographical reasons) เช่น เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทางทะเล (landlocked
countries) หรือในกรณีที่สินค้านั้นเก็บรักษาโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรใน
ประเทศที่สามที่มีใช่ประเทศภาคีสมาชิก เช่น กรณีที่ส่งผ่านอาณาเขตของประเทศที่สามที่มีใช่เป็น
ประเทศภาคีสมาชิกเพื่อถ่ายลำหรือเก็บรักษาสินค้านั้นไว้ชั่วคราวโดยสินค้านั้นต้องไม่ถูกกระทำ
การอื่นใดในประเทศนั้นมากไปกว่าการขนถ่ายสินค้าขึ้นและลงหรือกระทำการอื่นใดที่จำเป็นแก่
การเก็บรักษาสินค้าให้อยู่ในสภาพที่ดีเท่านั้น หรือสินค้านั้นได้ส่งไปในงานแสดงสินค้าหรืองาน
นิทรรศการ เป็นต้น ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการยืนยันว่าสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรหรือสิทธิ
ประโยชน์ใดๆ ที่จะได้รับภายใต้กลุ่มเขตการค้าเสรีหรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะถูกจำกัดให้
เฉพาะประเทศภาคีสมาชิกเท่านั้น เพราะหากมีประเทศที่สามที่ไม่ได้เป็นประเทศภาคีสมาชิกเข้ามา
เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตแล้วจะมีความเสี่ยงที่จะหลบเลี่ยงแหล่งกำเนิดสินค้าที่แท้จริงได้ง่าย
โดยเฉพาะเพื่อให้มั่นใจว่าจะไม่เกิดการสับเปลี่ยนสินค้าในระหว่างขนส่งด้วย

(3) หลักความเรียบง่ายและความประสานกลมกลืน

(Simplification and Harmonization Principle)

หลักความเรียบง่ายและความประสานกลมกลืน เป็นหลักการ
เฉพาะที่มีหลักการว่าการกำหนดและการบังคับใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจะต้องมีความเรียบง่าย
กล่าวคือ เกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้านั้นรวมถึงการพิสูจน์และการตรวจสอบความถูกต้อง
ของแหล่งกำเนิดสินค้า ไม่ควรซับซ้อนหรือยากลำบากในการปฏิบัติหรือทำให้มีคุณสมบัติได้
แหล่งกำเนิดสินค้า และจะต้องมีความประสานกลมกลืนกันในการนำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า
ไปปฏิบัติระหว่างประเทศสมาชิกและสอดคล้องกับกฎหมายภายในประเทศสมาชิคนั้นๆ

(4) หลักการตรวจสอบและควบคุม (Verifiable and Control

Principle)

หลักการตรวจสอบและควบคุม ปრაกฏในภาคผนวก 2 :

ปฏิญญาร่วมกันว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ข้อ 3 (จี) ว่า “บรรดาข้อมูลซึ่งโดยลักษณะแล้วเป็นความลับ หรือได้ให้ไว้บนพื้นฐานที่เป็นความลับเพื่อความมุ่งหมายในการใช้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า จะถือเป็นความลับอย่างเคร่งครัดจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ซึ่งจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลนั้นโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการเฉพาะจากบุคคลหรือรัฐบาลผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวนั้น เว้นแต่ภายในขอบเขตที่ถูกร้องขอให้ต้องเปิดเผยในชั้นการพิจารณาของศาล”³⁹ และในข้อ 4 ว่า “ประเทศสมาชิกตกลงที่จะแจ้งสำนักเลขาธิการ (the Secretariat) ทราบโดยพลันถึงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าของตน รวมทั้งรายการข้อตกลงการให้สิทธิพิเศษที่ตนใช้อยู่ คำพิพากษาของศาล และคำวินิจฉัยของฝ่ายบริหารที่มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไปอันเกี่ยวข้องกับกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าที่มีผลบังคับใช้ในวันที่ความตกลงองค์การการค้าโลกมีผลใช้บังคับต่อประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องนั้น นอกเหนือจากนี้ประเทศสมาชิกยังตกลงที่จะแจ้งสำนักเลขาธิการโดยเร็วเท่าที่จะเป็นไปได้ให้ทราบถึงข้อแก้ไขใดๆ ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าหรือกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าฉบับใหม่ โดยเลขาธิการจะแจ้งบรรดาประเทศสมาชิกโดยการเวียนให้ทราบถึงรายการข้อมูลสนเทศที่สำนักเลขาธิการได้รับมาหรือที่มีอยู่”⁴⁰ กล่าวคือ จะต้องมีการควบคุมการเก็บรักษาเอกสารข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้จากการตรวจสอบแหล่งกำเนิดสินค้าไว้เป็นความลับ เนื่องจากข้อมูลต่างๆ ที่ได้เป็นความลับทางธุรกิจ จะเปิดเผยได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลหรือเปิดเผยในชั้นพิจารณาของศาล รวมทั้งจะต้องแจ้งให้สำนักเลขาธิการของ WTO ทราบโดยพลันถึงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าที่ใช้บังคับหรือกฎดังกล่าวที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงด้วย รวมถึงจะต้องมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งกำเนิดสินค้าด้วย

(5) หลักความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(Cooperation and Mutual Assistance Principle)

หลักความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นหลักการเฉพาะที่มีหลักการว่า ให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศร่วมมือและช่วยเหลือซึ่ง

³⁹ WTO Agreement on Rules of origin Annex 2 : Common Declaration with regard to Preferential Rules of Origin) ข้อ 3 (g) (ดูภาคผนวก จ)

⁴⁰ WTO Agreement on Rules of origin Annex 2 : Common Declaration with regard to Preferential Rules of Origin) ข้อ 4 (ดูภาคผนวก จ)

กันและกันในส่วนพิธีการศุลกากรตลอดจนการบริหารงานด้านศุลกากรทั้งหมด ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจถึงการปรับใช้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.2.6 โครงสร้างของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า

(1) หลักเกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า

สาระสำคัญของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า (Determination of Origin Criteria) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นหลักเกณฑ์ใหญ่ๆ 2 หลักเกณฑ์ (ดูรูปภาพที่ 2.1 ในหน้า 40) คือ

(1.1) เกณฑ์สินค้าที่ได้มาจากหรือผลิตในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด (Wholly Obtained Products)

โดยทั่วไปสินค้าที่ได้มาจากหรือผลิตในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด หมายถึง สินค้าที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สินค้าที่เพาะปลูก สกัดจากผืนแผ่นดินหรือเก็บเกี่ยวได้ภายในประเทศผู้ส่งออกหรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสินค้านี้ หรือสินค้าส่งออกที่ผลิตมาจากวัตถุดิบในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมดโดยไม่มีกรนำเข้าวัตถุดิบ หรือเป็นสินค้าที่ผลิตได้จากธรรมชาติ ซึ่งได้แก่⁴¹

- (ก) สัตว์มีชีวิตที่เกิดและโตในประเทศนั้น หรือ
- (ข) สัตว์มีชีวิตที่ได้โดยการล่า ตก ดก หรือจับในประเทศนั้น หรือ
- (ค) ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์มีชีวิตในประเทศนั้น หรือ
- (ง) พืชและผลิตภัณฑ์จากพืชที่ได้มาจากการเก็บเกี่ยว เก็บ หรือรวบรวมได้ในประเทศนั้น หรือ
- (จ) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจากของตามข้อ (ง) หรือ
- (ฉ) เศษของของที่ได้จากการผลิต ขบวนการผลิตหรือการบริโภคที่กระทำในประเทศนั้น หรือ
- (ช) ของที่ใช้แล้วที่รวบรวมได้ในประเทศนั้นเฉพาะที่เหมาะสมสำหรับการนำกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบ หรือ
- (ซ) สินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศนั้นโดยเฉพาะจากผลิตภัณฑ์ตามข้อ (ก) ถึง (ช) ข้างต้น

⁴¹ Appendix 1 of WTO on Rules of Origin

โดยการตีความสินค้าที่ได้มาจากหรือผลิตในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด สำหรับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าจะมีความเข้มงวดมากเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีการตีความของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าภายใต้องค์การการค้าโลก ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดในบทที่ 4 ข้อ 4.1.2.1 (2) ต่อไป

(1.2) เกณฑ์การแปรสภาพอย่างเพียงพอหรือการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ (Substantial Transformation Criteria)

เกณฑ์การแปรสภาพอย่างเพียงพอหรือการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ หมายถึง การแปรรูปหรือแปรสภาพวัตถุดิบด้วยกระบวนการผลิตจริง หรือเป็นเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญของสินค้าโดยใช้กับสินค้าที่ได้จากการผลิตหรือผ่านกระบวนการในประเทศมากกว่า 1 ประเทศ ลักษณะนี้จะมีการนำวัตถุดิบจากประเทศหนึ่งเข้ามาผลิตเป็นสินค้าในอีกประเทศหนึ่งและส่งออก การที่พิจารณาว่า ประเทศที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าประเทศใดจะได้เป็นประเทศกำเนิดของสินค้านั้น จะต้องพิจารณาว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่มากเพียงพอที่จะได้แหล่งกำเนิดในประเทศที่กระทำการดังกล่าวหรือไม่⁴² กล่าวคือ สินค้าที่ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนผลิตขึ้นจากวัตถุดิบ ชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบที่นำเข้ามาในประเทศ สินค้าเหล่านี้จะถือว่ามีแหล่งกำเนิดในประเทศผู้ส่งออกได้ ก็ต่อเมื่อวัตถุดิบดังกล่าวได้ผ่านหลักเกณฑ์การแปรสภาพอย่างเพียงพอ หรือการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญภายในประเทศผู้ส่งออกก่อน

แนวความคิดในเรื่องเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญถูกกำหนดไว้ในอนุสัญญาเกียวโต โดยกำหนดว่าประเทศแหล่งกำเนิดสินค้า คือ ประเทศที่อย่างน้อยมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญเกิดขึ้น โดยในอนุสัญญาเกียวโตได้กำหนดว่าเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ มี 3 วิธีทางหลักๆ คือ

- การเปลี่ยนพิกัดศุลกากร (A Change of Tariff Heading)
- การกำหนดกระบวนการผลิตเฉพาะ (A list of Manufacturing or Processing Operation)
- การกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม (An Ad Valorem Rule)

โดยใน 3 วิธีทางนี้จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไปในข้อ (1.2.1) – (1.2.3)

อีกทั้งแนวความคิดของเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ คือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าทั่วไปที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงใน

---

⁴² นิลสุวรรณ ลีลาธรมี, “เอกสารประกอบการบรรยายทางวิชาการ เรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin),” (วันที่ 10 มกราคม 2548 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 4. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

สาระสำคัญต้องมีผลทำให้สินค้านั้นมีชื่อใหม่ ลักษณะใหม่ และการใช้ใหม่ การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญที่ใช้พิจารณาในสหรัฐอเมริกาจะพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป (a case-by-case basic) ด้วยกฎที่ถูกสร้างขึ้นเป็นบรรทัดฐาน ตลอดจนการใช้บังคับในแต่ละกรณีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ⁴³

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า การพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าโดยทั่วไปจะใช้เกณฑ์การแปรสภาพอย่างเพียงพอหรือเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ เป็นแนวทางในการพิจารณา สำหรับสินค้าที่ผลิตโดยมีส่วนประกอบของวัตถุดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการแปรสภาพที่จะถือว่าเพียงพอ นั้น ก็ต่อเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะตามธรรมชาติและคุณสมบัติของวัตถุดิบที่นำมาใช้ในอัตราที่สูงพอสมควร หากพิจารณาตามการจำแนกประเภทพิคัสสุดถการและรหัสสินค้าตามระบบฮาร์โมนิซ์ทั้งหมดแล้วการผลิตที่ถือเป็นการแปรสภาพอย่างเพียงพอ ได้แก่⁴⁴

(ก) ตัดไม้ บด หรือบีบสกัดน้ำมัน

(ข) ผสมปนให้เข้ากันแล้วใส่ในบรรจุภัณฑ์ (Product Preparations) เช่น นมพร้อมดื่ม ลูกกวาด ช็อกโกแลต เป็นต้น

(ค) สกัดแยกขนาดผงหรือโมเลกุล ทำปฏิกิริยาทางเคมี ทำให้บริสุทธิ์ หรือผสมให้เป็นเนื้อเดียวกันโดยมีสูตรการผลิตที่แน่นอน เช่น การสกัดน้ำตาลจากต้นอ้อยมาทำเป็นน้ำตาลทรายขาว เป็นต้น

(ง) ฟอกย้อม ตัดขนาด ทำให้เป็นแผ่น พิมพ์ ย้อมสี และเย็บเข้ารูป กระบวนการนี้มักใช้กับสินค้าประเภทเครื่องหนัง กระดาษ เป็นต้น

(จ) ปั่นด้าย ทอผ้า ตัดเย็บขึ้นเป็นเสื้อผ้า กระบวนการนี้ใช้กับสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

(ฉ) เผาให้หลอมเหลว เผาให้เป็นผง และการประกอบขึ้นมาเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น การเผาเครื่องแก้ว ปูนซีเมนต์ เซรามิก เป็นต้น

(ช) ประกอบเป็นสินค้าหรือชิ้นส่วนจากชิ้นส่วน เช่น การประกอบโทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ รถยนต์ เป็นต้น

โดยในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าตามหลักเกณฑ์การแปรสภาพอย่างเพียงพอ จะพิจารณาว่า วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าได้ผ่านเกณฑ์การแปรสภาพอย่างเพียงพอหรือเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญแล้วหรือไม่ ซึ่งมีกฎเกณฑ์ 3 ประการที่นำมาใช้ในการพิจารณา คือ

⁴³ Stephensen Sherry M. and James, William E. , “Rule of Origin and the Asia-Pacific Economic Co-operation,” *Journal of World Trade* 29 (1995), p.83.

⁴⁴ นิลสุวรรณ ลิลาธรรมิ, “เอกสารประกอบการบรรยายทางวิชาการ เรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin).” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

(1.2.1) เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากร (A criteria of a change in tariff classification)

การใช้แนวทางเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากรเป็นเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าภายใต้องค์การการค้าโลก ซึ่งจะพิจารณาการเปลี่ยนพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมนิซ (Harmonized System) ในระดับ 2 หลัก ส่วนภายใต้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้านั้น จะเริ่มการพิจารณาการเปลี่ยนพิกัดศุลกากรในระดับ 4 หลัก กล่าวคือ การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าตามแนวทางการเปลี่ยนพิกัดศุลกากร มีกฎทั่วไปกำหนดไว้ว่า ปัจจัยการผลิตใดๆ (วัตถุดิบหรือส่วนประกอบ) ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (หรือไม่ทราบแหล่งกำเนิดสินค้า) เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อส่งออก ปัจจัยการผลิตหรือวัตถุดิบนำเข้าที่ใช้ในการผลิตนั้นจะถือได้ว่าได้รับการแปรสภาพอย่างเพียงพอ หากพิกัดศุลกากรของสินค้าที่ส่งออกนั้น แตกต่างไปจากพิกัดศุลกากรของวัตถุดิบที่นำเข้ามาใช้ในการผลิตสินค้านั้น ดังนั้น โดยทั่วไปเมื่อมีการใช้วัตถุดิบนำเข้าหรือไม่ทราบแหล่งกำเนิดในการผลิตสินค้า จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพิกัดศุลกากรตามระบบฮาร์โมนิซก่อน จึงจะถือว่าผ่านการแปรสภาพอย่างเพียงพอ

ดังนั้น ในเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากร ประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดสินค้า คือ ประเทศที่ผลิตสินค้าซึ่งมีการแปรรูปทำให้พิกัดของสินค้าเปลี่ยนไปจากวัตถุดิบที่นำเข้า โดยจะต้องจำแนกประเภทสินค้าที่จะหาแหล่งกำเนิดตามระบบฮาร์โมนิซก่อน

โดยระบบฮาร์โมนิซนี้ (Harmonized System : HS) มีชื่อเต็มว่า “The Harmonized Commodity Description and coding System” เป็นระบบจัดระเบียบหรือแบ่งกลุ่มสินค้าที่มีการค้าขายกันระหว่างประเทศ โดยการจัดแบ่งสินค้าทั้งหมดออกเป็นกลุ่มๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นหมวด ตอน ประเภท และประเภทย่อย (ทั้งหมด 21 หมวด 97 ตอน) และมีตัวเลขรหัสกำกับประเภทและประเภทย่อยสินค้าหลักๆ ทั้งหมด 6 หลัก กับทั้งมีหมายเหตุของหมวด ตอน และประเภทย่อย และหลักเกณฑ์การตีความรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อความสะดวก และเป็นสากลในทางการค้าระหว่างประเทศ และความสะดวกในการจัดเก็บภาษีศุลกากร โดยมุ่งให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ในกิจการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ เช่น ใช้เป็นพิกัดศุลกากรในการจัดแบ่งสินค้าออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อการกำหนดอัตราอากรแก่สินค้านำเข้าหรือส่งออก ใช้เป็นพิกัดทางสถิติเพื่อใช้ในการงานสถิติการค้าระหว่างประเทศ และยังสามารถใช้เป็นพิกัดการวางบรรทุกในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “ระบบฮาร์โมนิซ” โดยทั่วไปแล้วรหัสพิกัดศุลกากรตามระบบฮาร์โมนิซของแต่ละประเทศอาจมีมากกว่า 6 หลักได้ ตัวเลขรายละเอียดที่เพิ่มเติมจาก 6 หลักดังกล่าวแต่ละประเทศจะสามารถกำหนดให้แตกต่างกันได้ตามความเหมาะสมของสินค้าที่แต่ละประเทศนำเข้าและส่งออก ซึ่งระบบฮาร์โมนิซนี้อยู่ภายใต้

อนุสัญญา “International Convention on The Harmonized Commodity Description and coding System” ซึ่งคณะมนตรีความร่วมมือทางศุลกากรภายใต้องค์การศุลกากรโลก ได้พัฒนาขึ้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2493 จากระบบการจำแนกและกำหนดรหัสสินค้าเดิม คือ Customs Co-operation Council Nomenclature : CCCN และระบบการจัดเก็บสถิติสินค้าขององค์การสหประชาชาติ

โดยพิทักษ์ศุลกากรตามระบบฮาร์โมนิซ์เป็นการแบ่งประเภทสินค้าตามระบบฮาร์โมนิซ์ ซึ่งจะจัดแบ่งสินค้าออกเป็นหมวด (Section) ในแต่ละหมวด จะแบ่งย่อยออกเป็นตอน (Chapter) ในแต่ละตอน จะแบ่งออกเป็นประเภท (Heading) และในแต่ละประเภทจะแบ่งออกเป็นประเภทย่อย (Sub-Heading) ซึ่งในแต่ละประเภทและประเภทย่อยจะมีจำนวนสินค้าแตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

หมวดสินค้า (Section)

เป็นการแบ่งสินค้าต่างๆ ออกอย่างกว้างๆ โดยตามหลักของการจัดระบบสินค้าตามรหัสฮาร์โมนิซ์จะมีการแบ่งสินค้าออกเป็น 21 หมวด เช่น หมวดที่ 1 เป็นสัตว์มีชีวิต และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทั้งหมด หมวดที่ 5 ผลิตภัณฑ์แร่ เป็นต้น

ตอนสินค้า (Chapter)

เป็นการแบ่งรายละเอียดย่อยของสินค้าในแต่ละหมวด โดยทั่วไปจะมีการแบ่งสินค้าออกเป็น 21 หมวด เป็น 97 ตอน เช่น หมวดที่ 1 เป็นสัตว์มีชีวิต และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทั้งหมด มีการแบ่งย่อยออกเป็นทั้งหมด 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 สัตว์มีชีวิต ตอนที่ 2 เนื้อสัตว์และส่วนอื่นของสัตว์ที่บริโภคได้ ตอนที่ 3 ปลาและสัตว์น้ำจำพวกครัสตาเซียฯ ตอนที่ 4 ผลิตภัณฑ์นม ตอนที่ 5 ผลิตภัณฑ์จากสัตว์อื่นๆ เป็นต้น

ประเภทสินค้า (Heading)

เป็นการแบ่งรายละเอียดย่อยของสินค้าในแต่ละตอน เช่น หมวดที่ 1 เป็นสัตว์มีชีวิต และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทั้งหมด แบ่งเป็นตอนที่ 1 สัตว์มีชีวิต ซึ่งจะแบ่งย่อยเป็น 6 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ม้า ลา และล่อ มีชีวิต ประเภทที่ 2 สัตว์จำพวกโค กระบือ มีชีวิต ประเภทที่ 3 สุกรมีชีวิต ประเภทที่ 4 แกะและแพะมีชีวิต ประเภทที่ 5 สัตว์ปีกเลี้ยงมีชีวิต ประเภทที่ 6 สัตว์มีชีวิตอื่นๆ เป็นต้น

ประเภทย่อยของสินค้า (Sub-Heading)

เนื่องจากการแบ่งสินค้าเป็นประเภทสินค้า ยังไม่ละเอียดเพียงพอที่จะแบ่งแยกประเภทสินค้าเพื่อจัดเก็บภาษีศุลกากร จึงมีการแบ่งประเภทสินค้าต่างๆ ออกเป็นประเภทย่อยของสินค้า เช่น ในหมวดที่ 1 สัตว์มีชีวิต และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทั้งหมด แบ่งเป็นตอนที่ 1 สัตว์มีชีวิต ในประเภทที่ 1 ม้า ลา และล่อ มีชีวิต แบ่งย่อยได้อีก 4ประเภทย่อย ได้แก่ ประเภทย่อยที่ 1 ม้า

สำหรับทำพันธุ์ ม้าอื่นๆประเภทย่อยที่ 2 ม้าอื่นๆ ประเภทย่อยที่ 3 ลาและล่อสำหรับทำพันธุ์ ประเภทย่อยที่ 4 ลาและล่อเพื่อประโยชน์อื่นๆ เป็นต้น

โดยทั่วไปเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากร แบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ ได้แก่

(1.2.1.1) การเปลี่ยนตอน (Change of Chapter :CC) หมายถึง การผลิตหรือการแปรรูปที่ทำให้พิกัดสินค้าตอนหนึ่งไปเป็นอีกตอนหนึ่ง (การเปลี่ยนพิกัดระดับ 2 หลัก) ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนจากวัตถุดิบในตอนที่ 8 (ผลไม้และลูกนัทที่บริโภคได้) ไปเป็นสินค้าในตอนที่ 20 (ของปรุงแต่งทำจากพืชผัก ผลไม้ ลูกนัทหรือจากส่วนอื่นของพืช) เป็นต้น

(1.2.1.2) การเปลี่ยนประเภทของพิกัด (Change of Tariff Heading : CTH) หมายถึง การผลิตหรือการแปรรูปที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนพิกัดจากประเภทพิกัด (Heading) หนึ่งไปเป็นอีกประเภทพิกัดหนึ่ง (การเปลี่ยนพิกัดระดับ 4 หลัก) ตัวอย่างเช่น การนำเข้ารัตนชาติหรือกึ่งรัตนชาติที่ได้จากการสังเคราะห์หรือทำขึ้นใหม่ (พิกัด 71.04) หรือโลหะสามัญที่หุ้มติดด้วยเงิน (พิกัด 71.07) มาทำเครื่องเพชร พลอยและรูปพรรณที่เป็นของเทียม (พิกัด 71.17) ประเทศที่ผลิตและส่งออกเครื่องเพชร พลอยและรูปพรรณที่เป็นของเทียม (พิกัด 71.17) จะได้แหล่งกำเนิดสินค้า เป็นต้น

(1.2.1.3) การเปลี่ยนพิกัดหนึ่งไปยังประเภทพิกัดย่อยอีกประเภทหนึ่ง (Change Tariff Subheading : CTSH) หมายถึง การผลิตหรือการแปรรูปที่ทำให้ประเภทพิกัดย่อยของวัตถุดิบแตกต่างกับประเภทพิกัดย่อยของสินค้า หรือต่างกับประเภทพิกัดย่อยที่แยกออกมาจากอีกประเภทพิกัดย่อยหนึ่ง (การเปลี่ยนพิกัดระดับ 6 หลัก) ตัวอย่างเช่น การนำเข้าเพชรที่ไม่ได้ใช้ในทางอุตสาหกรรมยังไม่ได้ตกแต่ง (พิกัด 7102.31) นำมาตกแต่งแล้วส่งออก (พิกัด 7102.39) ประเทศที่ผลิตและส่งออกเพชรที่ตกแต่งแล้ว (พิกัด 7102.39) จะได้แหล่งกำเนิดสินค้า เป็นต้น

(1.2.1.4) การเปลี่ยนพิกัดไปยังประเภทที่แยกออกมา (Change of Tariff Split Heading :CTHS) หมายถึง การผลิตหรือการแปรรูปที่ทำให้พิกัดเปลี่ยนจาก

- ประเภทพิกัดหนึ่ง ไปยังพิกัดที่แยกออกมาจากอีกประเภทพิกัดหนึ่ง ตัวอย่างเช่น นำวัตถุดิบจากประเภทพิกัด 71.06 (เงินยังไม่ได้ขึ้นรูป หรืออยู่ในลักษณะกึ่งสำเร็จรูป) มาผลิตเป็นสินค้าในประเภทพิกัด ex71.09(a) (เงินที่หุ้มติดด้วยทองคำ อยู่ในลักษณะกึ่งสำเร็จรูป) หรือ

- ประเภทพิกัดที่แยกออกมาไปยังประเภทอื่นๆ ที่แยกออกมาจากประเภทพิกัดเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การนำวัตถุดิบจากประเภทพิกัดที่แยกออกมา ex72.26(a) (ผลิตภัณฑ์แผ่นรีดทำด้วยเหล็กกล้าเจืออื่นๆ มีความกว้างน้อยกว่า 600 มิลลิเมตร ไม่ได้ทำการผลิตมากไปกว่าการรีดร้อน) มาแปรรูปโดยเป็นสินค้าในประเภทพิกัดที่แยกออกมา ex72.26(c) (ผลิตภัณฑ์แผ่นรีดทำด้วยเหล็กกล้าเจืออื่นๆ มีความกว้างน้อยกว่า 600 มิลลิเมตร หุ้มติดด้วยโลหะใดๆ)

(1.2.1.5) การเปลี่ยนพิกัดไปยังพิกัดย่อยที่แยกออกมา (Change of Tariff Split Subheading :CTSHS) หมายถึง การผลิตหรือการแปรรูปที่ทำให้พิกัดเปลี่ยนจาก

- ประเภทพิกัดย่อยหนึ่ง ไปยังประเภทพิกัดที่แยกออกมาจากอีกพิกัดย่อยหนึ่ง เช่น การแปรรูปจากวัตถุดิบในประเภทพิกัดย่อย 4401.10 (ไม้พิน เป็นท่อน ค้อน กิ่ง) เป็นสินค้าในประเภทพิกัดย่อยที่แยกออกมา ex4401.30(a) (जूเลื่อย หรือเศษไม้ เกาะหรือตีรวมกัน)

- ประเภทพิกัดย่อยที่ถูกแยกออกมา ไปยังประเภทพิกัดย่อยที่แยกออกมาอื่นๆ จากประเภทพิกัดย่อยเดียวกัน เช่น การแปรรูปจากวัตถุดิบในประเภทพิกัดย่อยที่แยกออกมา ex4401.30(ab) (जूเลื่อย หรือเศษไม้ ไม้เกาะหรือตีรวมกัน) ไปเป็นสินค้าในประเภทพิกัดย่อยที่แยกออกมา ex4401.30(a) (जूเลื่อย หรือเศษไม้ เกาะหรือตีรวมกัน) เป็นต้น

เช่น	<u>INPUT</u>	<u>Origin Criteria</u>	<u>OUTPUT</u>
	<u>0602.90</u>	CC	<u>4403.49</u>
	<u>4403.49</u>	CTH	<u>4408.90</u>
	<u>8415.90</u>	CTSH	<u>8415.10</u>
	<u>ex.44.03(a)</u>	CTHS	<u>ex.44.03(c)</u>
	<u>ex.8714.10(a)</u>	CTSHS	<u>ex.8714.10(d)</u>

ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากรจะใช้ในระดัการเปลี่ยนตอน (ระดับ 2 หลัก) ระดับการเปลี่ยนประเภทของพิกัด (ระดับ 4 หลัก) และระดับการเปลี่ยนประเภทของพิกัดไปยังประเภทพิกัดย่อย (ระดับ 6 หลัก) นอกเหนือจากนี้จะไม่ค่อนนำมาใช้ ทั้งนี้มีหลักการสำคัญ คือ การพิจารณาว่าได้แหล่งกำเนิดสินค้าในเกณฑ์สูงกว่าหรือเท่ากับเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่ ถ้าใช่ก็ถือว่าได้แหล่งกำเนิด กล่าวคือ

- หากเงื่อนไขที่ได้แหล่งกำเนิดสินค้ากำหนดเป็น CTSH การเปลี่ยนพิกัดที่ระดับ CTH และในระดับ CC ก็ถือว่าได้แหล่งกำเนิดสินค้า

- หากเงื่อนไขที่ได้แหล่งกำเนิดสินค้ากำหนดเป็น CTH การเปลี่ยนพิกัดที่ระดับ CC ก็ถือว่าได้แหล่งกำเนิดสินค้า แต่ถ้าเปลี่ยนพิกัดที่ระดับ CTSH ก็จะไม่ได้แหล่งกำเนิดสินค้า

- หากเงื่อนไขที่ได้แหล่งกำเนิดสินค้ากำหนดเป็น CC การเปลี่ยนพิกัดที่ระดับ CTH และในระดับ CTSH ก็ไม่ได้แหล่งกำเนิดสินค้า

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า เกณฑ์ CC เป็นเกณฑ์ที่เคร่งครัดกว่าเกณฑ์ CTH และเกณฑ์ CTH เป็นเกณฑ์ที่เคร่งครัดกว่าเกณฑ์ CTSH

(1.2.2) เกณฑ์การกำหนดกระบวนการผลิตเฉพาะ (A criteria of a specified process of manufacture/ Technical Test)

เกณฑ์การกำหนดกระบวนการผลิตเฉพาะ หมายถึง สินค้าจะได้รับการพิจารณาว่า มีการแปรสภาพอย่างเพียงพอหรือการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ เมื่อสินค้านั้นถูกนำไป

ผ่านกรรมวิธีการผลิตที่กำหนดไว้โดยเฉพาะหรือผ่านกระบวนการที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ โดยไม่ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากร

เนื่องจากพิกัดศุลกากรตามระบบฮาร์โมนไนซ์ถูกกำหนดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีศุลกากร ดังนั้น การแปรสภาพที่ไม่เพียงพอ อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพิกัดศุลกากรได้ หรือในทางกลับกันการแปรสภาพอย่างเพียงพอ ก็อาจจะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพิกัดศุลกากรได้เช่นกัน กล่าวคือ ในบางกรณี การผลิตสินค้าโดยใช้วัตถุดิบนำเข้า สินค้าที่ผลิตได้อาจมีพิกัดศุลกากรที่แตกต่างไปจากวัตถุดิบหรือส่วนประกอบที่นำเข้ามาใช้ในการผลิต แต่กระบวนการผลิตดังกล่าวยังไม่ถือว่าทำให้วัตถุดิบนำเข้านั้นผ่านการแปรสภาพอย่างเพียงพอ หรือถือว่าเป็นการแปรสภาพเพียงเล็กน้อย เช่น การผลิตนาฬิกา ส่วนประกอบที่นำเข้ามาใช้ในการผลิต คือ เครื่องนาฬิกา (พิกัด 91.08) และตัวเรือนนาฬิกา (พิกัด 91.12) แล้วนำมาผลิตเป็นนาฬิกา (พิกัด 91.03) และในทางตรงกันข้าม บางครั้งการผลิตสินค้าก็อาจไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพิกัดศุลกากร แต่กระบวนการผลิตดังกล่าวก็ถือว่าทำให้วัตถุดิบที่นำเข้านั้นผ่านการแปรสภาพอย่างเพียงพอแล้ว เช่น การผลิตเพชร เพชรที่ยังไม่ได้ตกแต่ง (พิกัด 71.02) นำมาผ่านกระบวนการกลายเป็นเพชรที่เจียรไนแล้ว (พิกัด 71.02) เป็นต้น

ดังนั้น ตามแนวทางการกำหนดกระบวนการผลิตเฉพาะ จึงกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมไว้เป็นการเฉพาะสำหรับสินค้าบางประเภทว่าจะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนการผลิตอย่างไร ทั้งนี้ โดยจะระบุกรรมวิธีและขั้นตอนการผลิตไว้ต่างหาก เช่น อาจกำหนดให้ต้องใช้วัตถุดิบภายในประเทศ หรือวัตถุดิบเฉพาะประเภท หรืออาจกำหนดให้มีกระบวนการผลิตอย่างน้อยสองขั้นตอน หรือปฏิกิริยาทางเคมี (Chemical Reaction) ซึ่งกระบวนการที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาทางเคมีเกิดขึ้นที่ประเทศใด ประเทศนั้นได้แหล่งกำเนิดสินค้า เป็นต้น โดยเกณฑ์การกำหนดกระบวนการผลิตเฉพาะนี้เป็นเกณฑ์ที่เขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area :EEA) ใช้บังคับอยู่ ซึ่งจะอธิบายในรายละเอียดในบทที่ 3 ข้อ 3.2.2.2

(1.2.3) เกณฑ์การกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่มหรืออัตราตามราคา (A criteria of a percentage of value added or ad valorem percentages)

เกณฑ์การกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม หมายถึง สินค้าจะได้รับการพิจารณาว่ามี การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญเมื่อสินค้านั้นถูกทำให้เพิ่มมูลค่าเข้าไปในตัวสินค้านั้นถึงระดับที่กำหนดไว้โดยอัตราตามราคา โดยไม่ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิกัดศุลกากร ซึ่งเกณฑ์การกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท⁴⁵ คือ

⁴⁵ Antoni Estevadeordal & Kati Suominen, "Rules of Origin in the World Trading System" (Centre William Rappard World Trade Organization November 14, 2003) p.4-5.

(1.2.3.1) หลักสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ (Domestic or Regional Value Content : RVC) หมายถึง วิธีที่กำหนดเปอร์เซ็นต์ขั้นต่ำของการเพิ่มมูลค่าภายในประเทศสุดท้ายที่ซึ่งสินค้านั้นได้ผ่านกระบวนการหรือการกำหนดปริมาณน้อยที่สุดของวัตถุดิบภายในประเทศโดยคิดเฉพาะมูลค่าขององค์ประกอบหรือวัตถุดิบที่เกิดขึ้นภายในประเทศแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งวิธีนี้เป็นการคิดเพื่อหาเปอร์เซ็นต์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญาทางตรง (Direct Method)

(1.2.3.2) หลักสัดส่วนการใช้วัตถุดิบนำเข้า (Import Content) หมายถึง การยอมให้มีวัตถุดิบนำเข้าหรือวัตถุดิบนอกประเทศ (Non- originating material) เป็นส่วนประกอบได้มากที่สุด ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่กำหนดเปอร์เซ็นต์ขั้นสูงที่อนุญาตให้ใช้ส่วนประกอบหรือวัตถุดิบที่นำเข้าหรือวัตถุดิบนอกประเทศ โดยเป็นการคิดเพื่อหาเปอร์เซ็นต์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญาทางอ้อม (Indirect Method)

(1.2.3.3) หลักมูลค่าของชิ้นส่วน (The Value of Parts)

หลักมูลค่าของชิ้นส่วน หมายถึง เป็นวิธีที่กำหนดเปอร์เซ็นต์ขั้นต่ำของชิ้นส่วนที่มีแหล่งกำเนิดออกจากมูลค่าทั้งหมด กล่าวคือ เป็นการตรวจสอบว่าชิ้นส่วนมีแหล่งกำเนิดหรือไม่ ตามเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าทั้งหมดของชิ้นส่วน ซึ่งจะพิจารณาที่มูลค่าของชิ้นส่วนเท่านั้น โดยไม่นำต้นทุนในการประกอบเข้าด้วยกัน (assembly costs) และค่าใช้จ่ายปกติ (overhead) ในการผลิตมาพิจารณา⁴⁶ ซึ่งหลักมูลค่าของชิ้นส่วนนี้ มีกำหนดในบทบัญญัติหรือมาตรการการเก็บภาษีตอบโต้การหลบเลี่ยงการทุ่มตลาด ตามมาตรา 13 (10) ของ Council Regulation (EEC) No.2423/88 โดยจะกล่าวในรายละเอียดในบทที่ 3 ข้อ 3.2.12.2 เรื่องบทบัญญัติการเก็บภาษีตอบโต้การหลบเลี่ยงการทุ่มตลาด (Anti-circumvention)

ดังนั้น เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดเปอร์เซ็นต์มูลค่าเพิ่มนี้ อาจจะใช้วิธีคำนวณทางตรง (การคำนวณเฉพาะสัดส่วนวัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศ) หรือคำนวณทางอ้อม (การคำนวณเฉพาะสัดส่วนส่วนประกอบหรือวัตถุดิบที่นำเข้า) กำหนดว่า เปอร์เซ็นต์ของการเพิ่มมูลค่าในกระบวนการผลิตขั้นสุดท้ายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้มีสถานะได้แหล่งกำเนิด แต่ถ้าเปอร์เซ็นต์นั้นไม่ถึงที่กำหนดไว้ กระบวนการผลิตขั้นสุดท้ายก็ไม่ทำให้ได้แหล่งกำเนิดและแหล่งกำเนิดที่ได้ก็จะเป็นอีกประเทศหนึ่งในกรณีที่เป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดที่ไม่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า หรือไม่ได้แหล่งกำเนิดของประเทศใดเลยในกรณีที่เป็นการให้ความตกลงที่มีการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร⁴⁷ ตัวอย่างเช่น ในระบบการสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป หากในกระบวนการผลิตขั้น

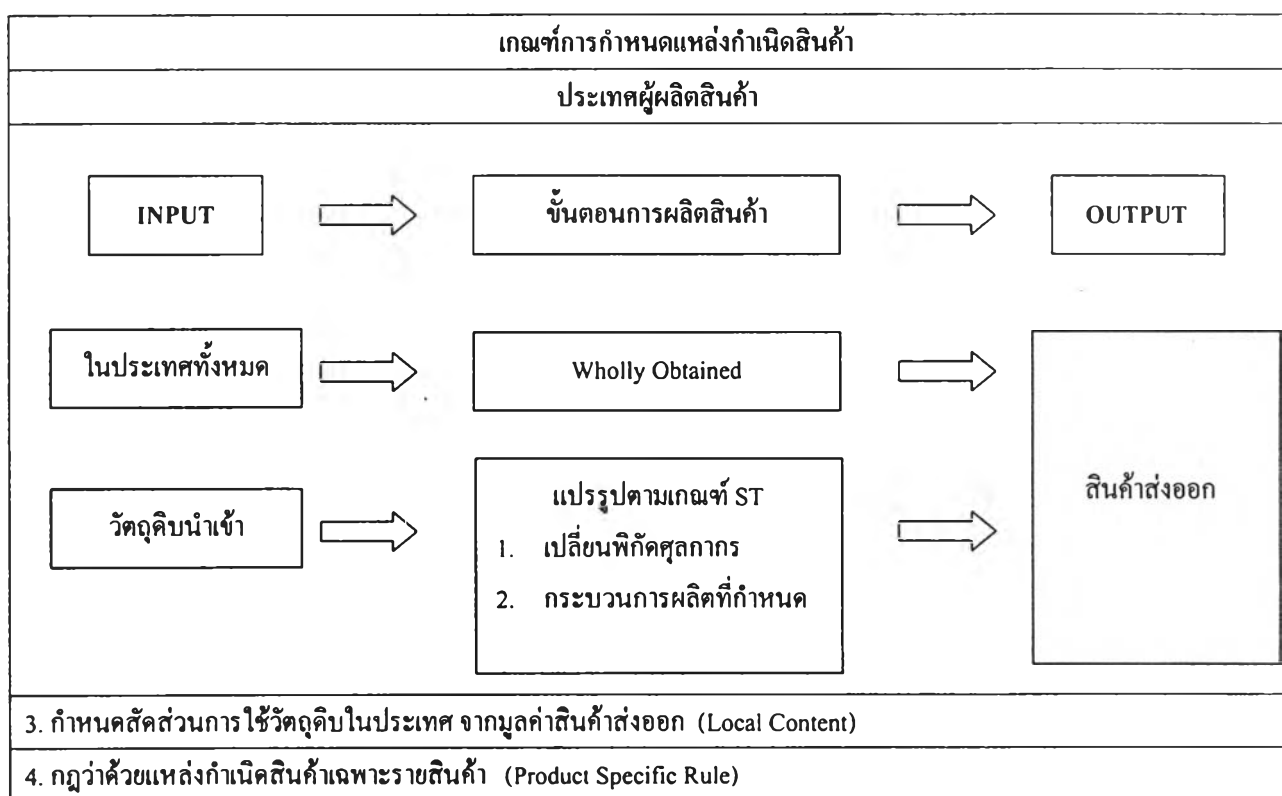
⁴⁶ Edwin Vermulst ,Paul Wear & Jacques Bourgeois eds., Rules of Origin in International Trade : A Comparative Study, (The University of Michigan Press ,1994), p.437.

⁴⁷ Ibid., p.437.

สุดท้ายในประเทศที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์ มีการเพิ่มมูลค่าไม่เพียงพอ ก็จะถูกปฏิเสธในการได้รับสิทธิพิเศษ โดยจะไม่มีกำหนดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดที่แท้จริงในทางการค้า เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด อาจจะมีการผสมผสานของเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นนี้ (combination of the above) ซึ่งจะใช้เฉพาะกรณีที่เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่อาจใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญของสินค้าจากวัตถุดิบที่ใช้ผลิต โดยหลักเกณฑ์นี้เรียกว่า “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเฉพาะรายสินค้า” (Product Specific Origin Rules) ซึ่งเป็นเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดของสินค้าแต่ละชนิดตามความเหมาะสม

แผนภูมิที่ 2.1 เกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า

(2) หลักเกณฑ์เสริมในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า

หลักเกณฑ์เสริมในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า คือ หลักเกณฑ์ที่ช่วยทำให้การพิจารณากำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าได้ชัดเจนขึ้นและยังช่วยทำให้ได้แหล่งกำเนิดง่ายขึ้นในกรณีที่มีการใช้วัตถุดิบนำเข้าในการผลิตสินค้าด้วย ดังต่อไปนี้

(2.1) เกณฑ์ขั้นต่ำ (De minimis or Tolerance rule)

เกณฑ์ขั้นต่ำ หมายถึง เกณฑ์ที่อนุญาตให้ใช้วัตถุดิบนอกประเทศหรือนำเข้าในเปอร์เซ็นต์ขั้นต่ำ โดยไม่มีผลกระทบต่อแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งเกณฑ์ขั้นต่ำนี้กำหนดขึ้นมาเพื่อผ่อนผันเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงการจำแนกพิภคศุลกากรและเกณฑ์การกำหนดกระบวนการผลิต กล่าวคือ ทำให้สินค้าที่ใช้วัตถุดิบนำเข้าในการผลิตมีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดได้ง่ายขึ้น⁴⁸ เช่น กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำ 7% กล่าวคือ อนุญาตให้ใช้วัตถุดิบนำเข้าได้ไม่เกิน 7% ของราคาซื้อขายที่แท้จริงของราคา FOB สินค้า นั้นจึงจะถือว่าได้แหล่งกำเนิด เป็นต้น

(2.2) หลักการรวบรวมหรือสะสม (The roll up or absorption principle)

หลักการรวบรวมหรือสะสม เป็นหลักการที่อนุญาตให้ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ โดยจะต้องผ่านเงื่อนไขกระบวนการที่กำหนดไว้เฉพาะ จึงจะได้รับการพิจารณาว่ามีแหล่งกำเนิดต่อเมื่อใช้วัตถุดิบที่มีการแปรสภาพในภายหลัง แต่วัตถุดิบนำเข้าจะไม่ได้นำมาพิจารณาในการคำนวณการเพิ่มมูลค่าของการแปรสภาพในภายหลัง⁴⁹ ดังนั้น หลักการรวบรวมหรือสะสมนี้จึงเป็นหลักการที่ใช้เฉพาะกับเกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่มเท่านั้น ตัวอย่างเช่น เกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าใน AFTA กำหนดให้ใช้เกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญา (Local Content : LC) 40% หากผู้ผลิตในประเทศสมาชิกผู้ส่งออกสามารถผลิตสินค้าโดยมี LC ได้ถึง 40% รวมกับสัดส่วนวัตถุดิบนำเข้า 60% ถือเท่ากับเป็นการ roll up ได้ 100% จึงได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้ AFTA ทั้งหมด ในทางตรงกันข้าม หากผู้ผลิตในประเทศสมาชิกผู้ส่งออกผลิตสินค้าโดยมี LC ได้เพียง 30% ไม่ถึง 40% แล้วรวมกับสัดส่วนวัตถุดิบนำเข้า 70% ถือเท่ากับเป็นการ roll down เป็น 0% จึงไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้ AFTA ใดๆ เลย เป็นต้น

(2.3) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสม (Cumulative rules of origin : CRO)

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสม เป็นกฎที่อนุญาตให้ผู้ผลิตในประเทศสมาชิกตามความตกลงให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ใช้วัตถุดิบนำเข้าจากอีกประเทศสมาชิกตามความตกลงให้สิทธิพิเศษฯ หรือจากประเทศสมาชิกอื่นที่มีใช้ประเทศสมาชิก ตามที่ความตกลงให้สิทธิพิเศษฯ กำหนดไว้ โดยไม่สูญเสียสิทธิพิเศษในสินค้าสำเร็จรูปนั้น กล่าวคือ

⁴⁸ Antoni Estevadeordal & Kati Suominen, "Rules of Origin in the World Trading System" (Centre William Rappard World Trade Organization November 14, 2003), p.5.

⁴⁹ Ibid., p.6.

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดแบบสะสมเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ใช้ภายใต้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าหรือทางภาษีศุลกากรเท่านั้น แต่จะไม่มีกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ให้ใช้ภายใต้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า เช่น กรณีที่เป็นประเทศภาคีสมาชิกด้วยกัน ถ้าเปอร์เซ็นต์ของสัดส่วนของการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสถัญญา (LC) ของประเทศภาคีสมาชิกประเทศหนึ่งมีไม่ถึงตามที่ความตกลงกำหนดไว้แล้ว ให้ประเทศภาคีสมาชิกประเทศนั้นสามารถไปนำเอาวัตถุดิบจากประเทศภาคีสมาชิกอีกประเทศหนึ่งมารวมกับวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในประเทศของตนเองจนมีมูลค่าเป็นเปอร์เซ็นต์ครบตามที่ความตกลงกำหนด โดยยังถือว่าได้แหล่งกำเนิดเป็นของประเทศตนเอง

หลักเกณฑ์ที่สำคัญของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสม คือ

(2.3.1) กฎที่อนุญาตให้ผู้ผลิตในประเทศสมาชิกตามความตกลงให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ใช้วัตถุดิบนำเข้าจากอีกประเทศสมาชิกตามความตกลงให้สิทธิพิเศษฯ หรือจากประเทศสมาชิกอื่นตามที่ความตกลงให้สิทธิพิเศษฯ กำหนดไว้ โดยไม่สูญเสียสิทธิพิเศษในสินค้าสำเร็จรูป ประเด็นที่สำคัญคือ วัตถุดิบที่นำมาสะสม ก่อนนำมาสะสม ตัววัตถุดิบนั้นต้องมีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดในประเทศนั้นก่อน จึงจะสามารถนำวัตถุดิบนั้นมาสะสมได้ กล่าวคือ เป็นวิธีที่อนุญาตให้นำมูลค่าทั้งหมดของวัตถุดิบซึ่งได้จากประเทศสมาชิกหนึ่งมาคิดเป็นสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศภาคีสถัญญา (LC) รวมกับมูลค่าวัตถุดิบของประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้าจากวัตถุดิบเหล่านั้นได้ โดยที่วัตถุดิบนั้นจะต้องมีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดสินค้าจากประเทศสมาชิคนั้นก่อน ตัวอย่างเช่น ในกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดของเขตการค้าเสรีอาเซียน กำหนดเกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศ 40% วัตถุดิบนั้นก่อนนำมาสะสมจะต้องมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศของประเทศที่ผลิตวัตถุดิบนั้นไม่น้อยกว่า 40% จึงจะนำมาคิดเป็นสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศในสินค้าที่ผลิตในประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่งได้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในแต่ละความตกลงที่ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ยังเรียกวิธีการสะสมแบบนี้ไม่เหมือนกันอยู่ เช่น ในเขตการค้าเสรีอาเซียน เรียกกฎนี้ว่า “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมทั้งหมด” (Full or Total cumulative rules of origin) แต่ในสหภาพยุโรปและในญี่ปุ่น จะเรียกกฎนี้ว่า “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วน” (Partial cumulative rules of origin) เป็นต้น

(2.3.2) กฎที่อนุญาตให้ผู้ผลิตในประเทศสมาชิกตามความตกลงให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ใช้วัตถุดิบนำเข้าจากอีกประเทศสมาชิกตามความตกลงให้สิทธิพิเศษฯ หรือจากประเทศสมาชิกอื่นที่มีใช้ประเทศสมาชิกตามความตกลงให้สิทธิพิเศษฯ กำหนดไว้ โดยไม่สูญเสียสิทธิพิเศษในสินค้าสำเร็จรูป โดยวัตถุดิบที่นำมาสะสมนั้น ก่อนนำมาสะสมตัววัตถุดิบนั้นไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดในประเทศนั้นก่อน แต่จะสามารถนำวัตถุดิบบางส่วนนั้นมาสะสมได้ กล่าวคือ เป็นวิธีที่อนุญาตให้นำมูลค่าบางส่วนของวัตถุดิบซึ่งได้จากประเทศ

สมาชิกหนึ่งมาคิดเป็นสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศภาคีสัญญา (LC) ร่วมกับมูลค่าวัตถุดิบของประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้าจากวัตถุดิบเหล่านั้นได้ แม้ว่าวัตถุดิบนั้นจะไม่มีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดสินค้าจากประเทศสมาชิคนั้นก็ตาม ซึ่งมูลค่าบางส่วนดังกล่าวนั้นก็คือ มูลค่าเฉพาะส่วนที่เกิดขึ้นในประเทศสมาชิคนั้นๆ ตัวอย่างเช่น ในกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดของเขตการค้าเสรีอาเซียนกำหนดเกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศ 40% หาก วัตถุดิบ A มีมูลค่าเพิ่มในประเทศสมาชิกเพียง 20 % ถ้าหากใช้วิธีการสะสมแบบ Full Cumulation ก็จะไม่สามารถจะนำมูลค่าทั้งหมดของวัตถุดิบ A มารวมได้เลย เนื่องจากมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศไม่ถึง 40% แต่หากใช้วิธีการสะสมแบบ Partial Cumulation ก็สามารถนำมูลค่า 20% ของวัตถุดิบ A มาคิดเป็นสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศในสินค้าที่ผลิตในประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่งได้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละความตกลงที่ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรยังเรียกวิธีการสะสมแบบนี้ไม่เหมือนกันอยู่ เช่น ในเขตการค้าเสรีอาเซียน เรียกกฎนี้ว่า “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วน” แต่มีการกำหนดระดับ (Threshold) เพอร์เซ็นต์ขั้นต่ำของสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศก่อนนำมาสะสมว่าอย่างน้อยต้อง 20% ในขณะที่กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในสหภาพยุโรปและในญี่ปุ่น จะเรียกกฎนี้ว่า “กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมทั้งหมด” โดยจะถือว่าประเทศภาคีสมาชิกทั้งหมดเป็นหนึ่งดินแดน (a single territory) หรือเป็นประเทศเดียวกัน เป็นต้น

ดังนั้น กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมนี้จึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมทั้งหมด (Full or Total cumulative rules of origin) และ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วน (Partial cumulative rules of origin) แม้ว่าแต่ละประเทศจะยังเรียกไม่เหมือนกันหรือมีแนวความคิดไม่เหมือนกันก็ตาม

แต่อย่างไรก็ตาม กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมอาจจะแบ่งตามประเภทของความตกลงให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ได้เป็น 3 ประเภท⁵⁰ ดังนี้

- กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมแบบทวิภาคี (Bilateral cumulative rules of origin)

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมแบบทวิภาคี เป็นการปฏิบัติระหว่างสองประเทศสมาชิกตามข้อตกลงให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร โดยอนุญาตให้ประเทศสมาชิกหนึ่งสามารถใช้วัตถุดิบที่มีแหล่งกำเนิดในอีกประเทศสมาชิกหนึ่งได้ในฐานะเป็นวัตถุดิบที่มีแหล่งกำเนิดของประเทศตนหรือวัตถุดิบภายในประเทศเพื่อที่จะมีคุณสมบัติได้รับสิทธิพิเศษ

⁵⁰ Ibid., p.6.

- กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมแบบหลายฝ่าย (Diagonal cumulative rules of origin)

ประเทศสมาชิกที่อยู่ภายใต้บังคับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเดียวกันสามารถใช้สินค้าหรือวัตถุดิบที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศที่กำหนดไว้เฉพาะในความตกลงระดับพหุภาคีซึ่งมิใช่ประเทศภาคีสมาชิก โดยยังถือว่ามีแหล่งกำเนิดในประเทศที่ส่งออกหรือในฐานะเป็นวัตถุดิบภายในประเทศเพื่อที่จะมีคุณสมบัติได้รับสิทธิพิเศษ

- กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมแบบภูมิภาค (Regional cumulative rules of origin)

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมแบบภูมิภาค ถือว่า ประเทศสมาชิกทั้งหมดในภูมิภาคเดียวกันนั้นเสมือนหนึ่งเป็นประเทศเดียวกันหรือได้รับการพิจารณาเป็นหนึ่งดินแดน (as one single area) ดังนั้นกระบวนการผลิตใดๆ ที่กระทำในเขตจะนับว่าเป็นการกระทำในประเทศทั้งสิ้น หรือเป็นการปฏิบัติระหว่างประเทศสมาชิกผู้ได้รับประโยชน์ในระดับภูมิภาค อย่างเช่น กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นต้น อีกทั้งกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมแบบภูมิภาคนี้ยังปรากฏอยู่ในระบบการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรทั่วไป (Generalized System of Preferences : GSP) ด้วย

(2.4) เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยหรือการแปรสภาพอย่างง่าย (Minimal Operation or Processes Criteria)

เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยหรือการแปรสภาพอย่างง่าย นี้ถือเป็นข้อยกเว้นของเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ

เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยหรือการแปรสภาพอย่างง่าย หมายถึง การผลิตแบบใดแบบหนึ่งหรือหลายแบบต่อไปนี้รวมกันซึ่งไม่ทำให้สินค้าที่ผลิตได้กลายเป็นสินค้ามีแหล่งกำเนิดในประเทศ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงพิกัดศุลกากรอันเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้ มีผลทำให้ไม่ได้แหล่งกำเนิด ตัวอย่างการผลิตที่นับเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยหรือการแปรสภาพอย่างง่าย ได้แก่⁵¹

- การรักษาสินค้าให้อยู่ในสภาพดีเพื่อการขนส่งและหรือเพื่อการเก็บสินค้า
- การแปรสภาพสินค้าเพื่อสะดวกในการขนส่ง
- การบรรจุหีบห่อหรือการนำเสนอสินค้าเพื่อขาย

⁵¹ WTO Agreement on Rule of Origin Appendix 3 : Minimal Operation or Processes

- การผึ่งลม (ventilation)
- การทำให้แผ่กว้างออก (spreading out)
- การทำให้แห้ง (drying)
- การทำให้เย็น (chilling)
- การกำจัดหรือเอาของเสียออก (removal of damage parts)
- การฉาบด้วยไข สีกันสนิม หรือสารเคลือบผิว (application of grease anti-rust paint or protective coating)
- การกำจัดฝุ่น (removal of dust)
- การทำความสะอาด (cleaning)
- การล้าง (washing)
- การร่อน (shifting or screening)
- การคัด (sorting)
- การจำแนกประเภท หรือการจัดลำดับ (classifying or grading)
- การทดสอบ หรือการเทียบมาตรฐาน (tesring of calibration)
- การแบ่งขนาดให้เล็กลง (breaking bulk)
- การบรรจุ แคะออกจากหีบห่อหรือการบรรจุใหม่ (packing, unpacking or repacking)
- การจัดกลุ่มของหีบห่อ (grouping of packages)
- การประทับเครื่องหมาย ฉลาก หรือสัญลักษณ์พิเศษลงบนสินค้า หรือหีบห่อสินค้า (affixing of marks, labels or distinguishing sign on goods or their packages)
- การทำให้เจือจางด้วยน้ำ หรือสารละลายของน้ำอย่างอื่น (dilution with water or any other aqueous solution)
- การทำให้เกิดประจุ (ioninxing)
- การเติมเกลือ (salting)
- การเอาเปลือกแข็งของเมล็ดพืชออก (husking)
- การเอาเปลือกหุ้มออก (shelling or unshelling)
- การเอาเมล็ดแข็งของผลไม้ ออก (stoning)
- การบดหยาบ (crushing)
- การเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการแยกชิ้นส่วน
- การเปลี่ยนแปลงตามความหมายกฎทั่วไปในการตีความของระบบฮาร์โมนิซ์

ข้อ 2 (a) กล่าวคือ การตีความของของสำเร็จรูปที่นำเข้ามา โดยแยกชิ้นส่วนในหลายเที่ยวเรือ

- การเปลี่ยนแปลงเนื่องการจัดทำขึ้นเป็นชุดเท่านั้น (Sets or Collection of Parts) (ยกเว้นสินค้าพิกัด 30.06 ที่เป็น Sets ที่มีแหล่งกำเนิด เช่น ชุดตรวจสอบครบก์ ชุดปฐมพยาบาล) กล่าวคือ ห้ามวิธีการนำสินค้าแต่ละประเภทมาใส่ไว้ในบรรจุภัณฑ์เดียวกัน (Collection of Parts) ซึ่งจะได้และไม่มีแหล่งกำเนิดสินค้าใหม่เกิดขึ้น เงื่อนไขนี้บังคับให้ผู้ผลิตสินค้าแต่ละชิ้นได้แหล่งกำเนิด การนำมาใส่ในบรรจุภัณฑ์ (Package) จึงไม่ทำให้ได้แหล่งกำเนิดแต่อย่างใด

ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยหรือการแปรสภาพอย่างง่าย ๆ เช่น ประเทศไทยนำเข้าน้ำส้มเข้มข้นมาจากประเทศอิสราเอลแล้วนำมาเจือจางโดยใส่น้ำเชื่อม แต่งกลิ่น แล้วนำมาบรรจุของเพื่อส่งออก ขั้นตอนทั้งหมดนี้ แม้ในประเทศไทยจะถือว่าเป็นการผลิตสินค้าแต่ตามกฎหมายว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของ WTO ถือว่าไม่ใช่การผลิตเป็นเพียงกระบวนการเจือจางเท่านั้น จึงไม่ได้หรือไม่เปลี่ยนแปลงแหล่งกำเนิด แหล่งกำเนิดสินค้ายังคงเป็นของประเทศอิสราเอลตามเดิม เป็นต้น

(3) กฎว่าด้วยการตราส่งโดยตรง (Direct Consignment)

กฎว่าด้วยการตราส่งโดยตรง หมายถึง จะต้องมีการส่งสินค้าจากประเทศภาคีสมาชิกผู้ส่งออก (ผู้ขอรับสิทธิ) ไปยังประเทศภาคีสมาชิกผู้นำเข้า (ผู้ให้สิทธิ) โดยตรง โดยไม่ผ่านอาณาเขตของประเทศที่สามที่มีใช้ประเทศภาคีสมาชิกใดเลย เว้นแต่มีความจำเป็นหรือเหตุผลในทางภูมิศาสตร์ (geographical reasons) เช่น เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทางทะเล (landlocked countries) หรือในกรณีที่สินค้านั้นเก็บรักษาโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรในประเทศที่สามที่มีใช้ประเทศภาคีสมาชิก เช่น กรณีที่ส่งผ่านอาณาเขตของประเทศที่สามที่มีใช้ประเทศภาคีสมาชิกเพื่อถ่ายลำหรือเก็บรักษาสินค้านั้นไว้ชั่วคราวโดยสินค้านั้นต้องไม่ถูกกระทำการอื่นใดในประเทศนั้นมากไปกว่าการขนถ่ายสินค้าขึ้นและลงหรือกระทำการอื่นใดที่จำเป็นแก่การเก็บรักษาสินค้าให้อยู่ในสภาพที่ดีเท่านั้น หรือสินค้านั้นได้ส่งไปในงานแสดงสินค้าหรืองานนิทรรศการ เป็นต้น ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักดินแดน

(4) หลักฐานทางเอกสาร (Documentary Requirements)

ตามหลักเกณฑ์ในเรื่องหลักฐานทางเอกสารกำหนดว่า ต้องมีการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดเพื่อใช้เป็นหลักฐานเอกสารในการยื่นความประสงค์เพื่อขอรับสิทธิทางภาษีหรือทางการค้าตามความตกลงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรหรือทางการค้า

โดยทั่วไปหลักเกณฑ์ในเรื่องหลักฐานทางเอกสารนั้น จะต้องมีการกำหนดกระบวนการในการพิสูจน์และออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งมี 3 รูปแบบ⁵² คือ

⁵² Antoni Estevadeordal & Kati Suominen, "Rules of Origin in the World Trading System" (Centre William Rappard World Trade Organization November 14, 2003) p.25.

(4.1) การรับรองโดยหน่วยงานของประเทศภาคีหรือตัวแทนภาคเอกชนที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งเป็นรูปแบบที่เขตการค้าเสรีอาเซียนใช้อยู่ในปัจจุบัน

(4.2) การรับรองด้วยตนเอง (Self – certification model)

ในรูปแบบการรับรองด้วยตนเองนี้ กำหนดให้ภาระการพิสูจน์แหล่งกำเนิดสินค้าตกแก่ผู้ผลิตในประเทศผู้ส่งออก ซึ่งเป็นรูปแบบที่ทำให้การปรับใช้กฎด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าค่อนข้างง่าย แต่อย่างไรก็ตามในรูปแบบการรับรองนี้ก็ถูกโต้แย้งว่า เป็นการทำให้บทบาทของรัฐบาลในกระบวนการรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าน้อยลง ในปัจจุบันรูปแบบการรับรองด้วยตนเองที่ใช้กันอยู่ เช่น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ เขตการค้าเสรีในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

(4.3) การรับรองในระบบ 2 ขั้นตอน (The two-step system)

ในรูปแบบการรับรองในระบบ 2 ขั้นตอนนี้ ได้กำหนดความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลประเทศผู้ส่งออกเป็นผู้มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าและเพิ่มขั้นตอนให้ผู้ส่งออกดำเนินการในการรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าด้วยตนเองด้วย เช่น ระบบการสำแดงใบกำกับสินค้าโดยผู้ส่งออก (Invoice declaration) ที่สหภาพยุโรปนำไปใช้ในการอำนวยความสะดวกในการส่งออกระหว่างผู้ทำการค้า ซึ่งในปัจจุบันรูปแบบการรับรองในระบบ 2 ขั้นตอนที่ใช้กันอยู่ เช่น เขตเศรษฐกิจยุโรปสหภาพยุโรป เป็นต้น

2.2 กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันในเขตการค้าเสรีอาเซียน (Rule of Origin for The CEPT Scheme for AFTA)

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันในเขตการค้าเสรีอาเซียน ถือเป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า แต่ความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก ที่เป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ไม่มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้า ซึ่งใช้กับนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศเฉพาะสินค้านอกกระบวนการสิทธิพิเศษทางการค้า (Non-preferential Trade) ไม่ใช่บังคับกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า ดังนั้น เมื่อกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ CEPT-AFTA เป็นกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า จึงไม่ตกอยู่ภายใต้ความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้องค์การการค้าโลก แต่ในความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกได้มีการกำหนดส่วนแนบท้ายความตกลงว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลก คือ ปฏิญญาร่วมกันว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า (Annex 2: Common Declaration with regard to Preferential Rules of Origin) เมื่อประเทศสมาชิกอาเซียนล้วนแต่ก็เป็นประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก การกำหนดกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

จึงต้องอยู่บนพื้นฐานหรืออยู่ภายใต้ปฏิญญาร่วมกันว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าด้วย (ดูภาคผนวก ง)

ระบบการจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน

- ระบบการจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรอาเซียนจะต้องใช้ฐานจากตัวเลข 6 หลักของระบบฮาร์โมนไนซ์ขององค์การศุลกากรโลก

- ประเทศสมาชิกจะต้องใช้ระบบจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรฮาร์โมนไนซ์อาเซียน (ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature : AHTN) ตามพิธีสารว่าด้วยการนำพิกัดศุลกากรฮาร์โมนไนซ์อาเซียน (Protocol Governing the Implementation of the ASEAN Harmonized Tariff Nomenclature) มาใช้ที่ระดับตัวเลข 8 หลัก ส่วนระบบการจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรฮาร์โมนไนซ์อาเซียนที่มีรหัสมากกว่าตัวเลข 8 หลัก อาจใช้ได้สำหรับวัตถุประสงค์ทางสถิติและด้านอื่นๆ

2.2.1 วัตถุประสงค์และขอบเขต

2.2.1.1 วัตถุประสงค์ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน มีดังต่อไปนี้

(1) เพื่อสนับสนุนให้ใช้วัตถุดิบในประเทศของตนเองและประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้นก่อนที่จะมองหาวัตถุดิบจากนอกกลุ่มอาเซียน

(2) สนับสนุนให้มีการค้าระหว่างประเทศสมาชิกเนื่องจากการใช้วัตถุดิบจากอาเซียนจะทำให้สินค้าที่ส่งไปขายประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับการลดภาษีขาเข้าในอัตรา 0-5% อันจะทำให้มีการค้าขายระหว่างกันมากขึ้น

(3) มีการยอมรับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดแบบสะสม (Cumulative Rules of Origin) อันเป็นการยอมให้ประเทศสมาชิกอาเซียนนำเข้าวัตถุดิบหรือสินค้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าได้

2.2.1.2 ขอบเขตของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน

ในเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้กำหนดเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนไว้ 5 ประการ คือ

(1) สินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์ จะต้องเป็นสินค้าที่อยู่ในรายการที่ลดภาษีและมีแผนการลดภาษีที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council)

(2) ประเทศนั้นจะต้องลดภาษีของตนในสินค้าชนิดเดียวกันให้เหลือร้อยละ 20 หรือต่ำกว่าจึงจะได้รับสิทธิประโยชน์การลดภาษีสินค้านั้นจากประเทศอื่น อย่างไรก็ตามใน

กรณีที่เกิดภาษีลงมาไม่ถึงร้อยละ 20 ก็ให้ได้รับสิทธิประโยชน์จากประเทศอื่นที่ยังลดภาษีลงมาไม่ถึงร้อยละ 20 ในสินค้าเดียวกัน ซึ่งก็คือ หลักต่างตอบแทน ปรากฏตามความตกลง CEPT ข้อ 4 (2)

(3) สินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร จะต้องเป็นไปตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ก็จะต้องมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนอย่างน้อยร้อยละ 40 ของราคา FOB ปรากฏตามความตกลง CEPT ข้อ 2 (4) แต่สำหรับสินค้าสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ประเทศสมาชิกผู้ส่งออกสามารถเลือกใช้เกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนหรือเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญได้ ปรากฏความตกลง CEPT สำหรับสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอ และสำหรับแป้งข้าวสาลี ได้กำหนดให้ใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญสำหรับแป้งสาลีโดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงพิกัดในระดับตอน (CC)

(4) ผู้ขอรับสิทธิประโยชน์จะต้องกรอกแบบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าของประเทศผู้ส่งออกสินค้า ซึ่งเรียกว่า “ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า Form D”

(5) แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน ได้แบ่งการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรไว้ 2 ประเภท คือ

(5.1) การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่แบบฝ่ายเดียว

จากการประชุมสุดยอดอาเซียน เมื่อวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2543 ณ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ตกลงให้มีการกระชับการรวมกลุ่มทางการค้าอาเซียนโดยลดช่องว่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกเดิม 6 ประเทศและประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่อีก 4 ประเทศ คือ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา (Cambodia) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao People's Democratic Republic) สหภาพพม่า (Myanmar) และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Vietnam) (หรือเรียกย่อๆ ว่า CLMV) โดยการปฏิบัติตามมาตรการกระชับการรวมกลุ่มอาเซียนโดยให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (ASEAN Integration System of Preferences (AISP)) ซึ่งการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) นั้น เป็นสิทธิของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม (ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และบรูไน) ที่จะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการให้หรือการยกเลิกสิทธิพิเศษ AISP แบบฝ่ายเดียวโดยไม่มีการให้ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) เจริญต่อรองแต่อย่างใด ซึ่งมีลักษณะเป็นเช่นเดียวกับระบบ GSP กล่าวคือ เป็นระบบการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไปของอาเซียนโดยให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแบบฝ่ายเดียว

ตัวอย่างเช่น ในประเทศไทย การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) จะได้รับสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดอัตราอากร สินค้าต้องมีแหล่งกำเนิดจากประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีหลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิด (ทั้งนี้ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การ

ยกเว้นอากรและการลดอัตราศุลกากรสำหรับประเทศสมาชิกใหม่อาเซียน (สห.1) และ (สห.2) โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2547) ดังนี้

(ก) สินค้าเกษตรต้องเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นโดยใช้วัตถุดิบในประเทศผู้ส่งออกทั้งหมดหรือโดยใช้วัตถุดิบในประเทศผู้ส่งออกประเทศเดียวหรือรวมกับวัตถุดิบจากประเทศผู้นำเข้ามีมูลค่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 (คำว่า “สินค้าเกษตร” ให้ความหมายรวมถึงของในตอนที่ 01 ถึงตอนที่ 24 และรวมถึงของตามประเภทย่อย 2905.43 ประเภทย่อย 2905.44 ประเภท 33.01 ประเภท 35.01 ถึงประเภท 35.05 ประเภทย่อย 3809.10 ประเภทย่อย 3823.60 ประเภท 41.01 ถึงประเภท 41.03 ประเภท 43.01 ประเภท 50.01 ถึงประเภท 50.03 ประเภท 51.01 ถึงประเภท 51.03 ประเภท 52.01 ถึงประเภท 52.03 และประเภท 53.01 ถึงประเภท 53.02 ทั้งนี้ตามพิกัดอัตราศุลกากรสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน ANTH)

(ข) สินค้าอื่นนอกจากสินค้าเกษตรดังกล่าวในข้อ (ก) ต้องเป็นของที่ผลิตขึ้นโดยใช้วัตถุดิบในประเทศผู้ส่งออกทั้งหมดหรือโดยใช้วัตถุดิบในประเทศผู้ส่งออกประเทศเดียวหรือรวมกับวัตถุดิบจากประเทศผู้นำเข้ามีมูลค่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 40

(5.2) การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม

การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม เป็นการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และบรูไน

การที่จะได้รับสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดอัตราอากร สินค้าต้องมีแหล่งกำเนิดจากประเทศประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย หรือบรูไน ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA (Rule of Origin for The CEPT Scheme the CEPT Scheme) ซึ่งกล่าวในรายละเอียดในข้อ 2.2.2 ต่อไป

2.2.2 หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้กำหนดคุณสมบัติของสินค้าที่จะได้รับสิทธิพิเศษตาม CEPT ไว้ในกฎข้อที่ 1 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ว่าสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นต้องเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้ CEPT ที่นำเข้ามายังอาณาเขตของประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งจากประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่งในลักษณะที่เป็นการตรงส่งโดยตรงตามกฎข้อ 5 จะมีสิทธิได้รับสิทธิพิเศษ ถ้ามีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดในเรื่องแหล่งกำเนิดภายใต้เงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้⁵³

⁵³ Rule of Origin for CEPT rule 1 “Products under the CEPT imported into the territory of a Member State from another Member State which are consigned directly within the

(เอ) สินค้าที่ผลิตขึ้นโดยใช้วัตถุดิบของประเทศนั้นทั้งหมดหรือได้มาจากประเทศสมาชิกผู้ส่งออกนั้นทั้งหมด ตามกฎข้อ 2 หรือ

(บี) สินค้าที่ผลิตขึ้นหรือได้มาจากในประเทศสมาชิกผู้ส่งออก โดยมีได้ใช้วัตถุดิบของประเทศนั้นทั้งหมด ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ภายใต้กฎข้อ 3 หรือ 4

ดังนั้น กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้กำหนดคุณสมบัติของสินค้าที่จะได้รับสิทธิพิเศษตาม CEPT ไว้ 3 เงื่อนไข ดังนี้

2.2.2.1 หลักเกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าไว้ 2 เกณฑ์ คือ

(1) เกณฑ์สินค้าที่ผลิตหรือได้มาจากวัตถุดิบภายในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด (Wholly Produced or Obtained) หมายถึง สินค้าที่มีการผลิต หรือเป็นสินค้าที่ได้มาจากประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งรวมถึงสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอาเซียน และได้ส่งไปยังอาณาเขตของประเทศสมาชิกอื่นๆ โดยไม่ผ่านกระบวนการผลิตใดๆ จากประเทศสมาชิกอื่นหรือประเทศอื่นที่มีใช้ประเทศสมาชิก โดยปรากฏในกฎข้อ 2 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งได้กำหนดรายการสินค้าไว้ดังนี้⁵⁴

(เอ) ผลิตภัณฑ์แร่ ซึ่งสกัดมาจากพื้นดิน พื้นน้ำ หรือจากท้องทะเลของประเทศนั้น

(บี) ผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งเก็บเกี่ยวได้ในประเทศนั้น

(ซี) สัตว์ที่มีกำเนิดและเลี้ยงเติบโตในประเทศนั้น

(ดี) ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ ตามข้อ (ซี) ข้างต้น

(อี) ผลิตผลอันได้มาจากการล่าสัตว์หรือการประมงที่ทำในประเทศนั้น

(เอฟ) ผลิตผลอันได้มาจากการประมงทะเลและผลิตผลอื่นที่ได้จากทะเลโดยเรือของประเทศนั้น

meaning of Rules 5 hereof, shall be eligible for preferential concessions if they conform to the origin requirements under any one of the following conditions:

(a) Products wholly produced or obtained in the exporting Member State as defined in Rule 2 ; or

(b) Products not wholly produced or obtained in the exporting Member State, provided that the said products are eligible under Rule 3 or Rule 4.”

⁵⁴ Rule of Origin for CEPT rule 2 (ดูภาคผนวก ข)

- (จ) สินค้าที่ผลิตขึ้นและหรือทำขึ้นบนเรือผลิตสินค้าของประเทศนั้น โดยเฉพาะผลิตผลตามข้อ (เอฟ) ข้างต้น
- (เอช) ของที่ใช้แล้วที่รวบรวมได้ในประเทศนั้นเฉพาะที่เหมาะสมสำหรับการนำกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบ
- (ไอ) เศษของของที่เกิดจากการผลิตที่กระทำในประเทศนั้น และ
- (เจ) สินค้าที่ผลิตขึ้นในประเทศนั้น โดยเฉพาะจากผลิตภัณฑ์ตามข้อ (เอ) ถึงข้อ (ไอ) ข้างต้น

กล่าวคือ เป็นสินค้าที่ผลิตมาจากวัตถุดิบในประเทศหนึ่งประเทศเดียว ทั้งหมดโดยไม่มี การนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศใด หรือผลิตได้จากธรรมชาติ

(2) เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม

เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่มปรากฏในกฎข้อ 3 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT⁵⁵ ซึ่งกำหนดว่า สินค้าที่ผลิตขึ้นหรือได้จากประเทศสมาชิกผู้ส่งออกโดยมิได้ใช้วัตถุดิบของประเทศนั้นทั้งหมด โดยใช้หลักเกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญา (Local Content :LC) กล่าวคือ สินค้าจะถือว่ามีแหล่งกำเนิดจากประเทศสมาชิกอาเซียน ถ้าหากสินค้านั้นมีสัดส่วนของวัตถุดิบที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศสมาชิกอย่างน้อยร้อยละ 40 (เป็นวิธีคำนวณ LC ทางตรง) หรือสินค้าที่ผ่านการแปรสภาพและขั้นตอนการผลิตอันเป็นผลให้มูลค่ารวมของวัตถุดิบ ชิ้นส่วนหรือผลิตผลที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศนอกภาคีอาเซียนหรือจากแหล่งกำเนิดที่ไม่ปรากฏแน่ชัดที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าจะต้องไม่เกินร้อยละ 60 ของราคา F.O.B.* ของสินค้านั้น (เป็นวิธีคำนวณ LC ทางอ้อม) และการแปรสภาพการผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายต้องกระทำในอาณาเขตดินแดนของประเทศสมาชิกผู้ส่งออก

⁵⁵ Rule of Origin for CEPT rule 3 (a) (ดูภาคผนวก ข)

* “ราคา FOB” (Free on Board) เป็นเทอมหรือคำเฉพาะทางการค้าประเภทหนึ่งใน INCOTERMS (International Commercial Terms) เป็นกฎระเบียบทางการค้าที่กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ขายและผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขายในการจัดส่งสินค้าจากต้นทางไปยังปลายทาง (เงื่อนไขในการส่งมอบสินค้า) ในเทอมต่างๆ ซึ่งมีอยู่ 13 เทอม ใน INCOTERMS ปี ค.ศ. 2000 ร่างขึ้นโดยสภาหอการค้าระหว่างประเทศ โดยราคา FOB หมายถึง ผู้ขายหมดภาระความรับผิดชอบต่อเมื่อได้ส่งมอบของข้ามพื้กราบเรือและผ่านพิธีการศุลกากรแล้ว ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบค่าระวางการขนส่งหรือค่าประกันภัยทางทะเล ความเสี่ยงจะโอนตรงจุดที่ของนั้นข้ามพื้กราบเรือ ความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับของก็โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อของข้ามพื้กราบเรือเช่นกัน

โดยมูลค่าของวัตถุดิบ ชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศนอกภาคีอาเซียน จะต้องเป็นราคา CIF* ณ เวลानำสินค้านั้นเข้า หรือเวลานำเข้าที่สามารถพิสูจน์ได้ หรือราคาที่สืบถามได้ล่าสุด สำหรับสินค้าที่แหล่งกำเนิดไม่ปรากฏแน่ชัดในอาณาเขตของประเทศสมาชิกซึ่งการผลิตหรือการแปรสภาพได้กระทำขึ้น⁵⁶

สูตรในการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในอาเซียนร้อยละ 40 มี 2 วิธี ดังนี้
(ตัวอย่างการคำนวณตามตารางที่ 2.2)

วิธีการคำนวณทางตรง

$$\frac{\text{มูลค่าของวัตถุดิบภายในอาเซียน} + \text{มูลค่าแรงงาน} + \text{ค่าใช้จ่ายปกติ} + \text{กำไร} + \text{ค่าใช้จ่ายอื่น}}{\text{ราคา FOB}} \times 100\% = > 40\%$$

ราคา FOB

วิธีการคำนวณทางอ้อม

$$\frac{\text{มูลค่าของวัตถุดิบชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์} + \text{มูลค่าของวัตถุดิบชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์จากแหล่งที่นำเข้าจากประเทศนอกภาคีอาเซียน}}{\text{ราคา F.O.B}} \times 100 = < 60\%$$

มูลค่าของวัตถุดิบชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์จากแหล่งที่นำเข้าจากประเทศนอกภาคีอาเซียน   กำเนิดที่ไม่ปรากฏแน่ชัด

โดยวิธีในการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียน (AEEAN content) ได้กำหนดไว้ในภาคผนวก A ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของเขตการค้าเสรีอาเซียนนี้ หลักการในการกำหนดมูลค่าสำหรับแหล่งกำเนิดอาเซียน และแนวทางสำหรับวิธีการคำนวณมูลค่าอยู่ในภาคผนวก B ซึ่งจะต้องยึดถือปฏิบัติด้วย⁵⁷ (ดูภาคผนวก ข)

* “ราคา CIF” (Cost , Insurance and Freight) เป็นเทอมหรือคำเฉพาะทางการค้าประเภทหนึ่งใน INCOTERMS ซึ่งหมายถึง ผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบของข้ามพันกราบเรือ ณ ท่าเรือที่ส่งของ ทำสัญญารับประกันของกับ ผู้ขนส่งและจะต้องเอาประกันภัยเพื่อคุ้มภัยขั้นต่ำ

⁵⁶ Rule of Origin for CEPT rule 3 (b) (ดูภาคผนวก ข)

⁵⁷ Rule of Origin for CEPT rule 3 (c) (ดูภาคผนวก ข)

ตารางที่ 2.2 ตัวอย่างในการคำนวณสัดส่วนวัตถุดิบของอาเซียนโดยวิธีทางตรงและทางอ้อม

ค่าใช้จ่ายที่นำมาคำนวณได้	วิธีการคำนวณทางอ้อม	วิธีการคำนวณทางตรง
วัตถุดิบนอกอาเซียน	55	55
วัตถุดิบในอาเซียน	5	5
ค่าแรงงาน (Labour cost)	6	6
ค่าใช้จ่ายปกติ (overhead costs)	9	9
กำไร	18	18
ค่าใช้จ่าย / ต้นทุนอื่นๆ	7	7
ราคา FOB	100	100
คุณสมบัติ	55 ($\leq 60\%$)	45 ($\geq 40\%$)
แหล่งกำเนิด	ได้	ได้

นอกเหนือจากนี้ จากผลการประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) ครั้งที่ 17 วันที่ 1 กันยายน 2546 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา โดยคณะรัฐมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียนในด้านการพาณิชย์ ตกลงเห็นชอบในเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนให้นำเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญหรือการแปรสภาพที่เพียงพอ (Substantial Transformation : ST) มาปรับใช้ในฐานะเป็นเกณฑ์ทางเลือกทั่วไปในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าโดยแนะนำให้คณะทำงานกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียน นำเกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดศุลกากรในระดับประเภทพิกัดศุลกากรหรือในระดับ 4 หลัก (Change in Tariff Heading : CTH) มาปรับใช้ในฐานะเป็นกฎทางเลือกทั่วไปกับสินค้าทั้งหมดทุกประเภทที่ไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามเกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ 40% ได้ โดยให้สิทธิพิเศษกับรายการสินค้าที่รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers : AEM) เห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะเร่งลดภาษีตามการจัดทำแผนการรวมกลุ่มสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขา (Roadmap for Integration of Priority Sectors) เพื่อสนับสนุนแผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และจากผลการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2547 ณ กรุงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาชนลาว ได้บรรลุและลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียน โดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในพิธีสารรายสาขา 11 ฉบับ ในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2547 ซึ่งกรอบความตกลงฯ ดังกล่าวได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการนำร่องสำหรับการรวมกลุ่มสินค้าสำคัญ 9 สาขาและบริการสำคัญ 2 สาขา รวม 11 สาขา ได้แก่ เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุภาพ การท่องเที่ยว การบิน โดยมีวัตถุประสงค์

สำคัญเพื่อให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน และมีการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบ สินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรียิ่งขึ้น ซึ่งสาระสำคัญของกรอบความตกลงฯ คือ การเร่งลดภาษีสินค้า 9 สาขาหลักดังกล่าวให้เร็วขึ้นจากกรอบเขตการค้าเสรีอาเซียนเดิม 3 ปี จาก เดิมปี 2553 เป็นปี 2550 สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนเดิมและปี 2558 เป็นปี 2555 สำหรับ ประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ อีกทั้งมาตรการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนจะต้อง ดำเนินการเร่งลด/ยกเลิกอุปสรรคทางการค้าต่างๆ ปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียน ให้โปร่งใสมากขึ้น ปรับปรุงพิธีการด้านศุลกากร พัฒนามาตรฐานและความสอดคล้องของสินค้า เป็นต้น

อีกทั้งจากผลการประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) ครั้งที่ 18 วันที่ 2 กันยายน 2547 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ได้ยืนยันถึงความเข้าใจใน เรื่องเกณฑ์การแปรสภาพในสาระสำคัญว่าควรนำมาใช้เป็นกฎทางเลือกที่ใช้ร่วมกับเกณฑ์มูลค่าเพิ่ม ในลักษณะของ Co-Equal โดยจะต้องปรับปรุงเกณฑ์การแปรสภาพในสาระสำคัญให้เสร็จภายใน ปี พ.ศ. 2548 ก่อนการประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน ครั้งที่ 19 และที่ประชุมฯ ยังได้ เห็นชอบให้นำรูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาค (Regional Business Model : RBM) ไปปรับใช้ได้ แต่ ยังไม่ได้กำหนดวันบังคับใช้ที่แน่นอนเนื่องจากยังอยู่ในระหว่างดำเนินการพิจารณาของประเทศ สมาชิกอาเซียน ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ลักษณะสำคัญของรูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาค คือ การดำเนินธุรกิจประเภท หนึ่งที่มีความเสี่ยงในเชิงพาณิชย์ ยุทธศาสตร์ในการตัดสินใจ และหน้าที่อื่นๆ ที่รวมเป็น ศูนย์กลางในภูมิภาคของเจ้าของกิจการ (Regional Risk Entrepreneur :RE) ซึ่งตั้งอยู่ภายในประเทศ ภาติสมาชิก โดยทั่วไปเจ้าของกิจการ (RE) จะดูแลธุรกิจทั้งหมด รวมถึงแหล่งวัตถุดิบ รายการ สินค้า การผลิตสินค้า การตลาด และการวางแผน การจำหน่ายสินค้าและการขนส่ง การเงินและ การบริหารจัดการทั้งหมด และเจ้าของกิจการ (RE) อาจจะใช้วัตถุดิบส่วนใหญ่ที่จะใช้ใน กระบวนการผลิตซึ่งได้ทำหรือผลิตโดยผู้ผลิต (Toll Manufactures :TM) ที่กำหนดหรือจ้างไว้ให้ทำ สินค้าสำเร็จรูปโดยการจ่ายค่าตอบแทนการผลิตให้

โดยหลักเกณฑ์ทั่วไปของรูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาค ที่ประชุมฯ ได้เห็นชอบ ให้เริ่มปรับใช้รูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาค โดยให้ปฏิบัติอยู่บนพื้นฐาน pilot basis ซึ่งจะใช้ใน 3 ถึง 4 ประเทศ และให้นำรูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาคไปปฏิบัติในขั้นนำร่อง (pilot stage) คือ 1) ประเทศสมาชิกทั้งหมดตลอดจนคณะกรรมการประสานงานการค้าและการดำเนินการภายใต้ CEPT-AFTA (Coordinating Committee on the Implementation of the CEPT Scheme for AFTA :CCCA) จะต้องแจ้งความตกลงการจัดทำรูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาคให้ทราบ 2) ประเทศที่ไม่ใช่คู่สัญญาใน รูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาค จะต้องให้ความยืดหยุ่นในการตัดสินใจว่าจะยอมรับไปรับรอง แหล่งกำเนิดสินค้าที่ออกโดยรูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาคด้วย 3) จะมีการทบทวนกลไกภายใน

ช่วงเวลานำร่องนี้ (pilot phase) และ 4) CCCA จะต้องให้คำแนะนำสุดท้ายว่าด้วยรูปแบบธุรกิจแบบภูมิภาค ไปยัง SEOM หลังจากสิ้นสุดช่วงระยะเวลานำร่องนี้

และต่อมาจากผลการประชุมของคณะทำงานกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียน (Meeting of The Task Force on The CEPT-AFTA Rules of origin) ครั้งที่ 11 วันที่ 1-2 กุมภาพันธ์ 2548 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย มีผลความคืบหน้าเกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า คือ ที่ประชุมฯ ได้ยืนยันถึงการใช้เกณฑ์การแปรสภาพที่เพียงพอ (ST Rules) ว่าจะต้องพัฒนาโดยอยู่บนพื้นฐานการรวมกลุ่มสินค้าที่สำคัญ (Priority Sectors) 9 กลุ่ม และกลุ่มอื่นที่ได้รับการร้องขอจากภาคเอกชน โดยที่ประชุมได้รับรองว่าการรวมกลุ่มสินค้าที่สำคัญบางสาขาอาจจะไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ใช้ ST Rules ก็ได้ แต่หากต้องการให้มีการกำหนดเกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดศุลกากรเป็นเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า ให้ใช้ prototype สำหรับพิกัดศุลกากรตามระบบฮาร์โมนิส์ ดอนสินค้าที่ 1-97 ซึ่งจัดทำขึ้นโดยประเทศไทยเป็นแม่แบบในการพัฒนา ST Rules ดังกล่าว และที่ประชุมฯ ยังเน้นว่าเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับกลุ่มสินค้าที่สำคัญนั้น ควรจะทำให้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้มีความมั่นคงขึ้นเพื่อให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้นและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ อีกทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องด้วย

2.2.2.2 หลักเกณฑ์การตราส่งโดยตรงจากประเทศสมาชิกผู้ส่งออก (Direct Consignment)

สินค้าที่จะถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดในอาเซียน คือ สินค้าที่มีการส่งมอบจากประเทศสมาชิกผู้ส่งออกไปยังประเทศสมาชิกผู้นำเข้าโดยตรง ซึ่งการส่งมอบสินค้าที่จะถือเป็น การขนส่งโดยตรงจากประเทศสมาชิกดังกล่าวนี้จะต้องเข้าหลักเกณฑ์ตามเงื่อนไขต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) หลักเกณฑ์ข้อตรงส่งตรง ซึ่งกำหนดไว้ในกฎข้อ 5 (เอ) และ (บี)⁵⁸ ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ

(1.1) สินค้านั้นต้องถูกขนส่งจากประเทศสมาชิกผู้ส่งออกผ่านอาณาเขตของประเทศสมาชิกอาเซียนใดๆ ไปยังประเทศสมาชิกผู้นำเข้า (แผนภูมิที่ 2.3) และ

(1.2) สินค้านั้นต้องถูกขนส่งจากประเทศสมาชิกผู้ส่งออกไปยังประเทศสมาชิกผู้นำเข้าโดยตรง โดยไม่ผ่านอาณาเขตของประเทศนอกภาคีอาเซียนใดเลย

⁵⁸ Rule of Origin for CEPT rule 5 (a)-(b) (ดูภาคผนวก ข)

(2) หลักเกณฑ์ซื้อตรงส่งผ่าน ซึ่งกำหนดไว้ในกฎข้อ 5 (ซี) ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA⁵⁹ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

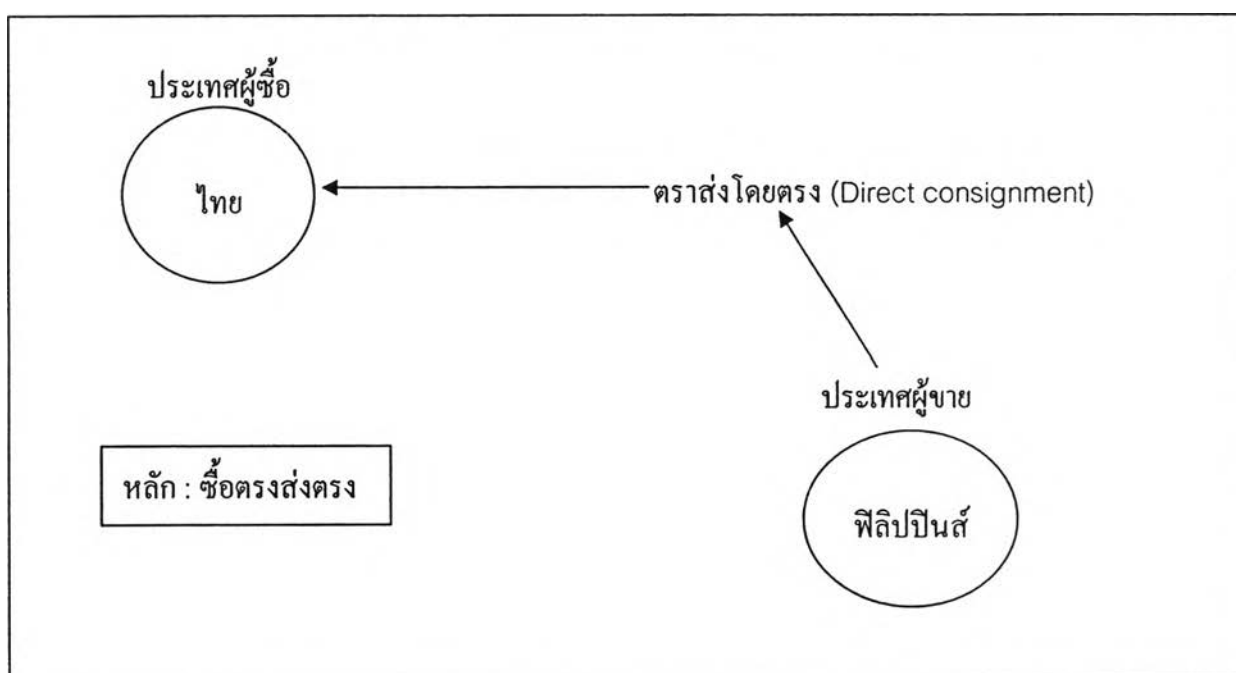
สินค้าที่ถูกส่งผ่านประเทศสมาชิกอาเซียนหนึ่งประเทศหรือมากกว่า โดยจะมีการถ่ายลำหรือเก็บรักษาไว้ชั่วคราวในประเทศนั้นๆ หรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่า

(2.1) การส่งผ่านนั้น สืบเนื่องมาจากเหตุผลทางภูมิศาสตร์หรือโดยการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดทางการขนส่งโดยเฉพาะ

(2.2) สินค้าไม่ถูกนำออกสู่การซื้อขายหรือใช้บริโภคในประเทศนั้น และ

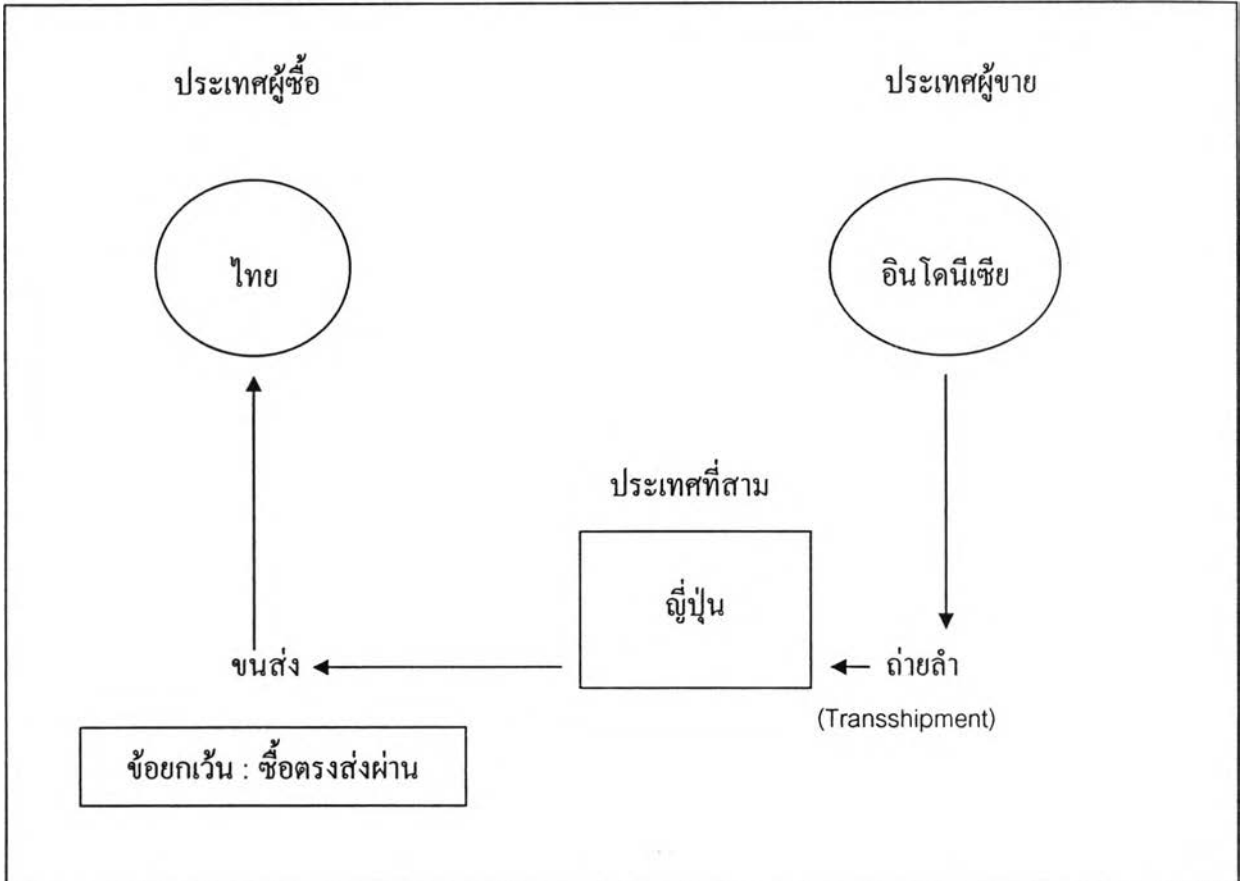
(2.3) สินค้าต้องไม่ถูกกระทำการอื่นใดในประเทศนั้นมากไปกว่าการขนถ่ายสินค้าขึ้นและลง หรือการกระทำอื่นใดที่จำเป็นแก่การเก็บรักษาสินค้าให้อยู่ในสภาพที่ดีเท่านั้น (แผนภูมิที่ 2.4)

แผนภูมิที่ 2.3 หลักเกณฑ์การตราส่งโดยตรง

⁵⁹ Rule of Origin for CEPT rule 5 (c) (ดูภาคผนวก ข)

แผนภูมิที่ 2.4 ข้อยกเว้นหลักเกณฑ์การตราส่งโดยตรง

(3) ข้อยกเว้นหลักเกณฑ์การตราส่งโดยตรง

โดยหลักแล้วการที่จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร โดยได้รับสิทธิขกเว้นหรือลดอัตราอากรศุลกากรภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนต่อเมื่อ สินค้าชิ้นนั้นต้องมีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิกอาเซียนและมีการตราส่งโดยตรงจากประเทศสมาชิกอาเซียนเท่านั้น กล่าวคือ สินค้าชิ้นนั้นต้องถือว่ามีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิกอาเซียนและเป็นการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศสมาชิก 2 ประเทศโดยตรงโดยจะต้องขนส่งโดยตรงมายังประเทศสมาชิก เว้นแต่เป็นการซื้อผ่านที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ 2 กรณี คือ

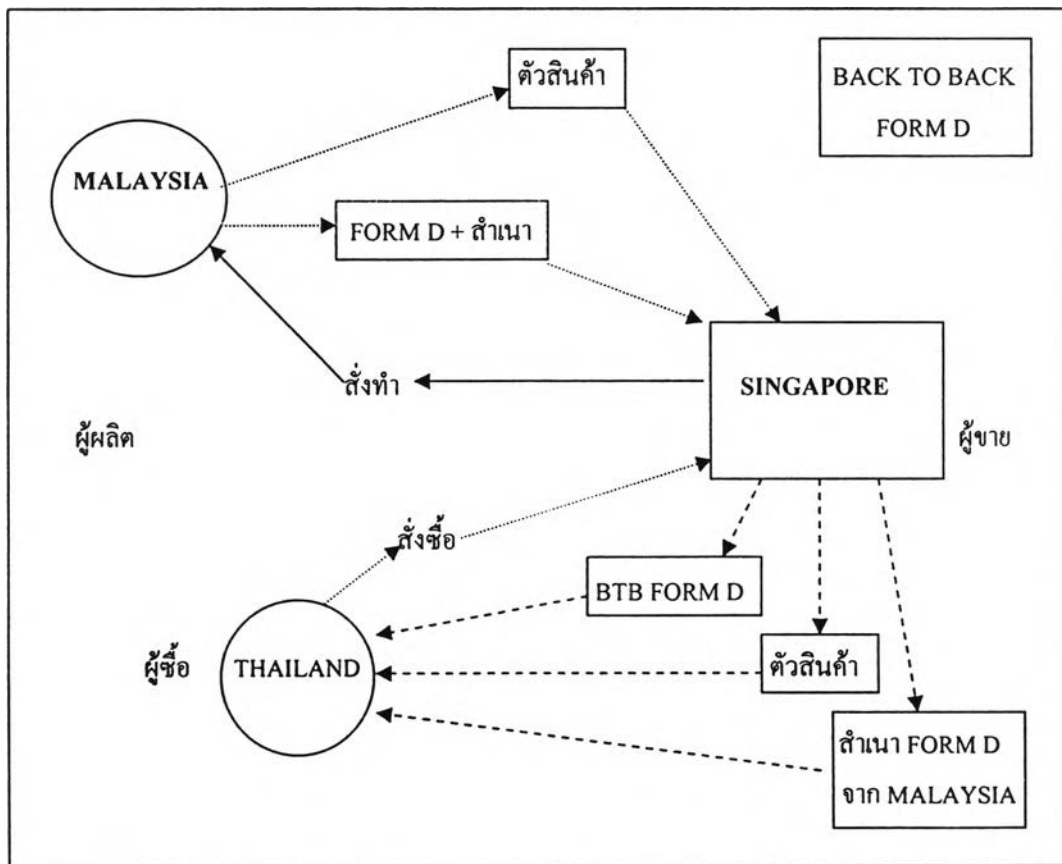
(3.1) กฎ “Back to Back”

กฎ “Back to Back” ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในกฎข้อ 10 (บี)⁶⁰ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสำหรับ CEPT-AFTA ว่า “หน่วยงานที่ออกใบรับรองของอาเซียนที่เป็นประเทศที่สามอาจจะออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า Back to Back Form D จากการแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าต้นฉบับที่ถูกต้องจนเป็นที่น่าพอใจซึ่งผู้ส่งออก

⁶⁰ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 10 (b) (ดูภาคผนวก ข)

จะเป็นผู้ขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าขณะที่สินค้ากำลังผ่านเขตแดนประเทศตน แต่อาจมีข้อยกเว้นโดยมีเงื่อนไขเพิ่มเติมสำหรับประเทศมาเลเซียและไทย” กล่าวคือ กฎ “Back to Back” เป็นการซื้อขายผ่านระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 3 ประเทศ โดยหน่วยงานที่ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียนที่เป็นประเทศที่สาม จะเป็นผู้ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า “Back to Back Form D” จากการแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าต้นฉบับที่ถูกต้องจนเป็นที่น่าพอใจซึ่งผู้ส่งออกจะเป็นผู้ขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าขณะที่สินค้ากำลังผ่านเขตแดนประเทศตน โดยกรณีนี้จะมีประเทศสมาชิกอาเซียน 3 ประเทศทำการซื้อขายระหว่างกันโดยมีใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Form D) 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นผู้ผลิต และ ฉบับที่ 2 ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Back to Back Form Ds) จากประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศที่สามซึ่งเป็นผู้ขาย แล้วขนส่งสินค้านั้นมายังประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นผู้ซื้อโดยตรง (แผนภูมิที่ 2.5) แต่อย่างไรก็ตาม กฎ “Back to Back” นี้ ปัจจุบันยังมีผลใช้เฉพาะใน 3 ประเทศเท่านั้น คือประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย ในความตกลง : The administrative arrangement between Malaysia Singapore and Thailand on the issuance of Back to Back Form Ds ซึ่งคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้ลงนามให้มีผลใช้บังคับแล้ว

แผนภูมิที่ 2.5 กฎ “Back to Back FORM Ds”

(3.2) กฎ “ Sales invoice or Re-invoicing ”

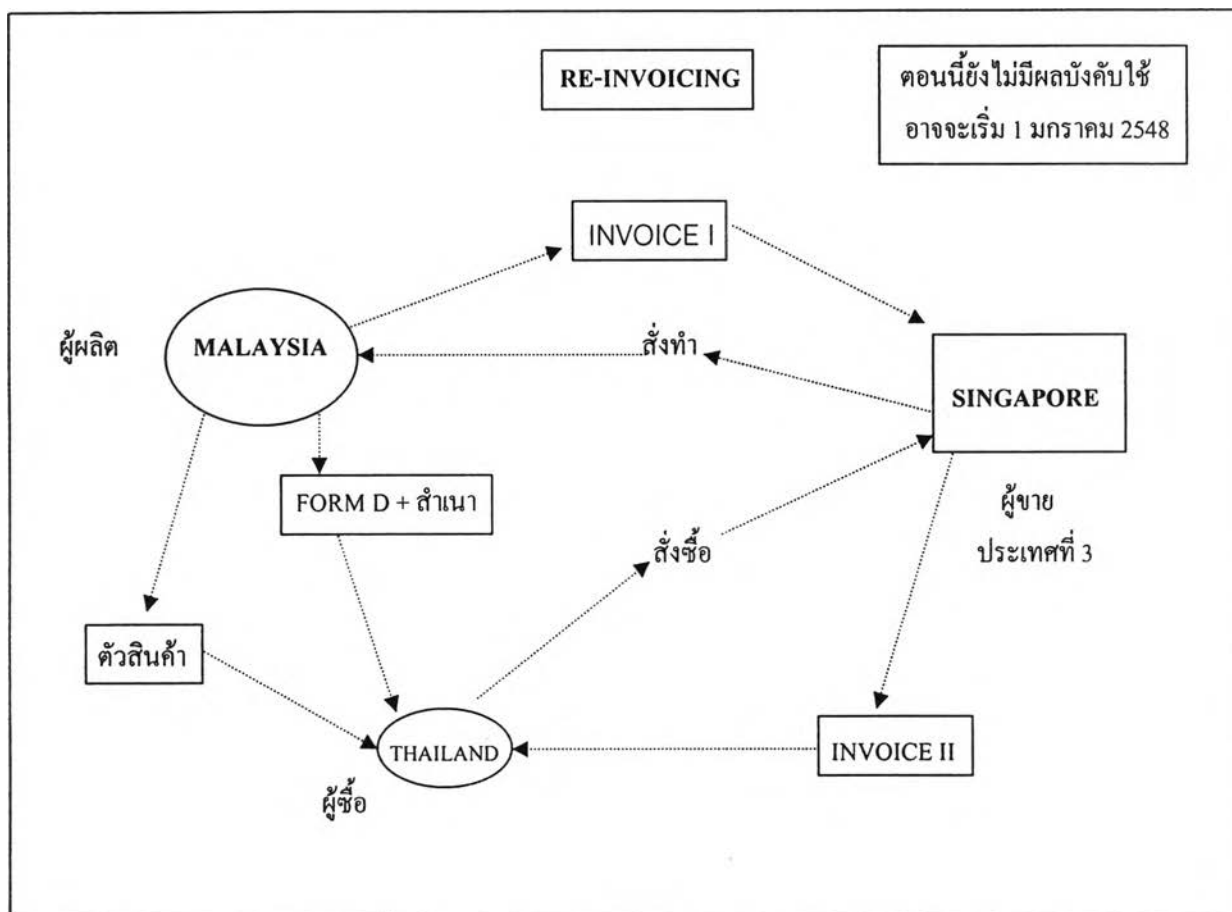
กฎ “ Sales invoice or Re-invoicing ” กำหนดไว้ในกฎข้อ 21⁶¹ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าของรัฐบาลในประเทศสมาชิกอาจยอมรับใบรับรองแหล่งกำเนิดได้ในกรณีที่ใบกำกับสินค้าที่ขาย (Sales invoice) ซึ่งออกโดยบริษัทที่ตั้งอยู่นอกอาเซียน (non-ASEAN country) หรือจากผู้ส่งออกในอาเซียนที่รับผิดชอบในการออกใบกำกับสินค้าหรือบัญชีราคาขายสินค้า โดยสินค้านั้นต้องผลิตได้ตรงตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA กล่าวคือ กรณีนี้จะมีประเทศสมาชิกอาเซียน 2 ประเทศ กับอีกประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกอาเซียน โดยประเทศสมาชิกอาเซียนหนึ่งเป็นผู้ซื้อสินค้าตั้งซื้อสินค้ากับประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกอาเซียนซึ่งเป็นประเทศผู้ขายแล้วประเทศผู้ขายนั้นได้สั่งให้อีกประเทศสมาชิกอาเซียนหนึ่งผลิตสินค้า แล้วส่งใบกำกับสินค้าให้ประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกอาเซียนซึ่งเป็นประเทศผู้ขาย จากนั้นจึงขายใบกำกับสินค้าให้กับประเทศสมาชิกผู้ซื้อสินค้า โดยที่ประเทศสมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นผู้ส่งสินค้านั้นมายังประเทศสมาชิกผู้ซื้อโดยตรง

จะเห็นได้ว่ากรณีนี้ หากประเทศที่ขายหรือออกใบกำกับสินค้า (Sales invoice or Re-invoicing) เป็นประเทศภาคีอาเซียนจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษในการลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน แต่ถ้าเป็นประเทศนอกภาคีกลับได้รับสิทธิพิเศษจากการ Sales invoice or Re-invoicing เนื่องจากตามกฎข้อ 21 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ใช้คำว่า “ non-ASEAN country ”

แต่อย่างไรก็ตาม จากผลการประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (The Meeting of the AFTA Council) ครั้งที่ 18 ในวันที่ 2 กันยายน 2547 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศอินโดนีเซีย มีผลความคืบหน้าในเรื่องเกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า คือ คณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้อนุมัติให้แก้ไขถ้อยคำในรายละเอียดในกฎข้อ 21 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT โดยให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงจาก “ Non-ASEAN Country” เป็น “Third Country” ซึ่งจะมีผลบังคับในวันที่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นไป ซึ่งจะมีผลทำให้ประเทศที่ขายหรือออกใบกำกับสินค้า ไม่ว่าจะเป็นประเทศภาคีสมาชิกอาเซียนหรือประเทศนอกภาคีอาเซียน ถือเป็นประเทศที่สามที่จะได้รับสิทธิพิเศษในการลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (รูปภาพที่ 2.6)

⁶¹ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 21 (ดูภาคผนวก ข)

แผนภูมิที่ 2.6 กฎ “ Sales invoice or Re-invoicing ”

(4) การแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้า (Exhibition)

การแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้า ตามกฎข้อ 20⁶² ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

(4.1) สินค้าที่ส่งจากประเทศสมาชิกผู้ส่งออก เพื่อใช้ในงานแสดงสินค้าในประเทศที่จัดงานแสดงสินค้าขึ้นและได้ขายไประหว่างหรือภายหลังจากงานแสดงสินค้าได้สิ้นสุดลง สำหรับการนำเข้ามายังประเทศสมาชิกหนึ่งซึ่งจะต้องได้รับประโยชน์จาก CEPT ด้วย ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่าสินค้านั้นต้องมีคุณสมบัติถูกต้องข้อกำหนดของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าและต้องแสดงให้เห็นที่พอใจของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในประเทศสมาชิก ผู้นำเข้าว่า

(ก) ผู้ส่งออกได้ส่งสินค้านั้นจากอาณาเขตของประเทศสมาชิกผู้ส่งออกไปยังประเทศที่จัดงานแสดงสินค้าและได้ตั้งแสดงในงานดังกล่าว

⁶² Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 20 (ดูภาคผนวก ๗)

(ข) ผู้ส่งออกได้ขายหรือโอนสินค้านั้นให้แก่ผู้รับสินค้าในประเทศสมาชิกผู้รับสินค้า

(ค) สินค้านั้นได้ถูกส่งมอบไปยังประเทศสมาชิกผู้นำเข้าระหว่างงานแสดงสินค้าหรือในทันทีภายหลังจากงานแสดงสินค้าได้สิ้นสุดลงในสภาพเดียวกับเมื่อเวลาที่สินค้านั้นถูกส่งไปเพื่อใช้ในงานแสดงสินค้า

(4.2) เพื่อวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติให้เกิดผลตามบทบัญญัติข้างต้น ผู้นำเข้าต้องยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าต่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกผู้นำเข้า โดยต้องระบุชื่อและสถานที่จัดงานแสดงสินค้าด้วย และเพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ลักษณะสินค้าและสภาพของสินค้าที่เป็นอยู่ในขณะที่แสดงในงานแสดงสินค้า อาจต้องนำใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่ออกให้โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องของประเทศที่จัดงานแสดงสินค้าและเอกสารอื่นๆ ตามที่ระบุไว้ในกฎข้อ 19 (ง) แนบประกอบการพิจารณาด้วย

(4.3) ให้นำความในข้อ (ก) มาใช้กับงานแสดงสินค้า งานแสดงด้านเกษตรกรรมหรือหัตถกรรมหรืองานแสดงอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันที่จัดให้มีขึ้นในร้านจำหน่ายสินค้าหรือสถานธุรกิจโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจำหน่ายสินค้าของต่างประเทศและสินค้านั้นอยู่ในอารักขาของเจ้าหน้าที่ศุลกากรในระหว่างการแสดงสินค้า

2.2.2.3 หลักฐานทางเอกสาร (Documentary evidence requirements)

ผู้ขอรับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนนั้น ต้องแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน ที่เรียกว่า “Form D” ซึ่งจะต้องออกใบรับรองแหล่งกำเนิดโดยดำเนินการตามระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA โดยจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปในข้อ 2.2.4

2.2.3 หลักเกณฑ์เสริมในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า

2.2.3.1 กฎแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสม (Cumulative Rule of Origin)

สำหรับสินค้าที่ต้องมีการผลิตต่อเนื่องกันอย่างน้อย 2 ขั้นตอนและต้องส่งไปผลิตในประเทศสมาชิกในแต่ละขั้นตอน เขตการค้าเสรีอาเซียนจึงได้ยอมรับให้ใช้กฎแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสม ซึ่งกำหนดไว้ในกฎข้อ 4 (เอ) ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งกำหนดว่าสินค้าที่มีคุณสมบัติถูกต้องตรงตามข้อกำหนดในเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าตามกฎข้อ 1 และได้นำไปใช้ในประเทศสมาชิกหนึ่งเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิต

สินค้าสำเร็จรูป ถ้าหากว่ามูลค่าวัตถุดิบของอาเซียนของสินค้านั้นรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 40⁶³ กล่าวคือ กรณีที่เป็นประเทศภาคีสมาชิกอาเซียนด้วยกัน หากเปอร์เซ็นต์ของสัดส่วนของการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญา (LC) ของประเทศภาคีสมาชิกอาเซียนประเทศหนึ่งมีไม่ถึง 40 % ให้ประเทศภาคีสมาชิกประเทศนั้นสามารถไปนำเอาวัตถุดิบจากประเทศภาคีสมาชิกอีกประเทศหนึ่งมารวมกับวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในประเทศของตนเองจนมีมูลค่าเป็นเปอร์เซ็นต์ครบ 40 % โดยยังถือว่าได้แหล่งกำเนิดเป็นของประเทศตนอยู่ ที่สำคัญวัตถุดิบที่นำมาสะสม (สินค้ากึ่งสำเร็จรูป) นั้นก่อนนำมาสะสมตัววัตถุดิบ (สินค้ากึ่งสำเร็จรูป) นั้นต้องมีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดในประเทศนั้นก่อน จึงจะให้นำมูลค่าทั้งจำนวน (100%) มารวมเข้าเป็นสัดส่วน LC เมื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปก่อนส่งออก แต่ถ้าหากสินค้ากึ่งสำเร็จรูปนั้นมีสัดส่วน LC ไม่ถึงร้อยละ 40 ก็จะนับสัดส่วนเป็นร้อยละ 0 เมื่อนำมาคำนวณเพื่อหาสัดส่วน LC ในการผลิตขั้นต่อไป วัตถุประสงค์ที่กำหนดกฎแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมนี้เพื่อให้มีการลงทุนผลิตสินค้าและวัตถุดิบขึ้นในอาเซียนอย่างครบวงจรมากกว่าการนำเข้ามาผลิตเพียงขั้นตอนเดียว (เป็นกรณี Full Cumulation ดังแผนภูมิที่ 2.7)

ดังนั้น สรุปหลักเกณฑ์ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมของเขตการค้าเสรีอาเซียนได้ คือ วัตถุดิบที่ผลิตในประเทศสมาชิกอาเซียนมีคุณสมบัติถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ($LC \geq 40\%$) แล้ววัตถุดิบนั้นได้ถูกส่งออกไปอีกประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งจะได้สิทธิลดอากรขาเข้าที่ร้อยละ 0-5 และได้ถูกนำไปผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อส่งออกไปอีกประเทศสมาชิกอาเซียน โดยสินค้าสำเร็จรูปนั้นจะได้สิทธิลดอากรขาเข้าถ้าหากว่าสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนสะสมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 40

อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศมิได้มีวัตถุดิบสำหรับการผลิตสินค้าทุกชนิดและมีสินค้าสำคัญหลายรายการที่ไม่สามารถผลิตได้แหล่งกำเนิดในอาเซียน ถึงแม้ว่าหลักเกณฑ์ LC จะยอมให้ใช้สัดส่วนที่นำเข้ามาจากนอกเขตการค้าเสรีอาเซียนได้ถึงร้อยละ 60 ก็ตาม เช่น เหล็ก ทองแดง อะลูมิเนียม แป้งข้าวสาลี เป็นต้น ทำให้ประเทศสิงคโปร์ผู้มีขีดการซื้อขาระหว่างประเทศมากที่สุดและมีอัตราอากรขาเข้าร้อยละ 0 ในทุกกรณี เห็นว่าเป็นการกีดกันทางการค้าอย่างหนึ่งสำหรับสินค้ากลุ่มนี้ที่จะไม่มีโอกาสได้แหล่งกำเนิดซึ่งทำให้เสียสิทธิประโยชน์ด้านอากรขาเข้าไปด้วย แม้ว่าจะผลิตในประเทศสมาชิกอาเซียนก็ตาม ประเทศ

---

⁶³ Rule of Origin for CEPT rule 4 (a) "Products which comply with origin requirements provided for in Rule 1 and which are used in a Member State as input for a finished product eligible for preferential treatment in another Member State shall be considered as products originating in the Member State where working or processing of the finished product has taken place provided that the aggregate ASEAN content of the final product is not less than 40 %."

สิงคโปร์จึงเห็นถึงการใช่วิธีการจัดการบริหารการผลิตและขอแก้ไขให้มีการนับสัดส่วน LC แบบสะสมบางส่วน (Partial Cumulative Content or Partial Cumulative Rule of Origin) โดยให้ประเทศสมาชิกส่งสินค้าดังกล่าวมาขายให้กับสิงคโปร์เนื่องจากได้ปรับลดอัตราอากรลงมาที่ร้อยละ 0 เป็นการทั่วไปแล้ว สิงคโปร์จึงเป็นประเทศผู้ผลิตขั้นสุดท้ายที่จะนับมูลค่า Local/ASEAN Content แบบสะสมได้ถึงร้อยละ 40 ในที่สุด และอ้างว่าในกรณีเช่นนี้ ทั้งประเทศสิงคโปร์และประเทศสมาชิกอาเซียนที่เข้าร่วมก็จะได้สิทธิประโยชน์จาก Local/ASEAN Content ที่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ด้วยกัน⁶⁴ โดยประเทศสิงคโปร์พยายามที่จะผลักดันทั้งในเวทีอาเซียน และในเวทีที่อาเซียนทำการเจรจากับประเทศอื่นให้สามารถใช้กฎแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วนด้วย ซึ่งมีเพียงประเทศไทยเพียงประเทศเดียวในอาเซียนที่ยังไม่ยอมรับที่จะให้มีการใช้กฎแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมแบบบางส่วน เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยอ้างว่าจะไม่ได้รับประโยชน์จากวิธีการดังกล่าวและกรมศุลกากรอาจมีปัญหาในการติดตามเพื่อตรวจสอบแหล่งกำเนิดสินค้า (เป็นข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากสำนักงานเศรษฐกิจการคลังและกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ) แต่ข้อเสนอของสิงคโปร์ดังกล่าวได้รับการยอมรับในการประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) ครั้งที่ 18 วันที่ 2 กันยายน 2547 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งสรุปผลความคืบหน้าในเรื่องเกี่ยวกับ กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า คือ คณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้ตกลงยอมรับหลักการในเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วน (Partial Cumulative Rule of Origin) โดยกำหนดระดับ (Threshold) ของสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศก่อนนำมาสะสมอย่างน้อยต้อง 20 % และกำหนดให้ประเทศสมาชิกทดลองนำมาใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 เป็นเวลา 1 ปี จากนั้นจะนำมาทบทวนเพื่อหา Threshold ที่เหมาะสมใหม่ โดยให้เพิ่มเป็นกฎข้อ 4 (บี) ว่า “หากวัตถุดิบก่อนนำมาสะสมมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบในอาเซียนน้อยกว่าร้อยละ 40 การที่จะได้คุณสมบัติเป็นสัดส่วนในอาเซียนจะต้องมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญาที่เป็นสัดส่วนโดยตรงโดยเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 20.”⁶⁵ กล่าวคือ กำหนดให้ใช้ LC ร้อยละ 20 ขึ้นไปมาสะสมในอาเซียนจนถึงร้อยละ 40 ได้ (แผนภูมิที่ 2.8)

(1) โดยวัตถุดิบประสงค์ในการแก้ไขกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วนเพื่อ

⁶⁴ นิลสุวรรณ ลีลาธรรม, “เอกสารประกอบการบรรยายทางวิชาการ เรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin),” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁶⁵ Rule of Origin for CEPT Rule 4 (b) “If the material has less than 40 % ASEAN content, the qualifying ASEAN national content shall be in direct proportion to the actual domestic content provided that it is equal to or more than the agreed threshold of 20 %.”

(ก) ส่งเสริมการลงทุนที่สำคัญ และส่งเสริมแหล่งวัตถุดิบภายนอกให้เข้ามาในอาเซียน

(ข) ทำให้ปฏิบัติตามเกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ 40% ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises :SMEs) และสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) ในขณะที่เดียวกันยังคงอยู่บนพื้นฐานกฎเกณฑ์ต่างๆ ของ CEPT

(ค) อำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าภายในภูมิภาคและส่งเสริมการเข้าสู่ตลาดของสินค้าอาเซียนไปยังตลาดโลก และ

(ง) ทำให้ประเทศสมาชิกมีการแข่งขันกันมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในเขตการค้าเสรีแบบทวีภาคีซึ่งกำลังเจรจาอยู่ในปัจจุบัน

และต่อมาที่ประชุมคณะทำงานกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (The Meeting of the Task Force on the CEPT- AFTA Rules of Origin) ครั้งที่ 10 ในระหว่างวันที่ 12 - 15 ตุลาคม 2547 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ยังได้กำหนดหลักการพื้นฐานและแนวทางในการนำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วนไปใช้ ดังนี้

(2) หลักการพื้นฐานของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วน

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วนและระดับ (threshold) ร้อยละ 20 หมายถึง การเพิ่มมูลค่าในกระบวนการผลิตวัตถุดิบชั้นกลาง (intermediate product) อย่างน้อยร้อยละ 20 และน้อยกว่าร้อยละ 40 จึงจะสามารถนำมารวมคิดคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนได้ แต่จะยังไม่มีการปฏิบัติภายใต้ CEPT และเพื่อวัตถุประสงค์ในการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ/อาเซียนและได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรตาม CEPT มีข้อสังเกต ดังต่อไปนี้

(ก) หากวัตถุดิบชั้นกลางมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศน้อยกว่าร้อยละ 20 วัตถุดิบชั้นกลางนั้นก็จะเป็นวัตถุดิบนอกประเทศโดยอัตโนมัติ

(ข) หากวัตถุดิบชั้นกลางมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศน้อยกว่าร้อยละ 40 แต่อย่างน้อยร้อยละ 20 หรือมากกว่า ก็สามารถนำมูลค่าที่แท้จริงของสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศนั้นมารวมคิดคำนวณสัดส่วนสุดท้ายของการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนได้

(ค) หากวัตถุดิบชั้นกลางมีสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศอย่างน้อยร้อยละ 40 สินค้านั้นจะได้รับการพิจารณาว่ามีแหล่งกำเนิดร้อยละ 100 ดังนั้นจึงได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในเขตการค้าเสรีอาเซียน

(3) แนวทางในการนำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วนไปปรับใช้ในกรณีที่สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศหรืออาเซียนไม่ถึงร้อยละ 40 มีดังนี้

(ก) การพิจารณาสำหรับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบบางส่วน ในเรื่องเกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียน วัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ผลิตขึ้นโดยได้แหล่งกำเนิดจากประเทศที่ผลิตขั้นสุดท้าย จะต้องไม่น้อยกว่า 20 %

(ข) สูตรที่ใช้ในการคำนวณควรจะต้องเหมือนกับสูตรในการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ 40 %

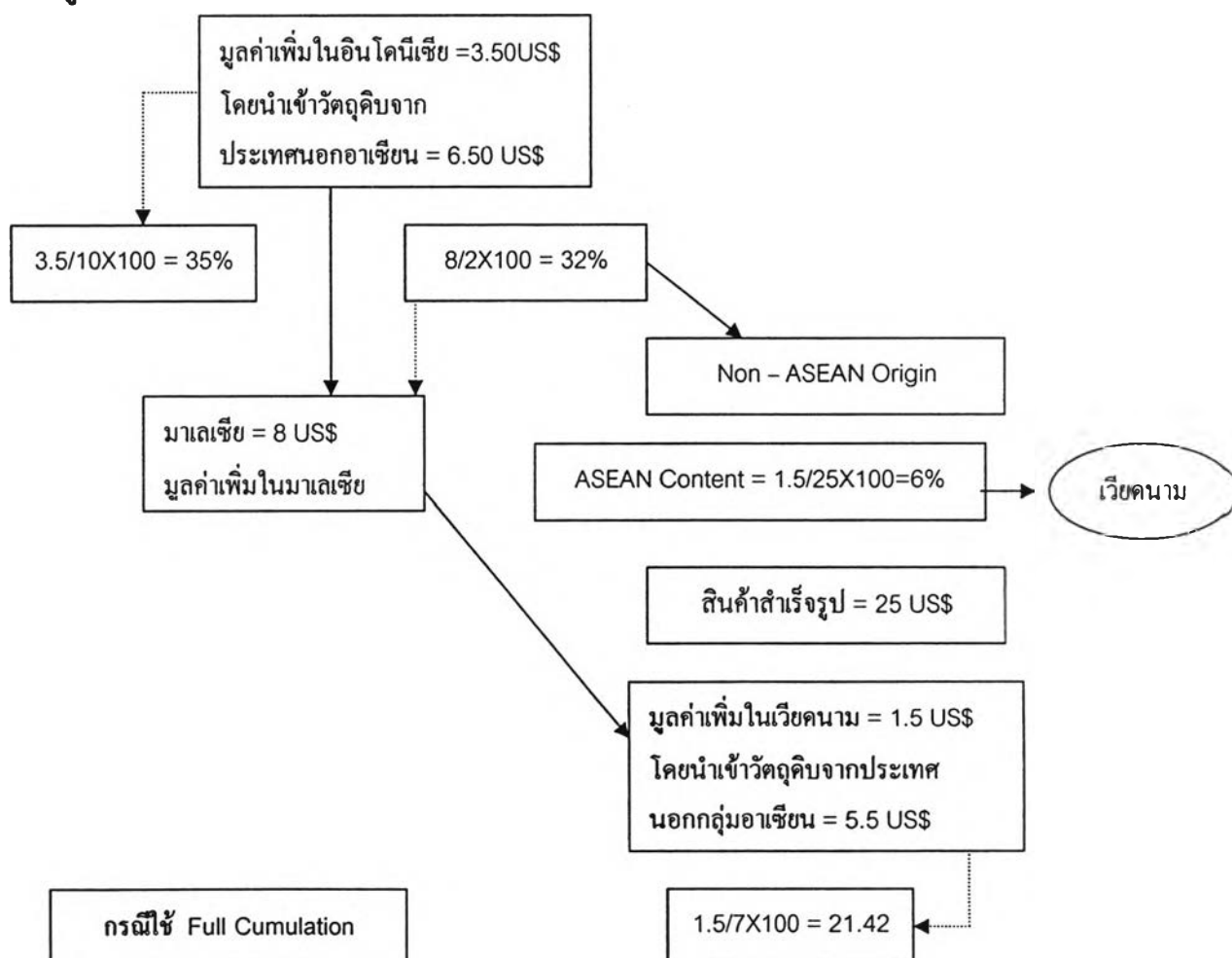
(ค) กรณีจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษภายใต้ CEPT ประเทศภาคีสมาชิกสามารถนำเข้าวัตถุดิบชั้นกลางได้ (Intermediate Goods)

(ง) การส่งออกวัตถุดิบชั้นกลาง ควรจะต้องมีใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า FORM D ที่มีการทำเครื่องหมายหรือประทับตราคำว่า “ สำหรับเพื่อวัตถุประสงค์ในการสะสมเท่านั้น ” อย่างเด่นชัด

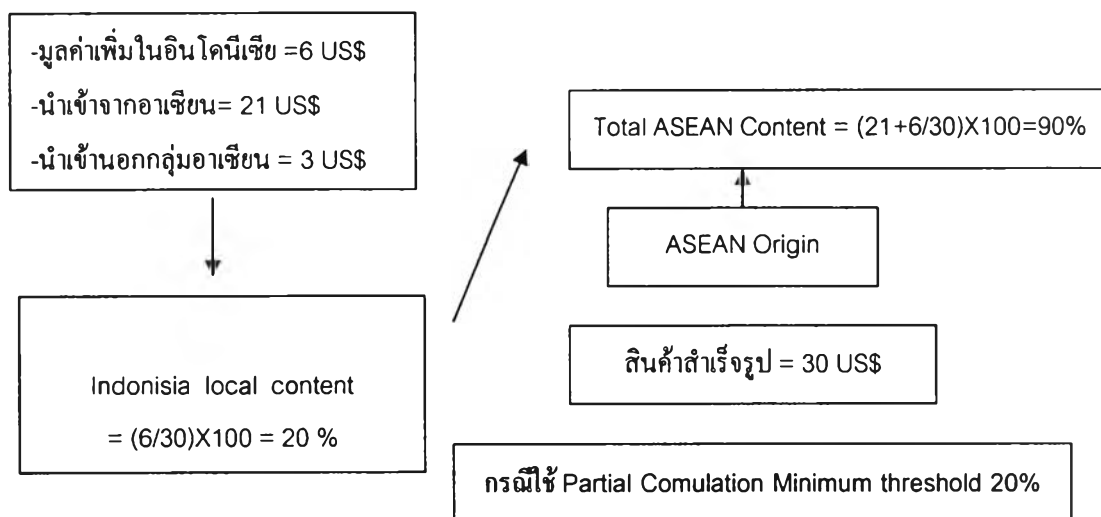
(จ) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าฯ กฎข้อ 17 ว่าด้วยเรื่องการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งกำเนิดสินค้า ควรจะต้องปรับใช้กับใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า FORM D ที่ออกมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการสะสมบางส่วนด้วย

อีกทั้งเลขาธิการอาเซียน ยังรับรองว่า การใช้วัตถุดิบชั้นกลางให้อยู่บนพื้นฐานของสมมติฐานที่ว่า สินค้านั้นจะใช้สำหรับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าแบบสะสมบางส่วนได้ โดยความเห็นของผู้ทำการค้าสินค้านั้นเห็นว่าเป็นวัตถุดิบชั้นกลางของสินค้านั้น

แผนภูมิที่ 2.7 กรณี Full Cumulation

แผนภูมิที่ 2.8 กรณี Partial Cumulation

2.2.3.2 กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเฉพาะอย่าง

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเฉพาะอย่าง ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนได้กำหนดไว้เฉพาะสำหรับสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอและแป้งข้าวสาลีดังนี้

สำหรับสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ประเทศสมาชิกผู้ส่งออกสามารถเลือกใช้เกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศภาคีสัญญาหรือเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ (Substantial Transformation) ได้ ตามมติที่ประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2538 ปรากฏในความตกลง CEPT สำหรับสิ่งทอและผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 1 มกราคม 2540 เป็นต้นไป

สำหรับแป้งข้าวสาลี (Wheat flour พิกัด HS 1101) ได้กำหนดให้ใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญสำหรับแป้งสาลีโดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดในระดับตอน (CC) ตามมติที่ประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน ครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2547 ได้ลงนามในการปรับใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญสำหรับแป้งข้าวสาลีแล้ว ปรากฏในความตกลง CEPT สำหรับแป้งข้าวสาลี ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นไป

2.2.3.3 การปฏิบัติต่อหีบห่อ (Treatment of Packing)

การปฏิบัติต่อหีบห่อ มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎข้อ 6⁶⁶ ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA คือ

⁶⁶ Rules of Origin for CEPT Rule 6 (a)-(b) (ดูภาคผนวก ข)

(ก) ในกรณีที่ประเทศสมาชิกมีข้อปฏิบัติในการแยกตัวสินค้าออกต่างหากจากหีบห่อเพื่อวัตถุประสงค์ในการประเมินภาษีศุลกากร ประเทศสมาชิคนั้นอาจจะพิจารณาแหล่งกำเนิดของหีบห่อแยกต่างหากจากตัวสินค้า สำหรับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศสมาชิกอื่นก็ได้

(ข) ในกรณีไม่มีข้อปฏิบัติตามความในวรรค (ก) ข้างต้นใช้บังคับต้องถือว่าหีบห่อเป็นส่วนรวมเดียวกันกับสินค้าทั้งหมด และในกรณีเช่นนี้ จะไม่มีการพิจารณาถือว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหีบห่อที่จำเป็นสำหรับการขนส่งหรือเก็บรักษาสินค้านั้น เป็นการนำเข้าจากประเทศนอกภาคีอาเซียน

2.2.4 มาตรการศุลกากรในการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าตามระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันของอาเซียน

ตามที่ได้ศึกษาวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในความตกลง CEPT-AFTA ดังกล่าว ในหัวข้อนี้ได้ศึกษามาตรการศุลกากรในการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อจะได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และมาตรการศุลกากรในการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าตามระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งสามารถจำแนกวิเคราะห์ได้ดังนี้

2.2.4.1 มาตรการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Facilitation of Trade Measure)

เมื่อได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อที่จะให้สินค้าที่มีคุณสมบัติตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าได้รับสิทธิในการขอรับสิทธิพิเศษตามพันธกรณีในเขตการค้าเสรีอาเซียน นอกจากนั้นยังจะต้องมีการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin)* เพื่อทำให้เกิดความรวดเร็ว รวมทั้งไม่กีดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนย้ายสินค้านี้ระหว่างอาณาเขตของประเทศสมาชิกในเขตการค้าเสรี โดยผ่านทางเจ้าหน้าที่ศุลกากรของประเทศสมาชิกซึ่งการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้านี้มีความสำคัญต่อความสำเร็จของเขตการค้าเสรีในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดสินค้า⁶⁷

---

* "ใบรับรองแหล่งกำเนิด" (Certificate of Origin : CO) คือ เอกสารที่แสดงรายละเอียดของสินค้าเกี่ยวกับชนิดสินค้า ปริมาณ และมูลค่าสินค้า เป็นต้น รวมทั้งสถานที่ผลิตสินค้านั้น เอกสารนี้ใช้ประโยชน์ในหลายกรณี เช่น เพื่อสิทธิพิเศษในการชำระอากร หรือเพื่อเป็นการปฏิบัติตามเงื่อนไขบางประการของประเทศผู้นำเข้า เป็นต้น

ในเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้กำหนดระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA (Operational Certification Produces for the Rule of the ASEAN Common Effective Preferential Tariff scheme for ASEAN Free Trade Area) โดยในบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดรายละเอียดของวิธีการในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าและพิธีศุลกากรแหล่งกำเนิดสินค้าไว้อย่างละเอียด รวมทั้งแบบฟอร์มใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่เป็นแบบเดียวกัน จึงทำให้ประเทศสมาชิกสามารถที่จะปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในทางการค้า ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ส่งเสริมให้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในอาเซียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เพื่อวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติให้เกิดผลตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งกำหนดระเบียบปฏิบัติในการออกและตรวจสอบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (ที่มีรูปแบบที่เรียกว่า “FORM D”)⁶⁸ ตลอดจนระเบียบบริหารงานที่เกี่ยวข้อง⁶⁹ โดยมีองค์การในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าและกระบวนการในการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าดังต่อไปนี้

2.2.4.2 มาตรการประสานและทำให้เกิดความเรียบง่ายของพิธีการศุลกากรในส่วนการพิธีศุลกากรและออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Harmonization and Simplification of Customs Procedures Measures)

มาตรการประสานและทำให้เกิดความเรียบง่ายของพิธีการศุลกากรในส่วนการพิธีศุลกากรและออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า เกิดจากแนวความคิดที่ว่ากฎระเบียบทางศุลกากรภายในของแต่ละประเทศมีการบัญญัติที่แตกต่างกันออกไป เกิดความซับซ้อนยุ่งยาก อันก่อให้เกิดอุปสรรคทางการค้าที่ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ดังนั้น เพื่อให้เกิดการประสานและทำให้เกิดความเรียบง่ายในส่วนพิธีการศุลกากร จึงได้กำหนดมาตรการดังต่อไปนี้

⁶⁷ Peter Kenevan and Andrew Winden, “Flexible Free Trade : The ASEAN Free Trade Area,” *Harvard International Law Journal* 34 (1993)

⁶⁸ คู่มือแบบฟอร์มใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า FORM D (ภาคผนวก ข)

⁶⁹ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Paragraph 1 “ For the purpose of implementing the Rules of Origin for the CEPT Scheme and the CEPT Rules of Origin for Textiles and Textile Products, the following operational procedures on the issuance and verification of the Certificate of Origin (Form D) and the other related administrative matters, shall be observed.”

2.2.4.2.1 มาตรการที่ทำให้เกิดความเรียบง่ายของพิธีการศุลกากรในส่วน การพิสูจน์และออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Simplification of Customs Procedures Measures)

มาตรการที่ทำให้เกิดความเรียบง่ายของพิธีการศุลกากรในส่วนการ พิสูจน์และออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ถือเป็นมาตรการที่มีผลทำให้ลดขั้นตอนที่เกี่ยวกับ กฎระเบียบทางศุลกากรให้เรียบง่ายไม่ซับซ้อน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกทาง การค้าระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน ดังนี้

(1) หน่วยงานที่มีอำนาจออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

ตามกฎข้อ 1 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิด สินค้าสำหรับ CEPT-AFTA กำหนดว่า “ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า จะออกโดยหน่วยราชการ ของประเทศสมาชิกผู้ส่งออก”⁷⁰ กล่าวคือ เป็นรูปแบบการรับรองโดยหน่วยงานราชการของประเทศ สมาชิกผู้ส่งออกให้เป็นผู้มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ไม่ได้ให้อำนาจตัวแทน ภาคเอกชนที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลเป็นผู้มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

สำหรับประเทศไทย หน่วยราชการที่มีอำนาจในการออก ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า คือ กรมการค้าต่างประเทศ

(2) การยื่นคำขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

(2.1) หลักเกณฑ์ในการยื่นคำขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นไปตามกฎข้อ 4 และกฎข้อ 5⁷¹ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า สำหรับ CEPT-AFTA ต้องดำเนินการดังนี้

(ก) ผู้ผลิตและหรือผู้ส่งออกสินค้าที่มีคุณสมบัติได้รับสิทธิพิเศษ จะต้องยื่นคำขอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตรวจสอบแหล่งกำเนิดสินค้านก่อนการส่งออกผลของการ ตรวจสอบนี้ให้ถือเป็นหลักฐานที่ใช้ประกอบในการตรวจสอบแหล่งกำเนิดสินค้านดังกล่าวภายหลังที่ ได้ส่งออกแล้วและอาจจะมีการทบทวนผลการตรวจสอบดังกล่าวเป็นครั้งคราวหรือเมื่อเห็นสมควร ก็ได้ การตรวจสอบก่อนการส่งออกนี้จะไม่บังคับใช้กับสินค้าซึ่งโดยลักษณะธรรมชาติสามารถ ตรวจสอบแหล่งกำเนิดสินค้านได้โดยง่าย

⁷⁰ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 1 “The Certificate of Origin shall be issued by the Government of the exporting Member State.”

⁷¹ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 4, 5 (ดูภาคผนวก ข)

(ข) สำหรับวัตถุดิบที่ได้จากในประเทศให้ถือว่าผู้ผลิตคนสุดท้ายที่จะส่งออกภายใต้ CEPT เป็นผู้รับรองตัวเองสำหรับการขอให้ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (FORM D)

(ค) ผู้ส่งออกหรือตัวแทนผู้ได้รับมอบอำนาจจะต้องยื่นคำขอให้ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าในขณะดำเนินการส่งออกซึ่งสินค้าที่จะได้รับสิทธิพิเศษฯ โดยต้องแนบเอกสารที่แสดงให้เห็นว่าสินค้าที่ส่งออกนั้นมีคุณสมบัติที่จะออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าให้ได้เพื่อประกอบการพิจารณา

(2.2) การยื่นคำขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้ากรณีซื้อตรงส่งผ่านเป็นไปตามกฎข้อ 19⁷² ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA กำหนดว่า

เพื่อวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติให้เกิดผลตามกฎข้อ 5 (ซี) ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ในกรณีมีการขนส่งสินค้าผ่านประเทศนอกภาคีอาเซียนตั้งแต่หนึ่งประเทศขึ้นไป ผู้นำเข้าต้องนำเอกสารดังต่อไปนี้มาขึ้นแสดงต่อหน่วยราชการของประเทศสมาชิกผู้นำเข้า คือ

(ก) ใบตราส่งสินค้าที่ระบุเส้นทางขนส่งไว้ตลอดทางที่ออกให้ในประเทศสมาชิกผู้ส่งออก

(ข) ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่ออกให้โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับประเทศสมาชิกผู้ส่งออก

(ค) สำเนาใบกำกับสินค้าของสินค้านั้น

(ง) เอกสารประกอบอื่นๆ เพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนว่าปฏิบัติถูกต้องตามข้อกำหนดของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าข้อ 5 (ซี)

(2.3) กระบวนการพิจารณาคำขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

การพิจารณาคำขอใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าโดยการตรวจสอบเอกสารรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นไปตามกฎข้อ 6⁷³ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ว่า ต้องทำการตรวจสอบก่อนการส่งออก ดังต่อไปนี้

⁷² Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 19 (คู่มือผนวก ข)

⁷³ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 6 (คู่มือผนวก ข)

หน่วยราชการที่ได้รับมอบหมายให้ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าต้องตรวจสอบคำขอให้ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าทุกคำขออย่างเต็มความสามารถและอำนาจหน้าที่เพื่อให้เห็นที่เชื่อถือได้ว่า

(ก) คำขอและใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าถูกต้องและครบถ้วนและได้ลงนามโดยผู้มีอำนาจลงนาม

(ข) แหล่งกำเนิดของสินค้าสอดคล้องกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

(ค) คำสำแดงอื่นในใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสอดคล้องกับหลักฐานเอกสารที่ได้ยื่นประกอบการพิจารณา

(ง) รายละเอียดของสินค้า ปริมาณและน้ำหนักของสินค้า เครื่องหมายและเลขหมายของหีบห่อ จำนวนและชนิดของหีบห่อ ซึ่งสำแดงไว้ถูกต้องตรงกับสินค้าที่ส่งออก

(จ) รายการสินค้าที่ระบุในใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (FORM D) ฉบับเดียวกันแต่ละรายการต้องมีคุณสมบัติถูกต้องตามกฎหมายที่กำหนดไว้ของสินค้านั้น

(2.4) กรณีมีการเปลี่ยนแปลงประเทศตราส่งของสินค้า ตามกฎข้อ 18⁷⁴ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงประเทศตราส่งของสินค้าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนที่ส่งออกไปยังประเทศสมาชิกใด ไม่ว่าก่อนหน้าหรือภายหลังสินค้านำมาถึงประเทศสมาชิกผู้นำเข้า ให้ถือปฏิบัติตามกฎ ดังนี้

(ก) กรณีที่ได้นำส่งสินค้าให้หน่วยงานศุลกากรในประเทศสมาชิกผู้นำเข้าเพื่อตรวจปล่อยแล้ว เมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้นำเข้า ให้หน่วยงานศุลกากรดังกล่าวบันทึกรับรองการเปลี่ยนแปลงประเทศตราส่งของสินค้าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนลงในใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าและส่งคืนฉบับให้ผู้นำเข้า ส่วนสำเนาฉบับที่สองจะต้องส่งคืนให้หน่วยงานที่ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

(ข) กรณีที่การเปลี่ยนแปลงประเทศตราส่งเกิดขึ้นในระหว่างการขนส่งมายังประเทศสมาชิกผู้นำเข้าตามที่ระบุไว้ในใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ผู้ส่งออกจะต้องยื่นคำขอให้ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าฉบับใหม่สำหรับสินค้าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนนั้น โดยแนบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าฉบับเดิมมาด้วย

⁷⁴ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 18 (ดูภาคผนวก ข)

(3) หลักเกณฑ์ในการยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

หลักเกณฑ์ในการยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นไปตามกฎข้อ 13⁷⁵ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA

(ก) ให้ยื่นต้นฉบับของใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า พร้อมทั้งสำเนาฉบับที่สองต่อหน่วยงานศุลกากรในขณะที่ยื่นใบขนสินค้าขาเข้าสำหรับสินค้าที่เกี่ยวข้องนั้น

(ข) ให้ยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าภายในกำหนดเวลา ดังนี้

(ข.1) ในกรณีซื้อตรง-ส่งตรง ให้ยื่นหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าต่อหน่วยงานศุลกากรของประเทศสมาชิกผู้นำเข้า ภายในกำหนดเวลา 6 เดือนนับจากวันที่ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

(ข.2) ในกรณีที่ยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าต่อหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกผู้นำเข้าหลังจากสิ้นสุดกำหนดเวลาขึ้นอันเนื่องมาจากเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอื่นใดเกินวิสัยที่จะควบคุมของผู้ส่งออกอันรับฟังได้ กรณีเช่นนี้ให้ยอมรับใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้านี้ดังกล่าวได้

(ข.3) ไม่ว่ากรณีใดๆ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในประเทศสมาชิกผู้นำเข้า อาจยอมรับใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่ได้ยื่นภายหลังพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวข้างต้น ถ้าหากได้นำส่งสินค้าให้ตรวจปล่อยก่อนที่จะสิ้นสุดกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

(4) ข้อยกเว้นในการยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

ข้อยกเว้นในกรณีไม่ต้องยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นไปตามกฎข้อ 14⁷⁶ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ คือ

ในกรณีที่มีการส่งสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิกผู้ส่งออก ซึ่งมีมูลค่าเอฟ.โอ.บี ไม่เกิน 200 เหรียญสหรัฐอเมริกา ให้ยกเว้นไม่ต้องแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า และให้ผู้ส่งออกรับรองด้วยวิธีการที่ไม่ยุ่งยากว่าสินค้านี้ดังกล่าวมีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิกผู้ส่งออก และให้ใช้วิธีปฏิบัติเช่นเดียวกันนี้กับสินค้าที่ส่งทางไปรษณีย์ที่มีมูลค่าเอฟ.โอ.บี ไม่เกิน 200 เหรียญสหรัฐอเมริกาคด้วย

⁷⁵ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 13 (ดูภาคผนวก ข)

⁷⁶ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 14 (ดูภาคผนวก ข)

2.2.4.2.2 มาตรการประสานพิธีการศุลกากรในส่วนการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Harmonization of Customs Procedures Measures)

นอกเหนือจากมาตรการที่ทำให้เกิดความเรียบง่ายของพิธีการศุลกากรในส่วนการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้านี้แล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยมาตรการประสานพิธีการศุลกากรในส่วนการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าโดยสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการยอมรับและบังคับตามกฎระเบียบทางศุลกากรร่วมกัน (Mutual Recognition) ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่กฎหมายศุลกากรทั่วโลกไม่สามารถกระทำได้หากไม่มีกฎเกณฑ์หรือพันธกรณีระหว่างประเทศ

หลักการประสานและหลักการยอมรับดังกล่าวตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT ได้บัญญัติไว้ในเรื่องหลักฐานทางศุลกากรร่วมกัน กระบวนการตรวจสอบร่วมกัน และกระบวนการควบคุมร่วมกัน เพื่อเป็นส่วนที่เสริมให้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าและระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA มีผลบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลทำให้ประเทศสมาชิกมีกฎระเบียบปฏิบัติที่เรียบง่ายโดยอาศัยมาตรฐานระหว่างประเทศเดียวกัน ลดอุปสรรคทางการค้า ก่อให้เกิดความโปร่งใส และมีความแน่นอนในกฎระเบียบปฏิบัติดังกล่าว ลดความเสี่ยงทางศุลกากร และช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ประกอบการได้ ดังนี้

(1) หลักฐานทางเอกสารศุลกากรร่วมกัน

ผู้ขอรับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนนั้น ต้องแสดงใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน ที่เรียกว่า “Form D” ซึ่งเป็นเอกสารทางศุลกากรที่ประเทศสมาชิกทุกประเทศใช้ร่วมกันและมีแบบฟอร์มอย่างเดียวกันในเขตการค้าเสรีอาเซียน ทั้งนี้ ผู้ขอรับสิทธิพิเศษฯ จะต้องขออนุญาตออกใบรับรองแหล่งกำเนิดโดยต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสำหรับ CEPT-AFTA

(2) กระบวนการตรวจสอบร่วมกัน

กระบวนการตรวจสอบร่วมกัน เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง โดยการเดินทางไปตรวจสอบ (Verification Visit) ที่กำหนดไว้ในกฎข้อ 17⁷⁷ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ว่า

⁷⁷ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 17 (ดูภาคผนวก ข)

(2.1) ประเทศสมาชิกผู้นำเข้าอาจจะร้องขอให้มีการตรวจสอบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าย้อนหลังโดยการสุ่มและ/หรือเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับความถูกต้องแท้จริงของเอกสารหรือแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้าหรือบางส่วนของสินค้านั้น

(ก) คำร้องขอให้ตรวจสอบจะต้องส่งไปพร้อมกับใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่เกี่ยวข้องและจะต้องระบุเหตุผลรวมทั้งข้อมูลที่ชี้ นำได้ถึงความไม่ถูกต้องของใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าฉบับนั้น เว้นแต่กรณีการขอให้ตรวจสอบย้อนหลังโดยการสุ่ม

(ข) หน่วยงานที่ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่ได้รับคำร้องขอให้ตรวจสอบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าย้อนหลังจะต้องดำเนินการตามคำร้องขอนั้นโดยทันที และแจ้งผลให้ทราบภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ

(ค) หน่วยงานศุลกากรของประเทศสมาชิกผู้นำเข้าจะระงับการให้สิทธิพิเศษฯ ในระหว่างที่กำลังรอฟังผลการตรวจสอบไว้เป็นการชั่วคราวก่อนก็ได้ และถ้าหากสินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าต้องห้ามหรือต้องจำกัดในการนำเข้าและไม่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการฉ้อฉลจะตรวจปล่อยสินค้านั้นไปก่อนภายใต้มาตรการทางบริหารที่กำหนดขึ้นตามที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้

(ง) กระบวนการตรวจสอบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าย้อนหลังซึ่งรวมถึงขั้นตอนที่เป็นจริงและการกำหนดว่าสินค้านั้นได้แหล่งกำเนิดหรือไม่ จะต้องเสร็จสิ้นภายใน 6 เดือน โดยขณะที่รอผลการตรวจสอบให้ปฏิบัติตามกฎข้อ 17 (ค)

(2.2) ภายใต้ข้อยกเว้น (ภายใต้ข้อยกเว้นของการเดินทางไปตรวจสอบนี้ หมายถึง 1) การกำหนดค่าใช้จ่ายที่วิเคราะห์ถึงต้นทุนกับผลประโยชน์ (cost-benefit analysis) เช่น ควรจะมีผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากการเดินทางไปตรวจสอบเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เป็นต้น และ 2) การพิจารณาถึงระบบการฉ้อฉล (systematic fraud) โดยทั้งสองกรณีนี้จะต้องนำมาใช้ก่อนการเดินทางไปตรวจสอบ) โดยหากประเทศสมาชิกผู้นำเข้าไม่พอใจต่อผลการตรวจสอบย้อนหลัง อาจจะขอเดินทางไปตรวจสอบในประเทศสมาชิกผู้ส่งออกได้ ซึ่งจะต้องดำเนินการดังนี้

(2.2.1) ก่อนที่ประเทศสมาชิกผู้นำเข้าจะทำการเดินทางไปตรวจสอบ ประเทศสมาชิกผู้นำเข้าจะต้อง

(2.2.1.1) แจ้งความจำเป็นที่ต้องการเดินทางไปตรวจสอบเป็นลายลักษณ์อักษรไปพร้อมกันยัง

(ก) ผู้ส่งออกหรือผู้ผลิตที่เป็นเจ้าของสถานที่ที่จะตรวจสอบ

(ข) หน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าของประเทศสมาชิกที่มีดินแดนอยู่ในบริเวณที่ต้องการตรวจสอบ

(ค) หน่วยงานศุลกากรของประเทศสมาชิกที่มีดินแดนอยู่ในบริเวณที่ต้องการตรวจสอบ

(ง) ผู้นำเข้าสินค้ารายการที่ต้องการ

ตรวจสอบ

(2.2.1.2) การแจ้งความจำนงดังกล่าวข้างต้นจะต้องแสดงรายละเอียดมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งรวมถึง

- (ก) ชื่อของหน่วยงานที่เป็นผู้แจ้ง
- (ข) ชื่อของผู้ส่งออก/ผู้ผลิตที่ต้องการไปตรวจสอบ
- (ค) วันที่คาดว่าจะไปตรวจสอบ
- (ง) รายละเอียดของการตรวจสอบซึ่งรวมถึง

การอ้างอิงถึงรายการสินค้าที่ต้องการตรวจสอบ

(2.2.1.3) ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือของ

ผู้ส่งออกหรือผู้ผลิต

(2.2.2) หากไม่ได้รับหนังสือยินยอมภายใน 30 วันนับจากวันที่ได้รับการแจ้ง ประเทศสมาชิกที่เป็นผู้แจ้งอาจจะปฏิเสธไม่ให้สิทธิพิเศษแก่สินค้าที่ต้องการตรวจสอบได้

(2.2.3) เมื่อหน่วยงานศุลกากรได้รับการแจ้ง ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะสามารถแจ้งขอเลื่อนวันเยี่ยมชมภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับการแจ้ง โดยขอเลื่อนได้ไม่เกิน 60 วันนับจากวันที่เสนอหรือมากกว่านั้นหากอีกฝ่ายตกลง

(2.2.4) ประเทศสมาชิกที่เป็นผู้ตรวจสอบจะต้องจัดเตรียมให้ผู้ส่งออกหรือผู้ผลิตสินค้าที่ต้องการตรวจสอบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า ตัดสินว่าสินค้านั้นมีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดหรือไม่ โดยให้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร

(2.2.4.1) การตัดสินว่าสินค้านั้นได้รับแหล่งกำเนิดหรือไม่ จะมีผลนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากผู้ผลิตหรือผู้ส่งออก และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า สิทธิพิเศษฯ ที่ถูกระงับไป อาจได้กลับคืนโดยขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการตัดสินนั้น

(2.2.4.2) ผู้ส่งออกหรือผู้ผลิตมีเวลาอีก 30 วันนับจากวันที่ส่งคำตัดสิน หากจัดทำข้อคิดเห็นหรือข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับความมีคุณสมบัติของสินค้านั้น หากยังคงพบว่าสินค้านั้นไม่ได้แหล่งกำเนิด คำตัดสินสุดท้ายจะถูกส่งไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าภายใน 30 วันนับจากวันที่ได้รับข้อคิดเห็นหรือข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ส่งออกหรือผู้ผลิต

(2.2.5) กระบวนการตรวจสอบ ซึ่งรวมถึงการเดินทางไปตรวจสอบและการตัดสินว่าสินค้านั้นได้แหล่งกำเนิดหรือไม่ จะดำเนินการให้แล้วเสร็จ กระทั่งแจ้ง

ต่อหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าในระยะเวลาเต็ม 6 เดือน โดยระหว่างรอผลการตรวจสอบให้ปฏิบัติตามกฎข้อ 17 (2.1) (ค) ว่าด้วยเรื่องการระงับสิทธิฯ

(2.3) ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในของตนในการรักษาความลับข้อมูลทางธุรกิจซึ่งรวบรวมได้ระหว่างการตรวจสอบ และจะป้องกันไม่ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลนั้นออกไปได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายในการแข่งขันของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลทางธุรกิจจะเปิดเผยได้เฉพาะแต่หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการบริหารและการบังคับให้เป็นไปตามคำตัดสินในเรื่องแหล่งกำเนิดเท่านั้น

(2.4) แต่ในกรณีที่ตรวจพบที่มีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย (minor discrepancies) เช่น ความแตกต่างในการจำแนกประเภทพิกัดศุลกากรระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ออกกับเจ้าหน้าที่ผู้รับ หรือความแตกต่างระหว่างข้อความที่ระบุในใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้ากับข้อความในเอกสารต่างๆ ที่ยื่นต่อหน่วยงานศุลกากรของประเทศสมาชิกผู้นำเข้าเพื่อผ่านพิธีการนำเข้า กรณีเช่นนี้จะไม่มีผลทำให้ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าฉบับดังกล่าวเสียไป ถ้าหากข้อเท็จจริงสอดคล้องถูกต้องตรงกับสินค้าที่นำเข้า และในกรณีที่ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าได้ระบุสินค้าหลายรายการ หากรายการหนึ่งรายการใดมีปัญหาในการนำเข้า จะไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิพิเศษฯ และการตรวจปล่อยของหน่วยงานศุลกากรในสินค้านำเข้ารายการอื่นในกรณีที่มิใช่ปัญหาอื่นๆ ให้ปฏิบัติตามความในกฎข้อ 17 (2.1) (ค) ว่าด้วยเรื่องการระงับสิทธิฯ ทั้งนี้ตามกฎข้อ 15 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT ซึ่งในกรณีนี้มาจากหลักการทั่วไปในการพิจารณากำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าว่า ต้องพิจารณาแยกแยะระหว่างตัวสินค้ากับตัวเอกสารออกจากกัน ถึงแม้จะสำแดงข้อมูลในเอกสารผิด แต่สินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในประเทศนั้นจริงก็ไม่ทำให้สูญเสียแหล่งกำเนิดและสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่จะได้รับการลดภาษีไป

(3) กระบวนการควบคุมร่วมกัน

(3.1) เพื่อมิให้เกิดการกระทำอันเป็นการฉ้อฉลที่เกี่ยวข้องกับใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อมาควบคุมและป้องกันการกระทำดังกล่าวมิให้เกิดขึ้นร่วมกัน ดังที่กำหนดไว้ในกฎข้อ 22⁷⁸ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ว่า

(ก) เมื่อมีข้อสงสัยว่าได้มีการกระทำอันเป็นการฉ้อฉลที่เกี่ยวข้องกับใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าเกิดขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินการต่อผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำนั้นในประเทศของตน

⁷⁸ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 22 (ดูภาคผนวก ข)

(ข) ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ จะต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายต่อการกระทำอันเป็นการฉ้อฉลที่เกี่ยวเนื่องกับใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

(3.2) หน่วยงานที่ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้านี้มีหน้าที่ในการควบคุมรักษาเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับความถูกต้องสมบูรณ์ของใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าด้วยตามกฎข้อ 16⁷⁹ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA คือ

(ก) หน่วยงานที่ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าจะต้องเก็บรักษา คำขอให้ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี นับจากวันที่ออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า

(ข) ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับความถูกต้องสมบูรณ์ของใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าจะต้องจัดส่งให้แก่ประเทศสมาชิกผู้นำเข้าตามที่ได้รับการร้องขอ

(ค) ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ติดต่อกันระหว่างประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องจะต้องรักษาไว้เป็นความลับและจะนำมาใช้ได้เฉพาะเพื่อจุดประสงค์ในการพิสูจน์ความถูกต้องสมบูรณ์ของใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าเท่านั้น

2.2.5 มาตรการที่เกี่ยวกับการคืนอากร

โดยทั่วไปมาตรการที่เกี่ยวกับการคืนอากร สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(ก) การคืนอากรทั่วไป หมายถึง การคืนเงินอากรสำหรับสินค้าที่ส่งกลับในสภาพเดิมที่นำเข้ามา (Re-export) หรือการคืนเงินอากรอื่นใดที่ไม่ใช่การคืนเงินอากรกรณีนำวัตถุดิบเข้ามาเพื่อผลิตและส่งออก

(ข) การขอคืนอากรการผลิตเพื่อส่งออก หมายถึง การคืนเงินอากรขาเข้าแก่วัตถุดิบที่นำเข้ามาผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุสินค้าส่งออก ซึ่งเป็นมาตรการทางภาษีอากรที่เป็นการสนับสนุนการส่งออกอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการลดต้นทุนสินค้าที่ส่งออกโดยการคืนค่าภาษีอากรสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้ามาและชำระอากรไว้แล้ว เมื่อได้นำไปผลิตสินค้าส่งออกภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงจะมีสิทธิขอคืนเงินอากรได้

แต่ในเขตการค้าเสรีอาเซียน ไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดห้ามคืนอากรไว้ จึงมีผลทำให้ผู้ส่งออกที่ขอใช้สิทธิพิเศษภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนสามารถขอคืนอากรสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้ามาจากประเทศที่มีใช้ประเทศสมาชิกมาผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปแล้วส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนได้ตามหลักการทั่วไปกรณีขอคืนอากรการผลิตเพื่อส่งออก ซึ่งต่างจากเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือและเขตเศรษฐกิจยุโรปได้กำหนดบทบัญญัติห้ามคืนอากรไว้อย่างชัดเจน อันเป็น

⁷⁹ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 16 (ดูภาคผนวก ข)

บทบัญญัติที่ไม่อนุญาตให้คืนอากรสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้าจากประเทศที่มีใช้ประเทศสมาชิกมา เพื่อผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปแล้วส่งออก

2.2.6 องค์กรกำกับดูแล (Supervisory Organization Measure)

องค์กรกำกับดูแลในเขตการค้าเสรีอาเซียน⁸⁰ (ดูแผนภูมิที่ 2.9) ได้แก่

(1) การประชุมระดับหัวหน้ารัฐบาลอาเซียน (ASEAN Heads of Government) หรือการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ซึ่งเป็นกลไกสูงสุดในการกำหนดนโยบายและแนวทางการร่วมมือของอาเซียน ซึ่งจะจัดให้มีการประชุมทุก 1 ปี

(2) การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers:AEM) ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยแต่ละประเทศจะเข้าร่วมประชุมเพื่อหารือและพิจารณาร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภายในอาเซียนและกับประเทศนอกกลุ่ม โดยมีทั้งการประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งจะจัดให้มีการประชุม AEM เป็นประจำทุกปีเพื่อรับทราบรายงานข้อเสนอแนะและกิจกรรมความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนในสาขาต่างๆ

(3) คณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) เป็นองค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการกำกับดูแลและควบคุมการดำเนินการในเขตการค้าเสรี คือ เป็นองค์กรสูงสุดในการดำเนินงานเกี่ยวกับ AFTA ในทุกประเด็น โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำกับดูแล การประสานกับหน่วยงานต่างๆ และทบทวนการดำเนินการตาม CEPT ซึ่งจะจัดให้มีการประชุมตามความจำเป็นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในทางปฏิบัติ AFTA Council จะเป็นผู้กำหนดนโยบายในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับ AFTA และทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ AFTA จะสิ้นสุดที่ AFTA Council

(4) คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจของอาเซียน (Senior Economic Official's Meeting : SEOM) ประกอบด้วย อธิบดี หรือปลัดกระทรวงที่รับผิดชอบงานด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน มีหน้าที่ดูแลความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ และรวบรวมหัวข้อในการค้า อุตสาหกรรม การเงิน และการพาณิชย์ของประเทศสมาชิก สำหรับใน AFTA นั้น CEPT ข้อ 7 (1) ได้กำหนดให้ SEOM จัดให้มีการประชุมกันทุก 3 เดือนเพื่อประสานการดำเนินการตาม CEPT ในแต่ละประเทศ โดย SEOM มีหน้าที่ที่จะต้องเสนอรายงานต่อ AEM โดยตรงและในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับ AFTA นั้นจะผ่าน SEOM ไปสู่ AFTA Council

⁸⁰ นันทพล ศิวทองงาม, “เขตการค้าเสรีอาเซียน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 41-45.

(5) สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) จัดตั้งขึ้นตามข้อตกลงที่ลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting :AMM) เพื่อให้สำนักงานเลขาธิการอาเซียนทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานตามนโยบาย โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ของอาเซียน และเป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน คณะกรรมการ ตลอดจนสถาบันต่างๆ และรัฐบาลของประเทศสมาชิก

(6) คณะกรรมการประสานงานการดำเนินการภายใต้ความตกลง CEPT (Coordinating Committee on the Implementation of the CEPT Scheme for AFTA :CCCA) เป็นการประชุมในระดับเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นการประชุมด้านเทคนิคทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ AFTA ภายใต้ความตกลง CEPT และในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมจะต้องหาข้อสรุปให้ได้ และเมื่อ CCCA มีมติในเรื่องใดก็ให้เสนอรายงานไปยัง SEOM ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งจะนำรายงานเสนอต่อ AFTA Council เพื่อพิจารณาเห็นชอบเป็นลำดับขั้นตอนต่อไป

(7) คณะทำงานชั่วคราวกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Task Force on the CEPT- AFTA Rules of Origin :TF-ROO) จัดตั้งขึ้นโดย AFTA Council ซึ่ง TF-ROO มีหน้าที่แก้ไขปัญหาในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า และเสนอแนวทางใหม่และแนวทางแก้ไขต่างๆ โดยเสนอต่อ CCCA พิจารณาและเสนอต่อ SEOM พิจารณาและเสนอให้ AFTA Council พิจารณาเห็นชอบเป็นลำดับขั้นตอนต่อไป

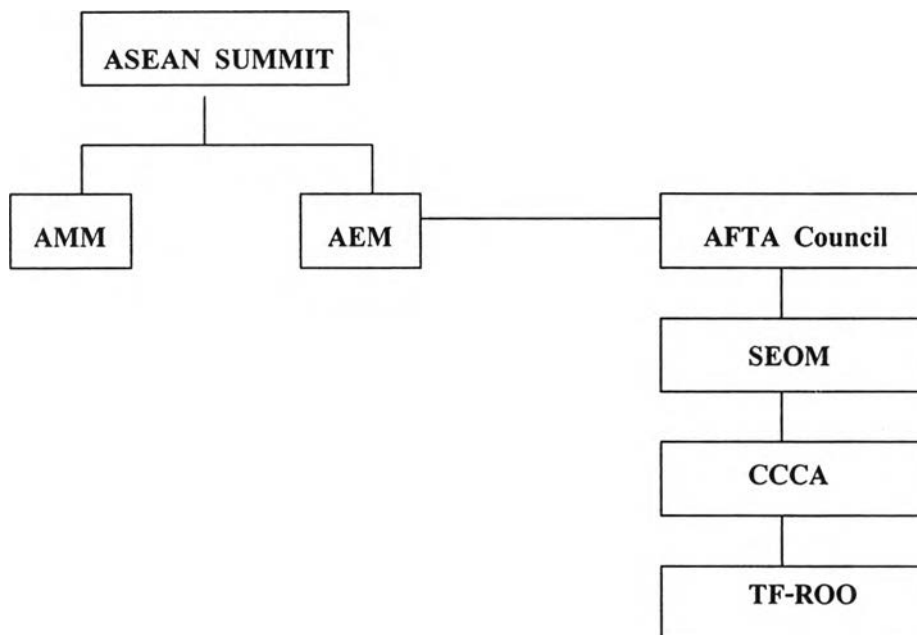
โดยในกฎข้อ 7 ของกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ยังได้กำหนด ว่า สินค้าที่จะมีสิทธิขอรับสิทธิพิเศษจะต้องมีใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่ออกให้โดยหน่วยงานราชการที่ได้รับมอบหมายจากประเทศสมาชิก ผู้ส่งออก และได้แจ้งให้ประเทศสมาชิกอื่นทราบ ตามที่จะได้กำหนดไว้ในระเบียบการออกใบรับรองแหล่งกำเนิด ที่จะได้จัดทำขึ้นและให้ความเห็นชอบโดยที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจของอาเซียน (SEOM)⁸¹ ดังนั้น องค์กรกำกับดูแลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าใน AFTA ก็คือคณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจของอาเซียน (SEOM) และในกฎข้อ 23 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ยังได้กำหนดหน้าที่ให้ SEOM เป็นผู้วินิจฉัยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งประเทศสมาชิกคู่พิพาทส่งเรื่องมาให้วินิจฉัยด้วย

---

⁸¹ Rules of Origin for the CEPT Rule 7 “A claim that products shall be accepted as eligible for preferential concession shall be supported by a Certificate of Origin issued by a government authority designated by the exporting Member State and notified to the other Member State in accordance with the Certification Procedures to be developed and approved by the Senior Economic Officials Meeting (SEOM)”

แผนภูมิที่ 2.9 องค์กรกำกับดูแลในเขตการค้าเสรีอาเซียน

2.2.7 มาตรการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Cooperation and Mutual Assistance Measure)

มาตรการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปรากฏตามกฎข้อ 2⁸² ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ว่า ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ให้ความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งมี 3 ประการ คือ

(ก) ประเทศสมาชิกจะแจ้งให้ประเทศสมาชิกอื่นทุกประเทศทราบถึงชื่อและที่อยู่ของหน่วยราชการที่มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า และตัวอย่างลายมือชื่อ รวมทั้งตราประทับที่ใช้โดยหน่วยราชการดังกล่าว

(ข) ข้อมูลและตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น จะต้องจัดส่งให้ประเทศสมาชิกอื่นทุกประเทศ โดยสำเนาให้แก่สำนักเลขาธิการอาเซียน การเปลี่ยนแปลงชื่อ ที่อยู่ หรือตราประทับ จะต้องแจ้งให้ทราบในทันทีในทำนองเดียวกันกับข้างต้น

(ค) ตัวอย่างลายมือชื่อและตราประทับที่ใช้โดยหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดของประเทศสมาชิก ซึ่งเก็บรวบรวมโดยสำนักงานเลขาธิการอาเซียน จะต้องปรับปรุงให้ทันสมัยทุกปี ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าใดที่ออกโดยเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้อยู่ในบัญชีข้างต้นจะไม่ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกผู้รับรองหนังสือแหล่งกำเนิดนั้น กล่าวคือ

⁸² Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 2 (ดูภาคผนวก ข)

ในพิจารณาตรวจสอบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าว่าถูกต้องแท้จริงหรือไม่ เรื่องลายมือชื่อและตราประทับ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากหากใบรับรองแหล่งกำเนิดไม่มีลายมือชื่อหรือตราประทับ หรือลายมือชื่อหรือตราประทับไม่เหมือนกับตัวอย่างลายมือชื่อและตราประทับที่ประเทศสมาชิกแจ้งแล้ว ก็จะถูกตัดสิทธิไม่ให้ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเลขทันที

2.2.8 มาตรการการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Measure)

มาตรการการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าได้กำหนดไว้ในกฎข้อ 23⁸³ ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ว่า

(1) ในกรณีเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้า การจำแนกประเภทของสินค้าหรือเรื่องอื่นๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศสมาชิกผู้นำเข้าและส่งออกจะต้องปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อพิพาทและต้องแจ้งผลของการแก้ไขข้อพิพาทให้ประเทศสมาชิกอื่นทราบด้วย

(2) ในกรณีที่ประเทศคู่กรณีไม่สามารถตกลงแก้ไขปัญหาข้อพิพาทได้ ให้เสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจของอาเซียน (SEOM) เป็นผู้วินิจฉัย

(3) พิธีสารว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท (Protocol on Dispute Settlement Mechanism : DSM) ภายใต้อาเซียน จะเกี่ยวกับข้อพิพาทใดๆ ที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจที่แตกต่างกันระหว่างประเทศสมาชิกในด้านการตีความและการปฏิบัติเกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันของอาเซียนและในขั้นตอนการปฏิบัติกร โดยสาระสำคัญของพิธีสารว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาทภายใต้อาเซียน ปรากฏในกฎข้อ 8 ของความตกลง CEPT ซึ่งกำหนดว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศสมาชิกสามารถระงับได้โดยการปรึกษาหารือ (Consultation) ด้วยความสัมพันธ์ฉันท์มิตร หากไม่บรรลุผลให้เสนอข้อพิพาทต่อคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) ซึ่งคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียนสามารถเสนอขอแนวทางในการระงับข้อพิพาทจากรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ได้ และหากมีความจำเป็นก็สามารถเสนอข้อพิพาทที่เกิดขึ้นไปยังรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ โดยในพิธีสารว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท ได้กำหนดวิธีการ ขั้นตอน พร้อมทั้งรายละเอียดในการหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบและมีกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้ประเทศสมาชิกมั่นใจได้ว่าข้อพิพาทที่เกิดขึ้นสามารถระงับลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁸⁴ อีกทั้ง

⁸³ Operation Certification Procedures for the CEPT Rules of Origin Rule 23 (ดูภาคผนวก ข)

⁸⁴ นิ่มนวล ผิวทองงาม , “เขตการค้าเสรีอาเซียน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542) หน้า 49-50.

กระบวนการระงับข้อพิพาทตามพิธีสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเศรษฐกิจในอาเซียนที่รวดเร็วเป็นระบบ เสมอภาค และโปร่งใส อย่างไรก็ตาม หลังจากใช้กลไกของอาเซียนแล้ว ไม่ตัดสิทธิประเทศสมาชิกที่จะขอใช้กลไกการระงับข้อพิพาทในเวทีอื่นได้ เช่น กระบวนการระงับข้อพิพาทในองค์การการค้าโลก (WTO) เป็นต้น ซึ่งต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 9 ณ เมืองบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 7-8 ตุลาคม 2546 ซึ่งมีมติให้พัฒนาองค์การของอาเซียน รวมทั้งพัฒนากลไกการระงับข้อพิพาทของอาเซียน ซึ่งรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในพิธีสารอาเซียนว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท (ASEAN Protocol on Enhanced Dispute Settlement Mechanism :EDSM) เพื่อใช้แทนพิธีสารฉบับเดิมในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2547 ณ กรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการควบคุมความประพฤติของสมาชิกให้เป็นไปตามความตกลงหรือพันธกรณีที่ให้ไว้ และเป็นแนวทางไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community:AEC) ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสาระสำคัญที่เพิ่มเติมได้ คือ การกำหนดบทบัญญัติในเรื่องการชดเชยความเสียหายและการตอบโต้ทางการค้า รวมทั้งกำหนดระยะเวลาของการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน โดยกลไกการระงับข้อพิพาทใหม่ของอาเซียนได้ใช้กลไกการระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลก (WTO) เป็นต้นแบบในการปรับปรุง ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ทำให้กลไกการระงับข้อพิพาทของอาเซียนเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นระบบอิงอำนาจ (power-based system) มาเป็นระบบอิงกฎ (rules-based system) เช่นเดียวกับกลไกการระงับข้อพิพาทของ WTO ทำให้คำตัดสินมีความแน่นอน โปร่งใส และสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ประเทศสมาชิกทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน⁸⁵

2.2.9 มาตรการทบทวนกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Review Rules of Origin Measure)

มาตรการทบทวนกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นไปตามกฎข้อ 8⁸⁶ ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA กำหนดว่า กฎเหล่านี้อาจมีการทบทวนตามความจำเป็นเมื่อมีการร้องขอจากประเทศสมาชิก และเปิดให้มีการแก้ไขปรับปรุงตามที่จะได้มีการ

⁸⁵ “เรื่องคิดเชี้ยวให้ AFTA : กลไกการระงับข้อพิพาทใหม่ของอาเซียน”, *World Trade Journal*, 3 (คค.-ธค. 2547) : 29-30.

⁸⁶ Rule of origin for CEPT article 8 Review “These rules may be reviewed as and when necessary upon request of a Member State and may be open to such modifications as may be agreed upon by the Council of Ministers.”

ตกลงกันโดยคณะมนตรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน ซึ่งก็หมายความว่า หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดในกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของเขตการค้าเสรีอาเซียนกรณีมีความจำเป็นก็สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ต่อเมื่อ

- (1) ได้รับการร้องขอจากประเทศสมาชิกอาเซียน และ
- (2) การแก้ไขปรับปรุงได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีของเขตการค้า

เสรีอาเซียน (Council of Ministers)

2.3 กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่เกี่ยวกับสินค้าอุตสาหกรรมเฉพาะรายสาขาที่มีผลกระทบหากใช้เกณฑ์การคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียน

2.3.1 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

2.3.1.1 ความสำคัญของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

นิยามของคำว่า “อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า” (Iron and Steel Basic Industries) ในการศึกษานี้ หมายถึง อุตสาหกรรมที่ประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการถลุง หลอม ริด คึง หรือผลิตเหล็กหรือเหล็กกล้าในขั้นต้น ขั้นกลางและขั้นปลาย กล่าวคือ สินค้าเหล็กและเหล็กกล้าตามพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมนไนซ์ ตอนสินค้า (chapter) ที่ 72-73^{*}

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญในแง่วัตถุดิบพื้นฐานสำหรับการผลิตสินค้าโลหะในอุตสาหกรรมต่างๆ โดยผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้าที่ผลิตได้ในประเทศจะเป็นผลิตภัณฑ์ในขั้นกลางและขั้นปลาย ที่ถูกบริโภคในประเทศเป็นหลัก เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตในอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ ของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น และเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญในทางการค้าระหว่างประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าสูงและในขณะเดียวกันก็มีมูลค่าการนำเข้าอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าสูงเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงถือได้ว่าอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญของประเทศ

---

* สินค้าเหล็กและเหล็กกล้าตามพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมนไนซ์ ตอนสินค้าที่ 72 คือ เหล็กและเหล็กกล้า ส่วนตอนสินค้าที่ 73 คือ ของทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า

2.3.1.2 กระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า นับเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องของประเทศ ตามที่กล่าวข้างต้น ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้ามีมากมายหลายชนิด ซึ่งสามารถแยกตามขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตได้ ดังต่อไปนี้⁸⁷

(1) การผลิตเหล็กขั้นต้นหรือการถลุงเหล็ก

ในการผลิตเหล็กแบบครบวงจรจะเริ่มต้นจากการผลิตเหล็กขั้นต้น โดยนำสินแร่เหล็ก (Iron Ore) มาผ่านกระบวนการถลุง ซึ่งมีกรรมวิธีการถลุง 2 วิธี คือ 1) วิธี Blast Furnace และ 2) วิธี Direct Reduced เหล็กที่ได้จากถลุงเรียกว่า เหล็กถลุง (Pig Iron) และเหล็กพูน (Sponge Iron) ซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบพื้นฐานในการผลิตเหล็กทุกชนิด

(2) การผลิตเหล็กขั้นกลางหรือที่เรียกว่าผลิตภัณฑ์ขั้นต้น

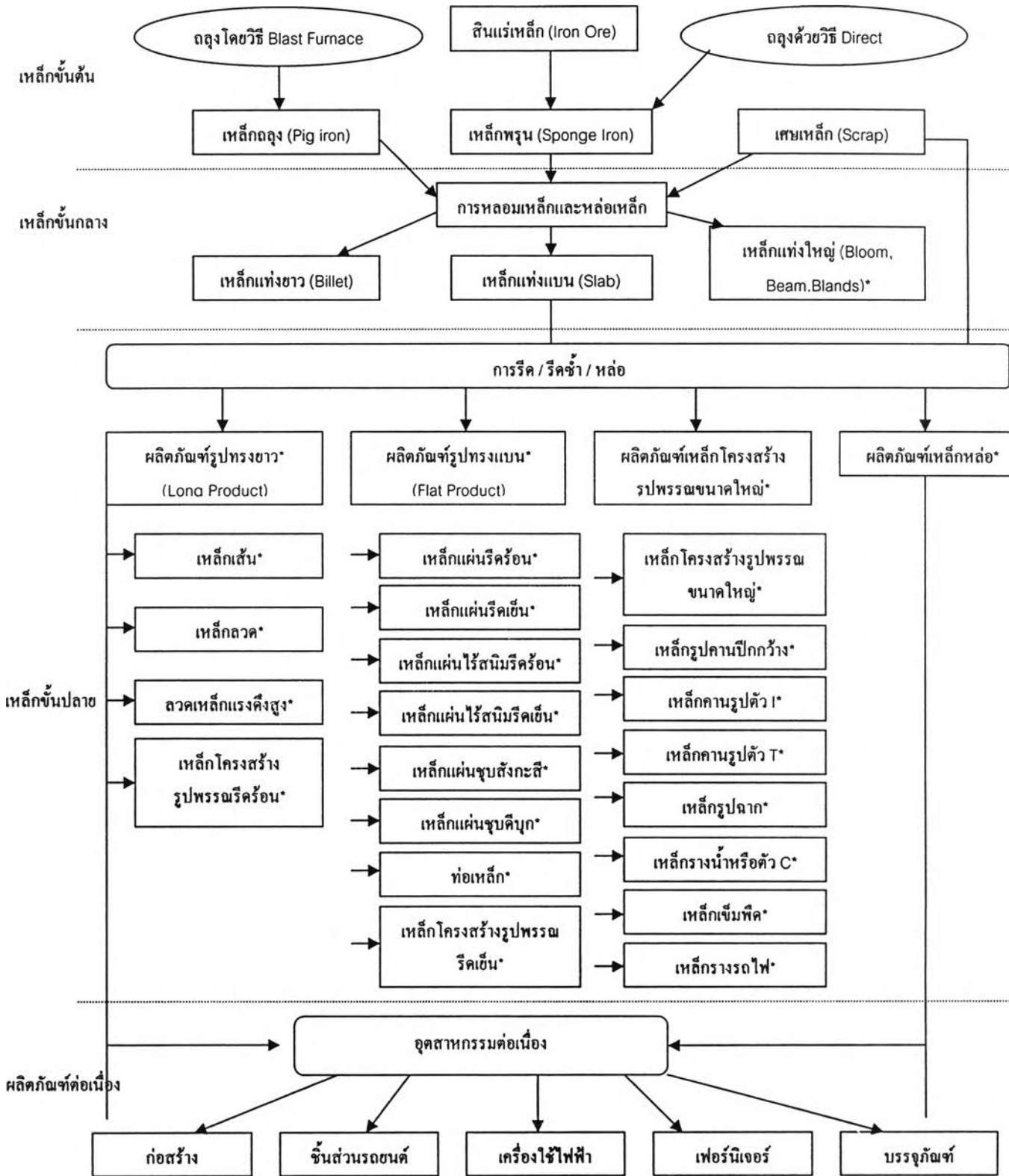
การผลิตเหล็กขั้นกลางจะนำเอาเหล็กพูนเข้าเตาหลอมเพื่อให้ได้นำเหล็กและทำการปรับปรุงเหล็กให้ได้คุณภาพตามที่ต้องการ จากนั้นจึงผ่านกระบวนการหล่อเหล็กให้เป็นแท่งซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามการนำไปใช้งาน ซึ่งได้แก่ เหล็กแท่งกลม (Billet) เหล็กแท่งแบน (Slab) เหล็กแท่งใหญ่ (Bloom, Beam, Blanks)

(3) การผลิตเหล็กขั้นปลายหรือที่เรียกว่าผลิตภัณฑ์ขั้นกลางหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

การผลิตเหล็กขั้นปลายจะนำเอาเหล็กในกระบวนการผลิตเหล็กขั้นกลางผ่านกระบวนการรีด รีดซ้ำหรือหล่อเป็นผลิตภัณฑ์เหล็กขั้นปลายหรือเหล็กสำเร็จรูปต่อไป โดยเหล็กแท่งกลมจะนำไปรีดหรือรีดซ้ำเป็นผลิตภัณฑ์รูปทรงยาว เช่น เหล็กเส้น เหล็กหลอด และหลอดเหล็กแรงดึงสูง เป็นต้น ส่วนเหล็กแท่งแบนจะนำไปรีดเป็นผลิตภัณฑ์รูปทรงแบน ได้แก่ เหล็กแผ่นรีดร้อน และรีดเย็น หรือนำไปชุบคิกหรือสังกะสี ซึ่งจะได้เหล็กชุบคิกหรือสังกะสีต่อไป สำหรับเหล็กแท่งใหญ่จะนำมารีดเป็นเหล็กโครงสร้างรูปพรรณ ส่วนผลิตภัณฑ์เหล็กหล่อจะผลิตจากเศษเหล็กเป็นส่วนใหญ่ โดยการนำเศษเหล็กมาหล่อขึ้นรูป ผลิตภัณฑ์ที่ได้ทั้งหมดจะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ บรรจุภัณฑ์ และอุตสาหกรรมก่อสร้าง เป็นต้น (โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเหล็ก แผนภูมิที่ 2.10)

⁸⁷ อัญชญา วิชาธรรมชัย, "ศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าของไทยในอาเซียนและตลาดโลก," (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

แผนภูมิที่ 2.10 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเหล็ก

หมายเหตุ : *คือ ผลิตภัณฑ์เหล็กที่มีการผลิตในประเทศไทย

ที่มา : ศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์

2.3.1.3 การลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้าเหล็กและเหล็กกล้า

จากการที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันทางการค้าทั้งกับองค์การการค้าโลกและข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ทำให้อัตราภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล็กมีแนวโน้มลดต่ำลงเรื่อยๆ การปรับโครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าเหล็กครั้งล่าสุดมีขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2541 (ดูภาคผนวก ฉ)

แต่ภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีอาเซียน ประเทศผู้ผลิตสินค้าเหล็กและเหล็กกล้ารายใหญ่ คือ ประเทศไทย อินโดนีเซียและมาเลเซีย ซึ่งต่างมีข้อผูกพันตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนที่จะต้องลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าเหล็กให้เหลือไม่เกินร้อยละ 5 ภายในปี พ.ศ. 2546⁸⁸ (ดูภาคผนวก ฉ)

2.3.1.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า เป็นไปตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าไว้ 2 เกณฑ์ คือ

(1) เกณฑ์สินค้าที่ผลิตหรือได้มาจากวัตถุดิบภายในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด

เกณฑ์สินค้าที่ผลิตหรือได้มาจากวัตถุดิบภายในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด (Wholly Produced or Obtained) หมายถึง สินค้าที่มีการผลิต หรือเป็นสินค้าที่ได้มาจากประเทศสมาชิกในอาเซียน ซึ่งรวมถึงสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอาเซียน และได้ส่งไปยังอาณาเขตของประเทศสมาชิกอื่นๆ โดยไม่ผ่านกระบวนการผลิตใดๆ จากประเทศสมาชิกอื่น หรือประเทศอื่นที่มีใช่ประเทศสมาชิก โดยปรากฏในกฎข้อ 2 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA

---

⁸⁸ รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรม ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ เล่มที่ 4 การศึกษารายอุตสาหกรรม เสนอต่อ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม โดยศูนย์ศึกษาเอเปค มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พฤษภาคม 2546. หน้า 7-68

(2) เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม

สินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดจากประเทศสมาชิกอาเซียน ถ้าหากสินค้านั้นมีส่วนของวัตถุดิบที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศสมาชิกอย่างน้อยร้อยละ 40 หรือสินค้าที่ผ่านการแปรสภาพและขั้นตอนการผลิต อันเป็นผลให้มูลค่ารวมของวัตถุดิบ ชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศนอกภาคีอาเซียน หรือจากแหล่งกำเนิดที่ไม่ปรากฏแน่ชัดที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้านั้นจะต้องไม่เกินร้อยละ 60 ของราคา FOB ของสินค้านั้น และการแปรสภาพการผลิตสินค้านั้นสุดท้ายต้องกระทำในอาณาเขตของประเทศสมาชิกผู้ส่งออก ซึ่งปรากฏในกฎข้อ 3 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA

แต่จากผลการประชุมของคณะทำงานชั่วคราวกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียน ครั้งที่ 10 วันที่ 11-17 ตุลาคม 2547 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ที่ประชุมฯ ได้เสนอให้ประเทศสมาชิกทุกประเทศว่าจะยอมรับเงื่อนไขการได้แหล่งกำเนิดสินค้าของเหล็กและเหล็กกล้าโดยให้อยู่บนพื้นฐานหลักการแปรสภาพที่เพียงพอ (substantial transformation principle) ดังนี้คือ

- “สองขั้นตอนในหนึ่งประเทศ” (2 steps 1 country) หมายถึงกระบวนการแปรสภาพที่เพียงพอซึ่งต่อเนื่องกัน 2 กระบวนการโดยกระทำใน 1 ประเทศ ตามที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้แหล่งกำเนิดสินค้าและอ้างสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในอัตราของอาเซียน

- “สองขั้นตอนในสองประเทศ” (2 steps 2 countries) หมายถึงกระบวนการแปรสภาพที่เพียงพอซึ่งต่อเนื่องกัน 2 กระบวนการโดยกระทำใน 2 ประเทศ ตามที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้แหล่งกำเนิดสินค้าและอ้างสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในอัตราของอาเซียน

- “หนึ่งขั้นตอนในหนึ่งประเทศ” (1 step 1 country) หมายถึงกระบวนการแปรสภาพที่เพียงพอ 1 กระบวนการโดยกระทำใน 1 ประเทศ ตามที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้แหล่งกำเนิดสินค้าและอ้างสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในอัตราของอาเซียน

โดยหลักการพื้นฐานแล้วกระบวนการผลิตเหล็กและเหล็กกล้าสามารถจำแนกประเภทพิภพศุลกากรในแต่ละขั้นตอนได้โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญจาก input ไปยัง output และสุดท้ายไปยังสินค้าสำเร็จรูป แต่อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกยังไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะยอมรับเงื่อนไขการได้แหล่งกำเนิดสินค้าของเหล็กและเหล็กกล้าในเงื่อนไขใด

และต่อมาจากผลการประชุมของคณะทำงานชั่วคราวกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียน ครั้งที่ 11 วันที่ 1-2 กุมภาพันธ์ 2548 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย มีผลความคืบหน้าเกี่ยวกับเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้าเหล็กและเหล็กกล้า คือ ตัวแทนภาคเอกชนจากอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าของประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซียและไทย ได้ยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับ เกณฑ์การแปรสภาพที่เพียงพอสำหรับเหล็กและเหล็กกล้า

(Revised proposal on ST Rules for Iron and Steel) ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์การกำหนด แหล่งกำเนิดสินค้าและขั้นตอนการผลิตของเหล็กและเหล็กกล้า (พิกัดศุลกากร HS 72-73) ต่อที่ประชุมฯ (รายละเอียดคุณภาพผวนก ข) ซึ่งที่ประชุมฯ ได้ร้องขอให้ประเทศสมาชิกทั้งหมด ปรึกษาหารือกันถึงข้อเสนอดังกล่าวและได้เห็นชอบที่จะยื่นข้อเสนอดังกล่าวต่อเลขาธิการอาเซียน เพื่อเผยแพร่หรือเวียนให้ทราบทั่วกันในวันที่ 31 มีนาคม 2548

2.3.1.5 ปัญหาในการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดยใช้เกณฑ์การคำนวณสัดส่วนการใช้ วัตถุดิบภายในอาเซียน

เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าของประเทศไทย เป็น อุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบนำเข้าสูง ซึ่งทำให้อาจมีปัญหาในการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดย วิธีการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญา (LC) ที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการ กำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนในปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ดังนี้

(1) พิจารณาจากสัดส่วนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในโครงสร้าง

ต้นทุนการผลิตเหล็ก

เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าไทยไม่มีแหล่งแร่เหล็กอัน เป็นวัตถุดิบชั้นปฐมเป็นวัตถุดิบภายในประเทศ และไม่มีอุตสาหกรรมขั้นต้นที่ครบวงจรในการ ผลิตผลิตภัณฑ์ขั้นต้น ทำให้ต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ขั้นต้นเพื่อทำการผลิต ส่วน วัตถุดิบภายในประเทศที่มีอยู่พอสมควร ก็คือ เศษเหล็ก ซึ่งมีปริมาณความต้องการใช้ปีละ ประมาณกว่า 2 ล้านตัน⁸⁹ (ตารางที่ 2.11)

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-2.

ตารางที่ 2.11 โครงสร้างต้นทุนการผลิตสินค้าเหล็ก

ปัจจัยการผลิต/ต้นทุน	เหล็กเส้น	เหล็กหลอด	เหล็กแผ่นรีดร้อน	เหล็กแผ่นรีดเย็น
วัตถุดิบ	70.6	64.8	53.3	82.1
วัตถุดิบในประเทศ	36.0	33.3	7.8	3.4
วัตถุดิบนำเข้า	34.6	31.6	45.5	78.7
พลังงาน	12.9	15.8	25.9	7.6
แรงงาน	8.8	6.0	0.5	0.3
ค่าเสื่อม	2.8	7.1	7.5	5.0
อื่นๆ	4.9	6.3	12.8	5.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: (1) เหล็กเส้นและเหล็กหลอดจาก สุชาติ มิคาระเศรษฐ์ (2541) ผลกระทบของระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวต่ออุตสาหกรรมไทย กรณีศึกษา อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กหลอด ปรินญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

(2) เหล็กแผ่นรีดร้อนและเหล็กแผ่นรีดเย็นจาก สลิลลา จันทร์ขจร (2541) ต้นทุนการใช้ทรัพยากรในประเทศในอุตสาหกรรมเหล็กของไทย เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จากโครงสร้างต้นทุนการผลิตเหล็กในประเทศไทยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงที่สุดในการผลิตเหล็กและเหล็กกล้า คือ ต้นทุนวัตถุดิบ โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50-80 ของต้นทุนทั้งหมดซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

(2) พิจารณาจากแหล่งที่มาของวัตถุดิบ

ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบขั้นปฐม เหล็กขั้นต้น และเหล็กขั้นกลางหรือเหล็กสำเร็จรูป ยังจำเป็นต้องพึ่งพานำเข้าจากต่างประเทศซึ่งล้วนแต่เป็นประเทศนอกภาคีอาเซียน โดยวัตถุดิบขั้นปฐม แหล่งนำเข้าที่สำคัญของไทยได้แก่ ประเทศจีน ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา รัสเซีย สำหรับการนำเข้าเหล็กขั้นต้น แหล่งนำเข้าที่สำคัญของไทยได้แก่ ประเทศรัสเซีย จีน บราซิล โปแลนด์ ตุรกีและยูเครน และสำหรับการนำเข้าเหล็กขั้นกลางหรือเหล็กสำเร็จรูป แหล่งนำเข้าที่สำคัญของไทยได้แก่ ประเทศจีน ญี่ปุ่น รัสเซีย เกาหลีใต้ บราซิล โปแลนด์ เยอรมนี สเปน ยูเครนและอาเจนตินาร์ (ตารางที่ 2.12)

ตารางที่ 2.12 แหล่งการนำเข้าสินค้าเหล็กและเหล็กกล้า

ประเภทสินค้า	ประเทศที่นำเข้า
การนำเข้าวัตถุดิบขั้นปฐม - pig iron - scrap	- จีน ออสเตรเลีย - สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน
การนำเข้าเหล็กขั้นต้น - billet - slab	- รัสเซีย จีน บราซิล โปแลนด์ ตุรกีและยูเครน - รัสเซีย จีน บราซิล
การนำเข้าเหล็กขั้นกลางหรือเหล็กสำเร็จรูป - bar - wire rod - wire rod (high carbon) - structural steel - hot rolled steel - cold rolled steel - pipe - coated	- จีน ญี่ปุ่น รัสเซีย เกาหลีใต้ - บราซิล โปแลนด์ รัสเซีย - เยอรมนี สเปน ญี่ปุ่น - จีน โปแลนด์ รัสเซีย - บราซิล รัสเซีย ยูเครน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ - ญี่ปุ่น รัสเซีย เกาหลีใต้ อาเจนตินาร์ - ญี่ปุ่น เยอรมัน - ญี่ปุ่น เกาหลีใต้

ที่มา : เอกสารประกอบการประชุมวางแผนกลยุทธ์เพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมรายสาขา อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า วันที่ 7 มีนาคม 2541 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างต้นทุนการผลิตเหล็กหรือสัดส่วนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงที่สุดในการผลิตเหล็กและเหล็กกล้า คือ ต้นทุนวัตถุดิบ โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50-80 ของต้นทุนทั้งหมดซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งล้วนแต่เป็นประเทศนอกภาคอาเซียน เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าไทยไม่มีแหล่งแร่เหล็กอันเป็นวัตถุดิบขั้นปฐมเป็นวัตถุดิบภายในประเทศ และไม่มีอุตสาหกรรมขั้นต้นที่ครบวงจรในการผลิตผลิตภัณฑ์ขั้นต้น ทำให้ต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ขั้นต้นเพื่อทำการผลิต จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ รวมถึงพิจารณาจากกระบวนการผลิตแต่ละขั้นตอนที่สำคัญต่อการพิจารณาแหล่งกำเนิดดังกล่าวแล้ว เนื่องจากโดยหลักการพื้นฐานแล้วกระบวนการผลิตเหล็กและเหล็กกล้าสามารถจำแนกประเภทพิภพอุตสาหกรรมในแต่ละขั้นตอนได้โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญจาก input ไปยัง output และสุดท้ายไปยังสินค้าสำเร็จรูป จึงเห็นได้ว่า หากเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้ายังใช้เกณฑ์กำหนดสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนหรือในประเทศภาคีคู่สัญญา

(ASEAN / Local content 40%) อยู่ จะทำให้สินค้าอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าไม่ได้แหล่งกำเนิดในเขตการค้าเสรีอาเซียน อันส่งผลให้ไม่ได้รับประโยชน์หรือสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในการลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน ทั้งนี้เพราะต้นทุนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 เป็นวัตถุดิบนำเข้ามาจากประเทศนอกภาคีอาเซียนแทบทั้งสิ้น

2.3.2 อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

นิยามคำว่า “อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ” ในการศึกษา^{*} หมายถึง

- อุตสาหกรรมเจียรไนพลอย
- อุตสาหกรรมเจียรไนเพชร
- อุตสาหกรรมเครื่องประดับ

กล่าวคือ สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับตามพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมนไนซ์ ดอนสินค้า (chapter) ที่ 71^{*}

2.3.2.1 ความสำคัญของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับมีความสำคัญ ดังนี้

(1) เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยได้เป็นจำนวนมาก

(2) เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานจำนวนมาก เนื่องจากการผลิตในอุตสาหกรรมนี้ต้องใช้ฝีมือ ทักษะ ความชำนาญ และความปราณีตละเอียดอ่อนของมนุษย์ ซึ่งเครื่องจักรไม่สามารถทดแทนได้

(3) เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (Value Added) สูง โดยเฉพาะการผลิตเครื่องประดับ การเจียรไนพลอย และการหุงหรือเผาพลอย (ซึ่งเป็นการเพิ่มพิเศษของผู้ประกอบการและผู้ชำนาญการของไทย) และมูลค่าเพิ่มจากการปรับปรุงคุณภาพการเจียรไน โดยประเทศไทยยังเป็นฐานการผลิตเพชรที่ไม่ใหญ่ แต่เป็นการเจียรไนพลอยที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

(4) เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ หลายประเภท ทั้งที่เกิดต่ออุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ เช่น ในการทำอุตสาหกรรมเจียรไนอัญมณี ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต้นน้ำ คือ อุตสาหกรรมเครื่องจักร เครื่องมือขนาดเล็กที่ไทยสามารถสร้างเทคโนโลยีได้เอง ธุรกิจการนำเข้าอัญมณีจากต่างประเทศเพื่อนำมาเจียรไน

---

^{*} สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับตามพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมนไนซ์ อยู่ในดอนสินค้าที่ 71 คือ ไข่มุกธรรมชาติหรือไข่มุกเลี้ยง รัตนชาติหรือกึ่งรัตนชาติ

ภายในประเทศ และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมปลายน้ำ คือ อุตสาหกรรมการทำเครื่องประดับและ
ธุรกิจส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น และต่ออุตสาหกรรมอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจ เช่น
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับแฟชั่น เป็นต้น

2.3.2.2 กระบวนการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับ

กระบวนการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับนั้น จะประกอบด้วย
กระบวนการหรือขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน⁹⁰ ดังนี้ (แผนภูมิที่ 2.13 ถึง 2.14)

(1) การขุดหาอัญมณี

กรรมวิธีในการขุดหาพลอย มี 2 ลักษณะ คือ

(1.1) การขุดบ่อพลอย เป็นกรรมวิธีที่ใช้กันตั้งแต่โบราณ ซึ่งใช้
แรงงานเป็นหลักและเครื่องมือง่ายๆ เช่น จอบ เสียม ตะกร้า เป็นต้น การขุดหาพลอยจะอยู่ระหว่าง
20-30 ฟุต ดินที่ขุดขึ้นมาจะถูกนำไปร่อนหาพลอยในแม่น้ำลำธาร หรือภาชนะที่มีน้ำเตรียมไว้

(1.2) การทำเหมืองพลอย เป็นการนำเครื่องจักรมาใช้แทน
แรงงาน การขุดหาพลอยจะลึกลงไประหว่าง 15-20 เมตร การขุดหาพลอยด้วยวิธีการเช่นนี้จะต้อง
ใช้เงินทุนในขั้นต้นไม่ต่ำกว่า 30 ล้านบาท

(2) การเจียรระไนและการขัดเงา

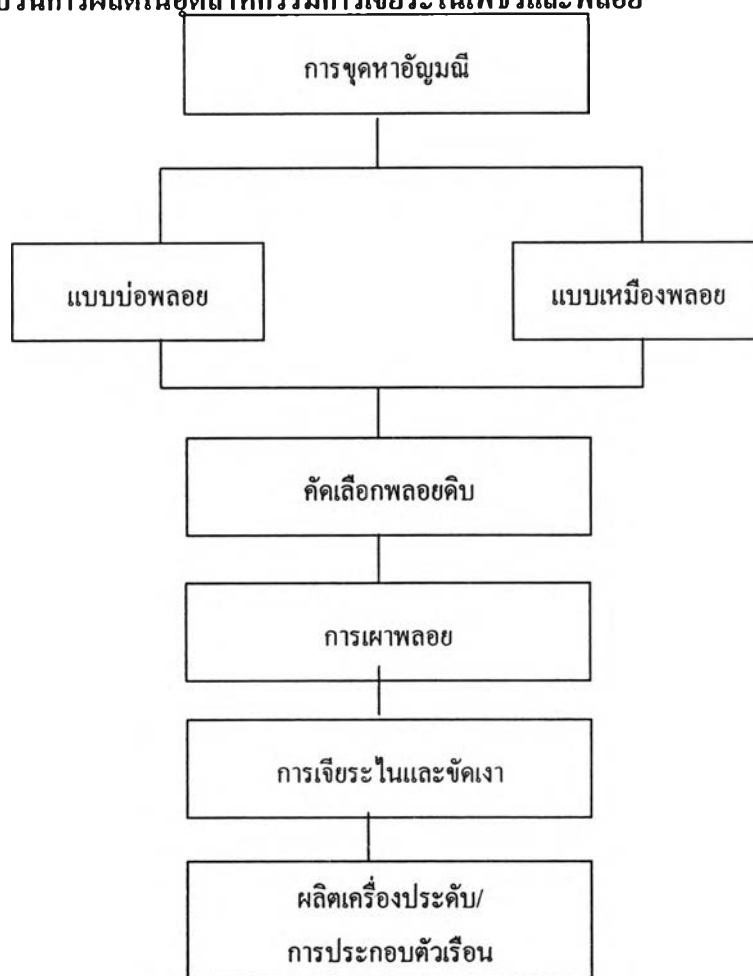
การเจียรระไน หมายถึง การนำพลอยมาทำการขัด ดบแต่งเพื่อจัด
เหลี่ยมและมุมให้ดี สามารถรับแสงและสะท้อนแสงได้มากที่สุด การเจียรระไนจะต้องทำตามหลัก
วิชาการ เพื่อให้ได้ดัชนีหักเหของแสง และกระจายแสงออกสูง การเจียรระไนจะต้องให้พอกับแกน
ซึ่งเมื่อมองดูแล้วแกนของผืนก็จะอยู่ตรงกับนัยตาพอดี และเห็นเป็นช่องทะลุออกไป

(3) การทำเครื่องประดับ

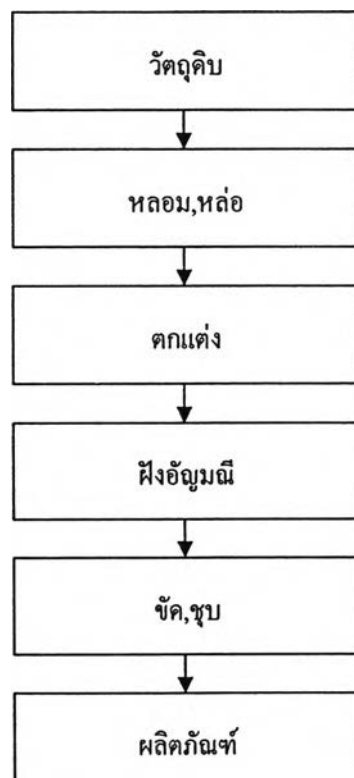
การทำเครื่องประดับแท้ เป็นการนำอัญมณีมาประกอบเข้ากับ
ตัวเรือนซึ่งมักทำด้วยโลหะมีค่า (Precious Metal) ได้แก่ ทอง เงิน และทองคำขาว หรือเป็นการทำ
ให้โลหะมีค่าแต่ละอย่างมีรูปแบบตามต้องการ โดยไม่มีอัญมณีเป็นส่วนประกอบก็ได้ อุตสาหกรรม
ทำเครื่องประดับแท้ในประเทศไทยจะใช้วัตถุดิบอัญมณีในประเทศประมาณร้อยละ 10-20 ส่วนที่
เหลือเป็นอัญมณีนำเข้า สำหรับวัตถุดิบโลหะมีค่าที่ใช้ทำตัวเรือนต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งหมด

⁹⁰ สุพิศา วะสินรัตน์ , "การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพทางส่งออกของอุตสาหกรรมอัญมณีและ
เครื่องประดับของไทย." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539)

แผนภูมิที่ 2.13 กระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมการเจียรไนเพชรและพลอย

แผนภูมิที่ 2.14 กระบวนการผลิตเครื่องประดับ

ที่มา : วิจารณ์ สำนวนานิช , การศึกษาความสามารถในการส่งออกของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทย งานวิจัย เศรษฐศาสตร์มหัพัต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2545.

2.3.2.3 การลดอัตราภาษีศุลกากรอัญมณีและเครื่องประดับ

สำหรับ โครงสร้างภาษีนำเข้าของสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับ สำหรับประเทศไทยไม่มีการเรียกเก็บภาษีส่งออก แต่มีการเก็บภาษีนำเข้าในบางสินค้า ในอัตราร้อยละ 0-20 ของมูลค่าตามราคา ซึ่งใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 และใช้อัตรานี้มาจนถึงปัจจุบัน (ดูภาคผนวก ฉ)

แต่ในส่วนอัตรานำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน ประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนมีข้อผูกพันในการปรับลดอัตรานำเข้าภายใต้ข้อผูกพัน CEPT ซึ่งสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่อยู่กลุ่มเร่งลดอัตรานำเข้า (Fast Track) โดยจะต้องปรับลดอัตรานำเข้าลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 ยกเว้นประเทศสมาชิกใหม่ ซึ่งได้แก่ เวียดนาม มีการผ่อนผันขยายระยะเวลาการลดอัตรานำเข้าเหลือร้อยละ 0-5 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2549 และประเทศลาวและพม่า มีการผ่อนผันขยายระยะเวลาการลดอัตรานำเข้าเหลือร้อยละ 0-5 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2551 (ดูรายละเอียดการปรับลดอัตรานำเข้าตามข้อผูกพัน CEPT ในภาคผนวก ฉ)

2.3.2.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

หลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ เป็นไปตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้อัตรานำเข้าศุลกากรพิเศษที่เท่ากันในเขตการค้าเสรีอาเซียน (Rule of Origin for The CEPT Scheme for AFTA) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าไว้ 2 กฎ คือ

(1) **เกณฑ์สินค้าที่ผลิตหรือได้มาจากวัตถุดิบภายในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด**

เกณฑ์สินค้าที่ผลิตหรือได้มาจากวัตถุดิบภายในประเทศหนึ่งประเทศเดียวทั้งหมด (Wholly Produced or Obtained) หมายถึง สินค้าที่มีการผลิต หรือเป็นสินค้าที่ได้มาจากประเทศสมาชิกในอาเซียน ซึ่งรวมถึงสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในอาณาเขตของประเทศสมาชิกอาเซียน และได้ส่งไปยังอาณาเขตของประเทศสมาชิกอื่นๆ โดยไม่ผ่านกระบวนการผลิตใดๆ จากประเทศสมาชิกอื่นหรือประเทศอื่นที่มีใช้ประเทศสมาชิก โดยปรากฏในกฎข้อ 2 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA

(2) เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม

สินค้าจะถือว่ามีแหล่งกำเนิดจากประเทศสมาชิกอาเซียน ถ้าหากสินค้านั้นมีสัดส่วนของวัตถุดิบที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศสมาชิกอย่างน้อยร้อยละ 40 หรือสินค้าที่ผ่านการแปรรูปและขั้นตอนการผลิต อันเป็นผลให้มูลค่ารวมของวัตถุดิบ ชิ้นส่วนหรือผลิตภัณฑ์มีแหล่งกำเนิดจากประเทศนอกภาคีอาเซียน หรือจากแหล่งกำเนิดที่ไม่ปรากฏแน่ชัดที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าจะต้องไม่เกินร้อยละ 60 ของราคา FOB ของสินค้านั้น และการแปรรูปการผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายต้องกระทำในอาณาเขตของประเทศสมาชิกผู้ส่งออก ซึ่งปรากฏในกฎข้อ 3 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA

แต่อย่างไรก็ตาม จากผลการประชุมคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council) ครั้งที่ 18 วันที่ 2 กันยายน 2546 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยคณะรัฐมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียนในด้านการพาณิชย์ ตกลงเห็นชอบว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนให้นำเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ (Substantial Transformation) มาปรับใช้ในฐานะเป็นเกณฑ์ทางเลือกทั่วไปในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าโดยแนะนำให้คณะทำงานกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียน นำเกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดศุลกากรในระดับประเภทพิกัดศุลกากรหรือในระดับ 4 หลัก (Change in Tariff Heading : CTH) มาปรับใช้ในฐานะเป็นกฎทางเลือกทั่วไปร่วมกับเกณฑ์มูลค่าเพิ่มในลักษณะของ Co-Equal กับสินค้าทั้งหมดทุกประเภท ซึ่งก็หมายความว่า รวมถึงสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับให้นำเกณฑ์การเปลี่ยนพิกัดศุลกากรในระดับประเภทพิกัดศุลกากรหรือในระดับ 4 หลัก มาปรับใช้ในฐานะเป็นกฎทางเลือกทั่วไปร่วมกับเกณฑ์มูลค่าเพิ่มในลักษณะของ Co-Equal ด้วย

2.3.2.5 ปัญหาในการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดยใช้เกณฑ์การคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียน

เนื่องจากอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบนำเข้าสูง ซึ่งทำให้อาจมีปัญหาในการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดยวิธีการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญา (LC) ที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนในปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ดังนี้

(1) พิจารณาจากสัดส่วนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในโครงสร้างต้นทุนการผลิตพลอยเจียรระโน เพชรเจียรระโนและเครื่องประดับเพชร (ตารางที่ 2.15)

ตารางที่ 2.15 โครงสร้างต้นทุนการผลิตพลอยเจียรไน เพชรเจียรไนและเครื่องประดับเพชรพลอย (ร้อยละ)

ต้นทุน	พลอยเจียรไน	เพชรเจียรไน	ผลิตเครื่องประดับ
วัตถุดิบหลัก	(พลอยยังไม่เจียรไน) 60	(เพชรยังไม่เจียรไน) 80	(โลหะมีค่า) 30 (เพชรพลอยยังไม่เจียรไน) 35
วัตถุดิบอื่นๆ	6	2	5
ค่าแรงงาน	21	11	12
ค่าใช้จ่ายโรงงาน	6	4	8
ค่าเสื่อมราคา	2	1	4
ค่าดอกเบี้ย	3	1	3
ต้นทุนอื่น	2	1	3
รวม	100	100	100

ที่มา : สุกฤษณา เลางเวชกุล. ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและปัจจัยที่ผลกระทบต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขันในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.2542, หน้า 72

จากโครงสร้างต้นทุนการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับในประเทศไทยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงที่สุดในการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับ คือ ต้นทุนวัตถุดิบ (เพชร พลอย และโลหะมีค่า) โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 60-80 ของต้นทุนทั้งหมดซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

(2) พิจารณาจากแหล่งที่มาของวัตถุดิบ

ประเทศไทยมีการนำเข้าพลอยทั้งที่ยังไม่ได้เจียรไนและเจียรไนแล้วแต่ยังไม่ได้ประกอบเป็นตัวเรือนจากต่างประเทศ เนื่องจากปริมาณวัตถุดิบพลอยที่ขุดพบในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงและไม่เพียงพอกับปริมาณความต้องการที่ใช้ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ โดยในปี พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมีการนำเข้าพลอยคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 4,251 ล้านบาท ซึ่งแหล่งนำเข้าพลอยที่สำคัญของไทยได้แก่ อินเดีย สหรัฐอเมริกา และฮ่องกง⁹¹

⁹¹ รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรม ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ เล่มที่ 3 การศึกษารายอุตสาหกรรม เสนอต่อ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม โดยศูนย์ศึกษาเอเปค มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พฤษภาคม 2546. หน้า 4-21.

สำหรับเพชรนั้น แม้ว่าจะเคยพบในประเทศไทยบ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อยมาก จนอาจกล่าวได้ว่าไทยจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าเพชรทั้งหมดเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับซึ่งการนำเข้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2545 มีการนำเข้าเพชรคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 39,115 ล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศอิสราเอล เบลเยียม และอินเดีย แต่ทั้งนี้ผู้จัดจำหน่ายเพชรหรือ supplier รายที่สำคัญที่สุดคือ บริษัท เดอเบียร์ส (De Beer) ซึ่งเป็นบริษัทที่ควบคุมกิจการ การผลิต และการค้าเพชรของโลก หรือปริมาณร้อยละ 80 ของปริมาณเพชรทั้งหมดจึงเท่ากับปริมาณเพชรดิบนั้นถูกผูกขาดโดย De Beer⁹²

สำหรับวัตถุดิบประเภทมุก ประเทศไทยมีการเลี้ยงหอยมุกตามบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลต่างๆ เช่น ในจังหวัดภูเก็ต แต่มุกที่ผลิตในประเทศนั้นไม่เพียงพอับความต้องการ จึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศด้วย โดยในปี พ.ศ. 2545 มีการนำเข้ามุกคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 472 ล้านบาท ซึ่งแหล่งนำเข้ามุกที่สำคัญของไทยได้แก่ ญี่ปุ่น และฮ่องกง⁹³

สำหรับวัตถุดิบประเภทอัญมณีสังเคราะห์ เช่น พลอยเทียม มุกเทียม ยังต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อใช้ในการทำเครื่องประดับอัญมณีสังเคราะห์ โดยในปี พ.ศ. 2545 มีการนำเข้าอัญมณีสังเคราะห์คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 1,362 ล้านบาท ซึ่งแหล่งที่นำเข้าอัญมณีสังเคราะห์ที่สำคัญได้แก่ จีน ฮ่องกง และสวิตเซอร์แลนด์⁹⁴

สำหรับแร่โลหะมีค่า ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับใช้ในการทำหรือประกอบตัวเรือนเครื่องประดับ แร่โลหะที่เป็นที่นิยมได้แก่ ทองคำ เงิน และทองคำขาว ซึ่งแร่โลหะมีค่าเหล่านี้เกือบทั้งหมดต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากปริมาณแร่โลหะมีค่าที่พบในประเทศไทยนั้นมีน้อยมากจึงไม่เพียงพอับความต้องการ (ตารางที่ 2.16)

---

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

⁹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-22.

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-23.

ตารางที่ 2.16 แหล่งการนำเข้าและมูลค่าการนำเข้าอัญมณีและแร่โลหะมีค่าที่สำคัญของไทย ปี พ.ศ. 2543-2545

แหล่งนำเข้า	ปี 2543 มูลค่า (ล้านบาท)	ปี 2544 มูลค่า (ล้านบาท)	ปี 2545 มูลค่า (ล้านบาท)
เพชร	31,496	32,651	39,115
- อิสราเอล	7,638	8,027	12,434
- เบลเยียม	7,469	8,193	9,576
- อินเดีย	6,911	7,323	7,721
พลอย	4,305	4,258	4,251
- อินเดีย	752	904	946
- สหรัฐอเมริกา	762	892	804
- ฮองกง	438	554	594
ไข่มุก	521	449	472
- ญี่ปุ่น	134	121	160
- ฮองกง	148	132	130
- ออสเตรเลีย	62	106	36
อัญมณีสังเคราะห์	1,012	1,215	1,362
- จีน	414	371	496
- ฮองกง	143	380	381
- สวิตเซอร์แลนด์	294	307	335
ทองคำ	24,101	36,688	33,115
- ออสเตรเลีย	4,079	5,259	15,561
- สวิตเซอร์แลนด์	8,401	11,814	4,804
- อินโดนีเซีย	827	4,272	2,626
เงิน	3,692	4,492	4,704
- จีน	47	1,506	1,682
- ฮองกง	1,237	1,256	874
- เกาหลีใต้	438	601	858
ทองคำขาว	814	656	613
- ญี่ปุ่น	462	299	315
- เยอรมนี	202	190	136
- ฮองกง	37	25	53

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างต้นทุนการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับ หรือสัดส่วนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต จะเห็นได้ว่าวัตถุดิบ (เพชร พลอย และโลหะมีค่า) โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 60-80 ของต้นทุนทั้งหมดซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งล้วนเป็นประเทศนอกภาคีอาเซียนแทบทั้งสิ้น เนื่องจากปริมาณวัตถุดิบในประเทศมีแนวโน้มลดลงและไม่เพียงพอกับปริมาณความต้องการที่ใช้ในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ รวมถึงพิจารณาจากกระบวนการผลิตแต่ละขั้นตอนที่สำคัญต่อการพิจารณาแหล่งกำเนิดดังกล่าวแล้ว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของแรงงานฝีมือในการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับที่จะเพิ่มมูลค่าเป็นสำคัญ จึงเห็นได้ว่า หากเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับยังใช้เกณฑ์กำหนดสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาเซียนหรือในประเทศภาคีคู่สัญญา (ASEAN/Local content 40%) จะทำให้สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับไม่ได้แหล่งกำเนิดในเขตการค้าเสรีอาเซียน อันส่งผลให้ไม่ได้รับประโยชน์หรือสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในการลดภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน ทั้งนี้เพราะต้นทุนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 เป็นวัตถุดิบนำเข้าจากประเทศนอกภาคีอาเซียนแทบทั้งสิ้น

2.4 ข้อพิจารณาความสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียน

จากการศึกษาโครงสร้างของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียนแล้ว มีข้อพิจารณาความสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ดังนี้

2.4.1 หลักการทั่วไปของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

(1) หลักการเปิดเสรีทางการค้า

หลักการเปิดเสรีทางการค้า ปรากฏชัดเจนอยู่ในอารัมภบทของ CEPT ย่อหน้าที่ 7 ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน ที่ว่า “เพื่อความร่วมมือในความเจริญทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาคโดยการเร่งเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนภายในอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเขตการค้าเสรีอาเซียนที่ใช้ CEPT เป็นกลไก” จึงถือได้ว่า AFTA มีหลักการหรือนโยบายเปิดเสรีทางการค้า ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 24 ของแอกต์ 1994 ที่อนุญาตให้ประเทศภาคีแอกต์ยกเว้นหลักการปฏิบัติเชิงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ซึ่ง ได้เมื่อมีการทำข้อตกลงหรือการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

(2) หลักการอำนวยความสะดวกทางการค้า

หลักการอำนวยความสะดวกทางการค้า ปรากฏในระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีศุลกากรพิเศษที่เท่ากันของอาเซียน โดยในบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดรายละเอียดของวิธีการในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าและพิธีศุลกากรแหล่งกำเนิดสินค้า รวมทั้งแบบฟอร์มของใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าไว้อย่างละเอียด จึงทำให้ประเทศสมาชิกสามารถที่จะปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในทางการค้า จึงถือได้ว่า AFTA กำหนดหลักการอำนวยความสะดวกทางการค้าไว้แล้ว

(3) หลักความชัดเจน

เมื่อพิจารณาในข้อ 3 (เอ) ของปฏิญญาร่วมกันว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าขององค์การการค้าโลก ที่ว่า ในกรณีที่ใช้เกณฑ์การกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม จะต้องแสดงถึงวิธีการคำนวณเปอร์เซ็นต์ไว้ในกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้กับระบบการให้สิทธิพิเศษ จะเห็นว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ CEPT-AFTA นั้นได้กำหนดวิธีการคำนวณสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศภาคีสัญญาหรือในอาเซียนไว้ในภาคผนวก A แล้ว (ANNEX A: METHOD OF CALCULATION OF LOCAL/ASEAN CONTENT) (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข) และยังสามารถกำหนดหลักการและแนวทางว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าของ CEPT-AFTA ในภาคผนวก B ด้วย จึงถือได้ว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าในเขตการค้าเสรีอาเซียนได้กำหนดหลักเกณฑ์ชัดเจนและสอดคล้องกับปฏิญญาร่วมกันว่าด้วยกฎแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าดังกล่าวแล้ว

(4) หลักความแน่นอน

เมื่อพิจารณาถึงเกณฑ์มูลค่าเพิ่มที่กำหนดให้ใช้เกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศภาคีสัญญาหรือในอาเซียน ร้อยละ 40 ซึ่งเป็นเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าที่อาเซียนใช้อยู่ในปัจจุบันและในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่กำหนดให้ใช้เกณฑ์มูลค่าเพิ่มนั้น จะเห็นได้ว่าเกณฑ์มูลค่าเพิ่มเป็นเกณฑ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง กล่าวคือ ความไม่มั่นคงหรือความไม่แน่นอนขององค์ประกอบด้านค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่จะนำมาคิดมูลค่าเพิ่ม⁹⁵ อันได้แก่

(ก) ความไม่แน่นอนหรือการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (Fluctuations in currency exchange rates) กล่าวคือ ผู้ผลิตสินค้าอาจจะซื้อวัตถุดิบในอัตราแลกเปลี่ยนหนึ่ง จ่ายค่าแรงงานและค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่นๆ ในอัตราแลกเปลี่ยนหนึ่งและราคาสินค้าที่ขายในประเทศที่สามกำหนดตามอัตราแลกเปลี่ยนอีกอัตราหนึ่ง ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรานี้มี

⁹⁵ John P. Simpson, "North American Free Trade Agreement : Rules of Origin," *Journal of World Trade* 28 (1994): 36.

การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบต่อแหล่งกำเนิดสินค้าถ้าการพิจารณาแหล่งกำเนิดสินค้าใช้เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม

(ข) ความไม่แน่นอนหรือการเปลี่ยนแปลงในราคาของวัตถุดิบหลัก (Fluctuations in prices for major material) กล่าวคือ ปัจจัยอื่นๆ ที่สามารถเป็นเหตุให้ราคาของวัตถุดิบเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น สินค้าที่ผลิตโดยใช้น้ำมันปิโตรเลียม หรือจากหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อราคาของวัตถุดิบอย่างรวดเร็วในตลอดเวลา อีกทั้งยังอาจมีปัญหาในการคำนวณต้นทุนในการผลิตสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่ผลิตขึ้นในหลายประเทศ

(ค) การเปลี่ยนแปลงของราคาขาย (Changes in sales price) กล่าวคือ เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่มจะพิจารณาถึงความแตกต่างของราคาซื้อของวัตถุดิบที่นำเข้ากับราคาขายของสินค้าสำเร็จรูป รวมถึงปัจจัยด้านการตลาด ในกรณีสินค้าที่เหมือนกัน ราคาขายจะต่างกันหากขายต่างเวลาหรือต่างสถานที่

(ง) การขาดผลของหลักต่างตอบแทน (Lack of reciprocity of results) กล่าวคือ สินค้าที่ผลิตในอัตราค่าแรงงานที่ต่ำหรือค่าใช้จ่ายในการผลิตในประเทศต่ำ เปรียบเทียบกับสินค้าที่ผลิตในอัตราค่าแรงงานสูงหรือค่าใช้จ่ายในการผลิตในประเทศสูงแล้วก็จะเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าที่มากกว่าสินค้าที่ผลิตในอัตราค่าแรงงานที่ต่ำหรือค่าใช้จ่ายในการผลิตในประเทศต่ำ ซึ่งจะมีผลในกรณีสินค้าที่มีกระบวนการผลิตเหมือนกันที่ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยหรือการแปรสภาพอย่างง่าย ๆ

(จ) ที่สำคัญเกณฑ์มูลค่าเพิ่มนั้น ไม่สอดคล้องกับกระบวนการผลิตที่แท้จริง โดยเฉพาะในเรื่องการคำนวณมูลค่าเพิ่มที่ยอมให้รวมกำไรเข้าไว้ด้วย ซึ่งความไม่แน่นอนของกำไร (Fluctuations in profit) จะทำให้แหล่งกำเนิดสินค้าที่ได้ไม่แน่นอนไปด้วย

(5) หลักการคาดการณืล่วงหน้าได้

เนื่องจากความไม่มั่นคงหรือความไม่แน่นอนขององค์ประกอบด้านค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่จะนำมาคิดมูลค่าเพิ่มดังกล่าวข้างต้น ทำให้ไม่สามารถคาดการณืล่วงหน้าได้ว่าสินค้าจะมีแหล่งกำเนิดในประเทศใด ซึ่งส่งผลให้ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกไม่สามารถวางแผนการผลิตเพื่อให้มีคุณสมบัติได้แหล่งกำเนิดสินค้า รวมทั้งยังไม่สามารถกำหนดต้นทุนการผลิตหรือราคาขายสินค้าที่แน่นอนได้และในกรณีที่หากภายหลังถูกปฏิเสธสิทธิพิเศษ ก็อาจทำให้ผู้ประกอบการที่ขายสินค้าไปก่อนแล้วเกิดภาวะขาดทุนได้อีกด้วย จึงถือว่าเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าใน AFTA ไม่เป็นไปตามหลักการคาดการณืล่วงหน้าได้

(6) หลักความเป็นกลาง

เมื่อพิจารณาถึงเกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศภาคีสัญญาหรือในอาเซียนร้อยละ 40 แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นเกณฑ์ที่ไม่เป็นกลาง เมื่อนำไปใช้ในระหว่างประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เนื่องจากอัตราค่าแรงงานที่ไม่เท่ากันอย่างภูมิภาคอาเซียน

ซึ่งอาจจะหมายถึงการปฏิบัติการหรือกระบวนการผลิตอย่างหนึ่งเหมือนกันจะทำให้สินค้าได้แหล่งกำเนิดในประเทศหนึ่งแต่เมื่อกระทำในอีกประเทศหนึ่งสินค้านั้นอาจจะไม่ได้แหล่งกำเนิดก็ได้ กล่าวคือ หากใช้เกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม การได้แหล่งกำเนิดสินค้าจะกระทำได้ง่ายมากในประเทศซึ่งมีค่าแรงงานสูงกว่าประเทศที่มีค่าแรงงานต่ำกว่า ดังนั้นการใช้เกณฑ์มูลค่าเพิ่มในประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างภูมิภาคอาเซียนแล้วอาจจะส่งผลให้ลดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจหรือเกิดการเบี่ยงเบนทางเศรษฐกิจและการเบี่ยงเบนทางการลงทุนในภูมิภาคอาเซียนได้ รวมทั้งแต่ละประเทศสมาชิกยังรักษาผลประโยชน์ของตนเองทำให้เกิดความไม่เป็นกลาง จึงถือว่าเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าใน AFTA ยังไม่เป็นไปตามหลักความเป็นกลาง

(7) หลักความโปร่งใส

เมื่อพิจารณาถึงเกณฑ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้เกณฑ์สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในประเทศภาคีสัญญาหรือในอาเซียนร้อยละ 40 แล้ว จะเห็นได้ว่าไม่เป็นไปตามหลักความโปร่งใส เนื่องจากแต่ละประเทศมีมาตรฐานในการคำนวณหาสัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในประเทศแตกต่างกัน ซึ่งมักไม่ค่อยเปิดเผยสูตรในการคำนวณกันมากนัก รวมทั้งระเบียบในการปฏิบัติและการตรวจสอบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า FORM D / Back to Back FORM D ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้มีการสวมสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในเขตการค้าเสรีอาเซียนได้ง่ายขึ้น รวมทั้งใน AFTA ไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดให้ต้องมีการพิมพ์เผยแพร่กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าก่อนที่จะมีผลใช้บังคับ ซึ่งทำให้สาธารณชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าได้ จึงถือว่ากฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าใน AFTA ไม่เป็นไปตามหลักความโปร่งใส

(8) หลักการทบทวน

หลักการทบทวน ปรากฏในกฎข้อ 8 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA คือ มาตรการทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมกฎแหล่งกำเนิดสินค้า ในกรณีมีความจำเป็นก็สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้เมื่อได้รับการร้องขอจากประเทศสมาชิกอาเซียน และการแก้ไขปรับปรุงนั้นได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน จึงถือได้ว่า AFTA กำหนดหลักการทบทวนไว้อย่างชัดเจนเฉพาะในเรื่องการทบทวนกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า แต่ในส่วนการให้สิทธิทบทวนหรืออุทธรณ์การกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าแก่ผู้ส่งออกที่ถูกปฏิเสธสิทธิพิเศษนั้นไม่มีกำหนดไว้ในกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของ AFTA แต่อย่างใด

(9) หลักการจับข้อพิพาท

หลักการระงับข้อพิพาท ปรากฏในกฎข้อ 23 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ซึ่งเป็นมาตรการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าโดยสันติวิธี กล่าวคือ ให้เริ่มด้วยการปรึกษาหารือระหว่างประเทศ

สมาชิกคู่พิพาท หากแก้ไขข้อพิพาทกันไม่ได้ ก็ให้เสนอเรื่องให้คณะเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจอาเซียน SEOM เป็นผู้วินิจฉัยต่อไป หรือนำพิรุธอาเซียนว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาทมาใช้ก็ได้ จึงถือว่า AFTA ได้กำหนดหลักการระงับข้อพิพาทไว้อย่างชัดเจน

2.4.2 หลักการเฉพาะของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า

(1) หลักการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากร

หลักการลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากร ปรากฏชัดเจนในความตกลง CEPT มาตรา 4 ว่าลดอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าที่นำเข้ามาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 ถึงวันที่ 1 มกราคม 2546 และในวันที่ 1 มกราคม 2546 ทุกประเทศจะมีอัตราภาษีเป็น 0 ในรายการสินค้านำเข้าร้อยละ 60 ของทั้งหมด ที่เหลืออีกร้อยละ 40 จะมีอัตราภาษีศุลกากรสูงได้ที่ร้อยละ 5

(2) หลักคืนแดน

หลักคืนแดน ปรากฏชัดเจนในกฎข้อ 5 ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA หมายถึง สินค้าจะได้แหล่งกำเนิดใน AFTA จะต้องผลิตในดินแดนของประเทศสมาชิก และเป็นไปตามหลักการตราส่งหรือขนส่งโดยตรง จากประเทศสมาชิกหนึ่งมายังอีกประเทศสมาชิกหนึ่งโดยตรงโดยไม่ผ่านประเทศอื่นที่มีใช่ประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งสาระสำคัญคือ ต้องเป็นการซื้อตรงส่งตรง หรือซื้อตรงส่งผ่าน เว้นแต่เป็นการซื้อผ่านที่กฎหมายอนุญาต ได้แก่ กรณี Back to Back Form D และกรณี Sales-Invoice/Re-Invoicing และในกรณีการแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้า

(3) หลักความเรียบง่ายและความประสานกลมกลืน

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการพิสูจน์และการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าตามระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นไปตามหลักความเรียบง่ายและความประสานกลมกลืน เนื่องจากได้กำหนดหน่วยงานที่มีอำนาจ หลักเกณฑ์และข้อยกเว้นในการยื่นใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า รวมถึงหลักฐานทางเอกสารศุลกากร กระบวนการตรวจสอบและควบคุมร่วมกันและเป็นอย่างเดียวกัน จึงถือว่า AFTA ได้กำหนดหลักความเรียบง่ายและความประสานกลมกลืนไว้แล้ว

(4) หลักการตรวจสอบและควบคุม

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการตรวจสอบและควบคุมในเขตการค้าเสรีอาเซียน แม้ว่าจะกำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งกำเนิดสินค้านำเข้าร่วมกันไว้อย่างละเอียด ซึ่งก็คือ การเดินทางไปตรวจสอบ (Verification Visit) ตามกฎข้อ 17 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ก็ตาม แต่ก็ยังคงมีปัญหาหรืออุปสรรคต่อกระบวนการตรวจสอบ ดังนี้

(4.1) ความยากลำบากในการตรวจสอบความถูกต้อง (Difficulty of Verification) กล่าวคือ ถ้ากฎหมายภายในปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าแตกต่างกันตามแหล่งกำเนิดซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ ทำให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรของประเทศผู้นำเข้าที่จะตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งกำเนิดสินค้าที่ได้นำเข้ามาจากประเทศหนึ่งจะมีความยากลำบากในการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งกำเนิดสินค้า หากกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านั้นอยู่บนหลักพื้นฐานเกณฑ์มูลค่าเพิ่มหรือการกำหนดอัตราส่วนมูลค่าเพิ่ม โดยการตรวจสอบความถูกต้องนี้จะกำหนดในเรื่องการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของผู้ผลิตในประเทศผู้ส่งออก เช่นการตรวจสอบบัญชีต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย และระยะเวลาการบริโภค การเงินและบันทึกการขายการสินค้าของผู้ผลิตที่สร้างขึ้นในภาษาของประเทศตนและวิธีการทางบัญชีที่ผู้ตรวจสอบบัญชีไม่คุ้นเคย เป็นต้น

(4.2) ทำให้มีความยากลำบากในการบริหารจัดการ กล่าวคือ

(ก) ข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการคำนวณสัดส่วนมูลค่าเพิ่ม อาจจะไม่น่าเชื่อถือ กล่าวคือ ผู้จัดหาวัตถุดิบโดยปกติจะไม่เต็มใจให้ข้อมูลและอาจจะจัดข้อมูลให้ไม่ทั้งหมด รวมถึงผู้ขายก็ไม่เต็มใจที่จะให้ข้อมูลเรื่องต้นทุนการผลิตแก่ผู้บริโภคของตนด้วย และปัญหาในเรื่องการเปิดเผยความลับทางธุรกิจ อย่างเช่นเรื่องราคาหรือต้นทุนของวัตถุดิบหรือวัตถุดิบนำเข้า มีผลทำให้ข้อมูลที่ได้น่าเชื่อถือได้นั่นเอง

(ข) ไม่สามารถสืบหาต้นทุนและราคาที่แท้จริงได้ ในกรณีที่มีการนำเข้าวัตถุดิบหรือสินค้าสำเร็จรูปจากประเทศนอกภาคีสมาชิก

(ค) มีความเสี่ยงสูงที่ผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกอาจจะเปลี่ยนแปลงต้นทุนหรือราคาเพื่อให้ได้แหล่งกำเนิด

(ง) ภาระในเรื่องการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ เป็นเรื่องที่ไม่มีเหตุผลสมควรและไม่มีความจำเป็น กล่าวคือ มีความยากลำบากในการเก็บรักษาข้อมูลเรื่องราคาหรือต้นทุนของชิ้นส่วนและส่วนประกอบทุกชิ้นตามระยะเวลาที่กำหนด

(5) หลักความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

หลักความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปรากฏตามกฎข้อ 2 ของระเบียบปฏิบัติในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าสำหรับ CEPT-AFTA ว่า ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ให้ความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบแหล่งกำเนิดสินค้าด้วย คือ ประเทศสมาชิกจะต้องแจ้งให้ประเทศสมาชิกอื่นทุกประเทศทราบถึงชื่อและที่อยู่ของหน่วยราชการที่มีอำนาจในการออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า และตัวอย่างลายมือชื่อรวมทั้งตราประทับที่ใช้โดยหน่วยราชการดังกล่าว จึงถือว่า AFTA ได้กำหนดหลักความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไว้อย่างชัดเจนแล้ว